

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Mgr. Martina Tesařová

**Podmíněné zastavení trestního stíhání jako forma odklonu
v trestním řízení**

Conditional discontinuance of criminal prosecution as a form
of diversion of criminal proceedings

Rigorózní práce

Vedoucí rigorózní práce: doc. JUDr. et Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D.

Trestní právo

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 28.11.2016

Prohlašuji, že předloženou rigorózní práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Mgr. Martina Tesařová

Poděkování

Chtěla bych tímto poděkovat panu doc. JUDr. et Bc. Tomáši Gřivnovi, Ph.D., vedoucímu této práce, za jeho odborné vedení a praktické rady, jakož i mé rodině za pomoc a podporu.

Obsah

ÚVOD.....	8
Vývoj odklonů v českém trestním právu.....	12
1.1 Úvod do problematiky	12
1.2 Postupné zavádění nových prvků zrychlujících trestní řízení.....	14
1.3 Pojetí a princip restorativní justice	16
2 K historii vzniku odklonu v českém trestním právu	19
3 Pojem a základní formy odklonu	22
3.1 Pojetí odklonu v českém trestním právu.....	22
3.2 Instituty řazené pod odklony.....	26
3.3 Účel (funkce) odklonu a jeho opodstatněnost.....	31
3.3.1 Smysl a účel odklonů ve světle principů restorativní justice.....	32
3.3.2 Možná rizika plynoucí z využití odklonů	33
4 Podmíněné zastavení trestního stíhání	36
4.1 Obecná charakteristika institutu.....	36
4.2 Okruh trestných činů umožňujících podmíněné zastavení trestního stíhání.....	38
4.2.1 Použití podmíněného zastavení trestního stíhání v řízení proti mladistvým a v řízení proti právnickým osobám.....	38
4.3 Základní podmínky pro uplatnění podmíněného zastavení trestního stíhání	39
4.4 Dodržování přiměřených omezení a povinností	40
4.5 Souhlas obviněného	41
4.6 Doznání obviněného	42
4.6.1 Doznání jakožto <i>conditio sine qua non</i>	42
4.6.2 Postup orgánů činných v trestním řízení	43
4.6.3 Procesně uznatelná forma doznání	45
4.6.4 Doznání za splnění podmínek některé okolnosti vylučující protiprávnost....	47
4.6.5 Rozpor ve výpovědi obviněného	47
4.6.6 Doznání obviněného jako možný důkaz.....	48
4.7 Náhrada škody nebo vydání bezdůvodného obohacení	49
4.7.1 Obecně k náhradě škody a vydání bezdůvodného obohacení	49
4.7.2 Náhrada škody	50

4.7.3	Způsob a rozsah náhrady škody	51
4.7.4	Vydání bezdůvodného obohacení.....	52
4.7.5	Možné způsoby náhrady škody	54
4.7.6	Jiné potřebné opatření k náhradě škody nebo vydání bezdůvodného obohacení	55
4.7.7	Povinnost soudu zkoumat, zda obviněný nahradil škodu nebo vydal bezdůvodné obohacení	57
4.8	Osvědčení ve zkušební době.....	58
4.8.1	Rozhodnutí o osvědčení nebo o pokračování v trestním stíhání	60
4.8.2	Možnost ponechání podmíněného odsouzení v platnosti za současného přiměřeného prodloužení zkušební doby	61
4.8.3	Zákonná fikce osvědčení	63
4.9	Řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání.....	64
4.10	Využití podmíněného zastavení trestního stíhání v řízení o trestných činech spáchaných v silniční dopravě	66
4.10.1	Úvod	66
4.10.2	Zdržení se určité činnosti, v souvislosti s níž se obviněný dopustil přečinu. 69	
4.10.3	Složení peněžité částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti 71	
4.11	Aplikační praxe soudů při uplatňování podmíněného zastavení trestního stíhání 73	
4.12	Závěr	75
5	Základní odlišnosti podmíněného zastavení trestního stíhání vůči narovnání.....	78
5.1	Podstata narovnání	78
5.2	Podmínky schválení narovnání	79
5.2.1	Specifika narovnání vůči podmíněnému zastavení trestního stíhání.....	82
5.2.2	Narovnání vs. podmíněné zastavení trestního stíhání z hlediska jejich aplikace 84	
6	Odklony uplatňované ve zkráceném přípravném.....	86
	řízení	86
6.1	Stručná charakteristika zkráceného přípravného řízení	87
6.1.1	Uplatnění zkráceného přípravného řízení.....	90
6.2	Podmíněné odložení návrhu na potrestání jako konečné vyřízení věci	92
6.2.1	Podmínky aplikace	93

6.2.2	Závěr.....	94
7	Odklony uplatňované v řízení ve věcech mladistvých.....	98
7.1	Stručná charakteristika řízení v trestních věcech mladistvých	98
7.2	Odklony od standardního řízení ve věcech mladistvých	99
7.3	Zvláštnosti uplatnění alternativních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých 100	
7.3.1	Důvodnost podezření ze spáchání provinění	100
7.3.2	Připravenost mladistvého nést odpovědnost za svůj čin a vypořádat se s jeho příčinami a přičinit se k odstranění škodlivých následků	101
7.3.3	Připravenost mladistvého vypořádat se s příčinami své trestné činnosti.....	102
7.3.4	Připravenost mladistvého k nápravě škodlivých následků spáchaného činu 103	
7.3.5	Závazek k chování omezujícím možnosti spáchání dalších provinění.....	103
7.4	Podmíněné zastavení trestního stíhání v řízení ve věcech mladistvých	105
7.4.1	Rozhodování o podmíněném zastavení trestního stíhání	107
7.5	Východiska uplatnění institutu odstoupení od trestního stíhání	107
7.5.1	Odstoupení od trestního stíhání jako specifická forma odklonu v trestních věcech mladistvých	107
7.5.2	Zákonné předpoklady odstoupení od trestního stíhání	109
7.5.3	Způsob rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání.....	110
8	Rakouská úprava odklonů	112
8.1	Úvod.....	112
8.2	Obecné podmínky pro odstoupení od trestního stíhání.....	113
8.3	Odklon od stíhání po zaplacení peněžité částky	116
8.4	Odklon od stíhání po vykonání obecně prospěšných prací.....	118
8.5	Odklon od stíhání po skončení zkušební doby	119
8.6	Odstoupení od trestního stíhání na základě narovnání	121
8.7	Rakouská právní úprava odklonů jako inspirace pro českou právní úpravu	123
	ZÁVĚR.....	126
	SUMMARY	131
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	133
	ODBORNÉ ČLÁNKY	134

JUDIKATURA.....	137
INTERNETOVÉ ZDROJE	138

ÚVOD

Spáchaný trestný čin (dále jen jako „TČ“) vyvolává u většiny lidí nesouhlas a odsouzení. Ať už se jedná o krádeže, podvody, výtržnictví či dokonce násilné TČ končící mnohdy vážným ublížením na zdraví či dokonce smrtí. Oprávněně očekáváme, že trestní justice bude pachatele stíhat a na konci celého procesu vynese spravedlivý trest, nejlépe ve formě nepodmíněného trestu odnětí svobody.¹ Přestože lze v poslední době zaznamenat ze strany naší veřejnosti i veřejnosti odborné volání po zpřísnění trestní politiky, ať již v podobě kriminalizace některých nových podob společensky nebezpečných činností či formou zvýšení trestních sazeb, snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti a důsledného využívání veškerých zákonných možností trestního postihu, existují i směry usilující o změnu dosavadní nefunkční trestní politiky odlišným způsobem, mimo jiné důrazem kladeným na využívání různých forem odklonu a alternativních sankcí.²

Umístění odsouzených pachatelů TČ do uzavřeného vězeňského zařízení s omezenými kontakty s vnějším světem je stále v právní teorii i v soudní praxi vnímáno za nejprísnejší druh trestu, což vyplývá z obecného předpokladu, že lidská svoboda je nejvzácnějším statkem a její odnětí nebo omezení je pro pachatele TČ nejcitelnější újmou. Od nepodmíněného trestu odnětí svobody se rovněž očekává, že nejlépe naplňuje účel trestu a trestání. Na druhé straně však výkon trestu odnětí svobody přináší řadu známých nežádoucích efektů, jako je např. devastující vliv vězeňského prostředí na osobnost odsouzeného, přerušování pozitivních sociálních vazeb s původním prostředím, přerušování pracovních aktivit a vztahů, ztížené společenské uplatnění po propuštění, apod. Rovněž mezi některými soudci a státními zástupci převládá názor, že odnětí svobody je tím nejvhodnějším způsobem naplnění účelu trestu.³ Je pochopitelné, že tyto názory jsou ovlivněny určitou setrvačností a konzervatismem justičního systému, projevující se ve spoléhání na zaběhnuté právní instituty. Dlouhodobé odtržení ČR od demokratické Evropy a nemalá izolace od vývoje právního myšlení způsobily, že naše justiční orgány a veřejnost

---

¹ JELÍNEK, M. a kol. Manuál dobré praxe pro české i mezinárodní využití. Probační a mediační služba, Asociace občanských poraden, London probatik trust. [online]. [cit. dne 04.07.2015]. Dostupné z: http://www.restorativnijustice.cz/images/Ke_stazeni/009_Manual%20dobre%20praxe_zalomeni_CZ_final%20mail.pdf

² VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. Restorativní justice – trestní politika pro 21. století? *Trestní právo*, č. 1, 2000, s. 4.

³ KARABEC, Z. Možnosti sankční politiky. *Kriminalistika*, č. 3, 2001, s. 165.

dostatečně neakceptují myšlenku, že zejména krátkodobé tresty odnětí svobody ve své klasické podobě je účelné nahrazovat jinými právními instituty.⁴ Nelze rovněž přehlédnout, že Česká republika ve srovnání s ostatními evropskými státy dosahuje značné míry počtu vězněných osob, jak ostatně vyplývá z příložené tabulky *Porovnání celkového stavu vězněných osob s vybranými státy*, jež tvoří přílohu této práce.

Nespokojenost a frustrace s takovým tradičním výkonem soudní spravedlnosti vedlo v mnoha zemích ke stále hlasitějšímu volání po alternativních reakcích na spáchaný TČ a způsobenému společenskému nepořádku. Odpověď na možné řešení naznačeného problému představuje koncept tzv. restorativní justice (z angl. restore – obnovit, navrátit v původní stav) jako určitého paralelního systému působícího vedle klasické trestní justice, jejímž smyslem a účelem je aktivně angažovat oběť TČ, pachatele, jejich blízké okolí, orgány činné v trestním řízení a společnost. Restorativní justice je založena na základním principu, že kriminální chování neporušuje pouze zákon, ale rovněž citelně poškozuje oběť spáchaného deliktu a společnost. V centru pozornosti již nestojí samotný pachatel TČ, nýbrž jeho oběť, jejíž integrita je spáchaným TČ značně narušena. Snahou restorativní justice je vyřešit TČ odlišným způsobem než formou klasického odsouzení a potrestání pachatele; pozornost je zejména soustředěna na újmu způsobenou oběti TČ, přičemž pachatel by si tak měl lépe uvědomit následky spáchaného činu a převzít tak za něj plnou odpovědnost, to vše často také za přispění společnosti (veřejnosti). Lze shrnout, že restorativní justiční programy jsou založeny právě na přesvědčení, že strany konfliktu by se měly aktivně angažovat při jeho řešení a zmírnit tak jeho negativní důsledky.⁵

Snaha dosáhnout větší efektivity (výkonnosti) systému trestní justice souvisí rovněž se způsobem provádění trestního řízení. Vzhledem k tomu, že trestní právo nepostihuje pouze závažné TČ, nýbrž i řadu „bagatelních“ deliktů, jeví se jako žádoucí a vhodné nalézt alternativní cesty ke standardnímu trestnímu řízení, jež svojí mnohdy neúměrnou délkou a náročností zatěžuje celý systém trestní justice. Onou účinnou alternativou se tak v celosvětovém měřítku stávají právě tzv. odklony, jejichž účinnou aplikací za předem stanovených zákonných podmínek nedochází k odnětí svobody pachatele. V této rigorózní práci se budu podrobně zabývat jedním z druhů odklonu, a to podmíněným zastavením trestního stíhání a jeho úpravou v českém právním řádu.

---

⁴ KARABEC, Z. Možnosti sankční politiky. *Kriminalistika*, č. 3, 2001, s. 165-166.

⁵ Blíže srov. DANDURAND, Y. *Handbook on Restorative Justice Programs OSN*. United Nations, New York, 2006 [online]. [cit. dne 15.06.2015]. Dostupné z: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/06-56290_Ebook.pdf

Tento institut mě zaujal především svou aktuálností, neboť již po řadu let představuje problematika alternativních opatření k nepodmíněnému trestu odnětí svobody často diskutované a ožehavé téma. Konkrétně podmíněné zastavení trestního stíhání se od počátku svého vzniku ukázalo být stabilním institutem, jenž se v praxi osvědčuje a váže se tak k němu poměrně bohatá judikatura. S ohledem na tyto skutečnosti jsem se rozhodla věnovat svoji práci právě této procesní alternativě k trestu odnětí svobody, jež se díky své poměrně zdařilé právní úpravě, stala oblíbeným (užívaným) nástrojem v rukou státních zástupců a soudců.

V úvodu své práce se zabývám pojetím a principy restorativní justice a jejími vlivy na český právní řád v oblasti trestního práva. Jako nezbytné a zásadní se s ohledem na předmět této práce jeví řádně vymezit pojem odklon, neboť tento de lege lata není v trestně procesních předpisech upraven a nemá tak pevně stanovenou koncepci. Vymezení tohoto pojmu bylo o to náročnější, když odborná literatura není v definici odklonu jednotná. V návaznosti na výše uvedené jsem z dostupných pramenů analyzovala různá pojetí odklonů od předních odborníků na trestní právo, abych následně uzavřela tuto problematiku vlastním názorem, které instituty lze pod odklony zařadit, a které s ohledem na svoji specifickou povahu již nikoli.

Jak již bylo zmíněno, nosné téma této práce představuje institut podmíněného zastavení trestního stíhání. Podmíněné zastavení trestního stíhání je obecně řazeno mezi tzv. procesní odklony v trestním řízení, pročež v českém trestním řádu zaujímá své místo v hlavě XX. upravující zvláštní způsoby trestního řízení. Jak statistiky napovídají, podmíněné zastavení trestního stíhání představuje nejfrekventovanější typ odklonu. Vzhledem k tomu, že podmíněné zastavení trestního stíhání zaujímá v českém právním řádu svébytné postavení, podrobně analyzuji jeho právní úpravu s poukazem na relevantní judikaturu, k čemuž mi značně dopomohly komentáře, odborné články a právní předpisy. Ač právní úpravu podmíněného zastavení trestního stíhání hodnotím jako zdařilou, přistupuji k určitým zákonným podmínkám aplikace této procesní alternativy kriticky a upozorňuji na nedostatky právní úpravy s návrhy de lege ferenda. Rovněž reflektuji i připomínky státních zástupců a soudců týkající se praktického využití podmíněného zastavení trestního stíhání, jakož i procesních alternativ obecně. Vzhledem k tomu, že zákonem č. 152/1995 Sb. byla s účinností od 1. září 1995 do českého trestního řádu zakotvena právní úprava narovnání coby rovnocenné procesní alternativy k podmíněnému

zastavení trestního stíhání, je část práce (konkrétně kapitola č. 5) věnována srovnávací analýze těchto odklonů, a to s ohledem na jejich vlastní specifika a možnosti uplatnění. Závěrem jsou rovněž naznačeny důvody, na jejichž základě se institut narovnání nestal rovnocenným konkurentem podmíněnému zastavení trestního stíhání.

Za účelem komplexního přehledu je část této práce věnována využití tzv. odklonů v řízení ve věcech mladistvých, kdy se s ohledem na omezený rozsah této práce se skutečně jedná pouze o stručný úvod do problematiky. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (zák. č. 218/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů) totiž obsahuje speciální úpravu vztahující se k řízení proti mladistvým, a to včetně podmínek pro uplatňování odklonů v tomto zvláštním řízení, jímž je zejména institut odstoupení od trestního stíhání.

Úspěšná a efektivní aplikace odklonů však také mimo jiné závisí na podmínkách jejich aplikace zakotvené v trestním řádu té které země. Jinými slovy, použití určitého typu odklonu by nemělo být spojeno s příliš rigidní a formalistickou právní úpravou, jinak hrozí, že takový odklon bude pouze pozitivně upraven bez valného praktického využití. Zákodárce by naopak měl volit takový postup, aby podmínky aplikace odklonů nesvazoval splněním příliš formálních podmínek a umožnil tak jejich efektivní využití pro celou škálu méně závažných TČ. V tomto ohledu se jako inspirativní může jevit úprava odklonů v rakouském trestním řádu, které oproti českému trestnímu právu skýtá bohatou škálu procesních alternativ. V úplném závěru práce je provedena srovnávací analýza s rakouskou právní úpravou odklonů s cílem vymezit druhy odklonů v popisované zemi, výhody jejich aplikace a možnost využití takových druhů odklonů v České republice de lege ferenda.

Cílem předkládané práce je tak hlubší popis, analýza a zhodnocení platné právní úpravy týkající se zejména podmíněného zastavení trestního stíhání, jenž je statisticky nejvyužívanějším odklonem oproti svému protějšku – institutu narovnání. Ke splnění vytyčeného cíle byly k práci využity příslušné právní předpisy, komentáře, judikatura, statistické údaje Ministerstva spravedlnosti, odborné články, jakož i věcné názory a připomínky orgánů činných v trestním řízení. Závěrečná část práce je pak věnována rakouské právní úpravě odklonů za použití srovnávací metody s českou právní úpravou, přičemž smyslem této komparace je získání poznatků platné zahraniční právní úpravy a jejich případné využití v rámci úvah de lege ferenda ohledně zlepšení nedostatků v této aktuální a diskutované oblasti práva.

Vývoj odklonů v českém trestním právu

1.1 Úvod do problematiky

Ačkoliv v poslední době ze strany naší veřejnosti sílí volání po zpřísnění trestní politiky, ať již v podobě kriminalizace některých nových podob společensky nebezpečných činností (zvláště v oblasti finančních a hospodářských aktivit) či formou zvýšení trestních sazeb, snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti a důsledného využívání veškerých zákonných možností trestního postihu, existují i směry kladoucí důraz spíše na využívání různých forem odklonu a alternativních sankcí.⁶ Tento názorový posun je často zahrnován pod pojem „restorative justice“ neboli restorativní, obnovující justice.⁷

Snahu o tzv. racionalizaci trestního soudnictví můžeme pozorovat již delší dobu, a to zejména s ohledem na vývoj moderního trestního práva, kdy se postupně mění přístup trestní politiky vůči pachatelům. Jedním z význačných rysů tohoto trendu je snaha využít možností různých forem odklonů od obecného způsobu řízení, kdy trestní věc je vyřizována mimo hlavní líčení. Vzhledem k tomu, že současná justice se potýká s vysokým nápadem trestních věcí, trpí přetížeností a zdlouhavým projednáváním případů, je tato snaha všeobecně vnímána jako legitimní a pochopitelná, neboť významným způsobem napomáhá „zahlcené“ trestní justici přesunout podstatnou část trestních věcí právě do předzodkusového stádia trestního řízení.⁸

Ve svém historickém vývoji bylo československé trestní právo vždy postaveno na zásadě striktního dodržování principu legality trestního stíhání. To, zejména oproti zemím, kde se alespoň částečně prosadil princip oportunity, značně komplikovalo přijetí takové právní úpravy, která by ve větší míře umožňovala odklonit trestní stíhání. Tak až do roku 1990 odklon do našeho trestního zákonodárství výraznějším způsobem nepronikl. Právní úprava platná do 30.6.1990 umožňovala odklonit trestní stíhání jen ve velmi omezeném rozsahu.⁹

To se však mělo změnit po roce 1989, kdy toto období se u nás neslo ve znamení podstatného nárůstu kriminality včetně těch nejzávažnějších druhů kriminality

---

⁶ VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. Restorativní justice – trestní politika pro 21. století?. *Trestní právo*, č. 1, 2000, s. 4

⁷ K pojmu restorativní justice viz kapitola 2. této práce

⁸ Blíže viz RIZMAN S., ŠÁMAL P., SOTOLÁŘ A. K problematice zvláštních alternativních druhů trestního řízení. *Trestní právo*, 1996, č. 12, s. 2.

⁹ KOTULAN, P. *Výzkum institutu podmíněného zastavení trestního stíhání*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 9.

majetkové, hospodářské a proti životu a zdraví. Současně se objevila trestná činnost, se kterou jsme do té doby neměli žádnou nebo pramalou zkušenost, např. obchod s drogami, únosy, vydírání podnikatelů, rozsáhlé daňové úniky, všechno často spojené s organizovaným zločinem. Lze rovněž hovořit o explozi kriminality po roce 1989.¹⁰ S určitým zjednodušením lze říci, že nově nabytou svobodu si část obyvatelstva zaměnila s anarchií, což ve spojení s dočasně paralyzovaným státním aparátem způsobilo přetížení orgánů činných v trestním řízení a často neúměrné prodlužování trestního řízení.

Odborná veřejnost si tak kladla otázku jak s takovou situací naložit, zda je vhodné posílit justici o další zaměstnance či naopak hledat nové a alternativní formy trestání, přičemž jednou z cest řešení této zmatečné a nepřehledné situace byla novelizace trestních zákonů, které si kladly za cíl efektivnější a pružnější úpravu trestního řízení. Právě v jejich rámci byly do našeho trestního práva zavedeny procesní alternativy, tj. došlo k opětovnému zavedení trestního příkazu, jenž byl v roce 1990 vyhnán coby špatný a nedemokratický a zcela nově podmíněné zastavení trestního stíhání, které bylo o dva roky následováno druhým typem odklonu - narovnáním. Úprava trestního systému sledující výše naznačené již krátce po listopadu 1989 zdůrazňovala, že ve smyslu zásady ekonomie trestní represe, půjde mimo jiné o to, pochopit a plně uznat, že trest, jako určitá újma, nezbytná pro ochranu důležitých zájmů, se má užít jako krajní prostředek tam, kde je skutečně potřebný. Tresty přinášející vyšší újmu, než je potřebné, ztrácejí účinnost a spíše přinášejí škodu. Tímto se mění celková filosofie ukládání sankcí, neboť je nutné zajistit uplatnění principu, podle něhož by měl být trest odnětí svobody chápán jako krajní opatření (*ultima ratio*). *Lze říci, že trest odnětí svobody tak ztrácí svou univerzální povahu a stává se jen jedním z druhů trestů.*¹¹

Pro úplnost se sluší dodat, že omezit přelidněnost a inflaci vězeňské populace si kladla za cíl i Rada Evropy. Ta konkrétně ve svém Doporučení č. R (99) 22 (dále jen „Doporučení“) apelovala na členské státy, aby nepodmíněný trest odnětí svobody byl udělován pokud možno zdrženlivě, tedy jako prostředek *ultima ratio*, *jenž by měl být delikventům udělován pouze za závažnou trestnou činnost, kde by se uložení jiné, alternativní sankce jevílo jako neadekvátní.*

---

¹⁰ RIZMAN S., ŠÁMAL P., SOTOLÁŘ A. K problematice zvláštních alternativních druhů trestního řízení. *Trestní právo*, 1996, č. 12, s. 2-3.

¹¹ NEZKUSIL, J. K problematice alternativ trestu odnětí svobody. *Trestní právo*, 2009, č. 7-8, s. 14.

Doporučení ve svých ustanoveních samozřejmě nezapomíná ani na svoji předchůdkyni, tj. Doporučení č. R (87) 18 (dále jen „Doporučení II“) týkající se zjednodušení trestního řízení. Přímo je na něj odkázáno v článku III. Doporučení, kdy je členským státům připomínáno, aby v souladu s Doporučením II implementovali principy tam uvedené, tedy zejména co se týče zjednodušení trestního řízení. Tím je myšleno předně to, aby členské státy s ohledem na vlastní právní tradice, ústavní zásady vynaložili veškeré možné úsilí k tomu, aby využili zjednodušených právních postupů a mimosoudních dohod jako alternativy k obžalobě ve vhodných případech, za tím účelem, aby nemuselo docházet ke klasickému soudnímu řízení. Význam pro tuto práci má rovněž článek IV. Doporučení nesoucí název Opatření týkající se soudního řízení, kdy v odstavci 15. jsou vymezeny skutečnosti, jež je potřeba vzít v úvahu při ukládání trestů veřejných sankcí a nápravných opatření namísto trestu odnětí svobody:

odklad výkonu trestu odnětí svobody za určitých podmínek

probace coby samostatný trest udělená bez uložení trestu odnětí svobody

obecně prospěšné práce (tj. neplacená práce ve prospěch veřejnosti)

nařízení / smluvně upravené zacházení pro specifickou kategorii pachatelů

mediace / narovnání (odškodnění oběti)

omezení svobody pohybu, např. prostřednictvím zákazu vycházení nebo elektronického monitorování.¹²

V Doporučení nalezneme mimo jiné principy ukládání trestů, kdy náležité pozornosti by se mělo dostávat právě zmíněným alternativám k trestu odnětí svobody (veřejné sankce, nápravná opatření, mediace, narovnání), za omezení aplikace trestu odnětí svobody.¹³

1.2 Postupné zavádění nových prvků zrychlujících trestní řízení

Snahy o umožnění rychlejšího vyřizování alespoň některých trestních řízení lze pozorovat již od 90. let 20. století, zejména počátkem roku 1993 byly zahájeny intenzivní práce na rekodifikaci trestního řádu, a to s ohledem na zásadní změny v organizaci soudů a prokuratury. Cílem podle důvodové zprávy k zákonu č. 292/1993 Sb. bylo odstranit

---

¹² Doporučení Rady Evropy č. R (99) 22 a jeho příloha ze dne 30.09.1999 týkající se přeplněnosti věznic [online]. [cit. dne 23.04.2015]. Dostupné z: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2622553&SecMode=1&DocId=412108&Usage=2> ke dni 23.04.2015

¹³ Tamtéž

vytýkané nedostatky stávající právní úpravy a při respektování principu zákonnosti a zachování práv stran trestního řízení, vyplývajících i z mezinárodních dokumentů, dosáhnout výraznějšího zjednodušení, účelného odformalizování a zrychlení trestního řízení. Proto bylo mimo jiné výrazně rozšířeno řízení před samosoudcem a došlo k obnovení možnosti vyřídit věc trestním příkazem (tento způsob rozhodnutí byl předtím zrušen novelou č. 178/1990 Sb).¹⁴

Společně se znovuzavedením trestního příkazu, byl do českého trestního práva zakotven první druh odklonu, institut podmíněného zastavení trestního stíhání. Od této doby lze sledovat poměrně intenzivní vývoj české úpravy v této oblasti, kdy v průběhu dalších deseti let pak byly zavedeny ještě další dva druhy odklonu, a to podmíněné odložení návrhu na potrestání a odstoupení od trestního stíhání v řízení proti mladistvým. Z hlediska rozvoje prostředků racionalizujících trestní justici lze rok 2012 považovat za mimořádně důležitý, neboť novela trestního řádu č. 459/2011 Sb. rozšířila možnost konat zkrácené přípravné řízení (a tedy i zjednodušené řízení před soudem) na řízení o trestných činech, u nichž horní hranice sazby trestu odnětí svobody nepřesahuje pět let, a jednak rozšířila možnost aplikace podmíněného odložení podání návrhu na potrestání, tj. odklonu určeného právě pro zkrácené přípravné řízení.¹⁵

O to větší význam mělo přijetí další novely trestního řádu publikované pod číslem 193/2012 Sb. Tato novela nabyla účinnosti k 01.09.2012. První racionalizační prvek spočíval v dalším rozšíření možnosti využití odklonů v trestním řízení, zejména podmíněného zastavení trestního stíhání a podmíněného odložení podání návrhu na potrestání, jež lze podmínit slibem podezřelého, že se po stanovenou dobu zdrží výkonu určité činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis, v jejíž souvislosti se dopustil TČ, typicky např. řízení motorových vozidel. Tímto byla tedy vytvořena varianta odklonu představující určitý procesní protějšek trestu zákazu činnosti.

Zmíněnou novelou vešel zároveň v platnost a účinnost nejmladší typ „odklonu“¹⁶ v českém trestním řízení, který je spojován spíše s trestním právem zemí náležejících do anglosaského právního systému. Jedná se o institut dohody o vině a trestu, jenž do značné

---

¹⁴ ŠÁMAL, P. Úvahy nad zjednodušenými formami trestního řízení (diversion) de lege ferenda. *Časopis pro právní vědu a praxi*. č. 4, 1994, s. 120-121.

¹⁵ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 9.

¹⁶ V této práci nebude řazena dohoda o vině a trestu mezi odklony.

míry zčeřil víceméně poklidnou hladinu našeho právního systému a ostatně proto byly také plány na jeho zavedení silně kritizovány.¹⁷

Takto pojatá racionalizace trestní justice, tedy vyřizování trestních věcí bez konání trestního řízení v jeho celé, standardní podobě, je vystavěna zejména na dvou základních pilířích: jednak je to zvláštní forma rozhodování soudu o vině a trestu obžalovaného prostřednictvím trestního příkazu, jenž je upraven v ustanovení § 314e a násl. zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení (dále jen „TrŘ“), a jednak zavádění a aplikace tzv. odklonů v trestním řízení.¹⁸

1.3 Pojetí a princip restorativní justice

Vzhledem k tomu, že zavádění tzv. odklonů do českého právního řádu souvisí s tzv. restorativní justicí¹⁹ (z angl. restore – obnovit, navrátit v předešlý stav), je na místě věnovat rovněž pár odstavců k tomuto konceptu trestní spravedlnosti jako určitého paralelního systému působícího vedle klasické trestní justice či v mnoha směrech trestní justici nahrazujícího či doplňujícího. Jde o koncept zacházení s pachateli, odlišný od klasické „retributivní“ justice, vycházející z názoru, že současná trestní spravedlnost není adekvátní reakci společnosti na růst kriminality.²⁰

Událost TČ nepříznivě ovlivňuje životy mnoha lidí. Howard Zehr, jeden z „duchovních otců“ myšlenek restorativní justice hovoří o pavučině vztahů, kterou jsme všichni určitým způsobem spojeni. TČ podle něj způsobuje přetrhání přediv pavučiny vztahů. Restorativní justice se snaží hledat cesty, jak tato přediva opět obnovit nakolik je to jen možné.²¹

---

¹⁷ ŠČERBA, F. *Dohoda o vině a trestu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s.10.

¹⁸ ŠČERBA, F. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue* č. 2, 2009 [online]. [cit. dne 05.10.2015]. Dostupné z: http://www.ippravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_5781/odklon-jako-sankcni-opatreni.aspx

¹⁹ Mimo označení restorativní justice existuje spousta dalších termínů jako např. „communitarian justice“, „making amends“, „positive justice“, „relational justice“, „reparative justice“ a „community justice“, blíže viz JELÍNEK, M. a kol. *Manuál dobré praxe pro české i mezinárodní využití Probační a mediační služba, Asociace občanských poraden, London probatik trust* [online]. [cit. dne 04.07.2015]. Dostupné z: http://www.restorativnijustice.cz/images/Ke_stazeni/009_Manual%20dobre%20praxe_zalomeni_CZ_final%20mail.pdf

²⁰ KARABEC, Z. Možnosti sankční politiky. *Kriminalistika*, č. 3, 2001, s. 172.

²¹ JELÍNEK, M. a kol. *Manuál dobré praxe pro české i mezinárodní využití Probační a mediační služba, Asociace občanských poraden, London probatik trust*. [online]. [cit. dne 04.07.2015]. Dostupné z:

Restorativní justici lze chápat jako soubor postulátů, cílů a metod, které charakterizují určitý přístup k řešení problematiky zločinnosti. Jde o takové pojetí trestní spravedlnosti, ve kterém jsou hojně zastoupeny prvky zdůrazňující práva oběti a jejich ochranu, mimosoudní projednávání trestních věcí aj. Některé země mají tedy trestní justici „více restorativní“ a některé méně. Nelze však přehlédnout fakt, že přístupy restorativní justice jsou více aplikovatelné v systému anglosaského práva s rozsáhlým uplatňováním principů oportunity než v systému evropského kontinentálního práva, kde dominuje zásada legality.²²

Vznik koncepce restorativní justice lze spatřovat v 80. letech v USA a později v západní Evropě, kdy v souvislosti se zjevnou krizí trestní justice, krizí vězenství a trestu odnětí svobody, projevující se růstem společenských nákladů na boj s kriminalitou, přeplněností věznic, narůstá přesvědčení o bezvýchodnosti dosavadního pojetí trestní spravedlnosti. Tento nový přístup k problému kriminálního chování jedince a následně sociální reakce znovuobjevil i takové instituty, jakými je opravdová lítost a s tím související pokání delikventa na straně jedné a skutečné odpuštění oběti na straně druhé. Koncepce nové restorativní justice zde nabízí nástroje, prostřednictvím kterých lze naplnit potřeby všech participujících stran, pachatele nevyjímaje. Jeho zájmem je právě zmírnění stigmatizace, jakož i sociální akceptace okolím. Za prakticky nejlépe realizovatelné formy činnosti v rámci restorativní justice se považuje mediace (zprostředkování styku pachatele s obětí, při kterém se hledají způsoby řešení situace způsobené TČ). Naopak tradiční formálně trestněprávní reakce na zločin nevede sama o sobě pachatele k tomu, aby si v plném rozsahu uvědomil svou osobní odpovědnost a naplnil ji skutečnými činy.²³

I přes výše uvedené se objevují oprávněné námitky, že v systému restorativní justice je možno řešit jen méně závažné případy trestné činnosti, že u značné části pachatelů nelze očekávat pochopení podstaty restorativní justice, takže její metody budou chápány jako projevy určité slabosti nebo bezradnosti společnosti a konečně požadavek na

---

http://www.restorativnijustice.cz/images/Ke_stazeni/009_Manual%20dobre%20praxe_zalomeni_CZ_final%20mail.pdf

²² KARABEC, Z. Možnosti sankční politiky. *Kriminalistika*, č. 3, 2001, s. 173.

²³ Srov. KARABEC, Z. Možnosti sankční politiky. *Kriminalistika*, č. 3, 2001, s. 172, VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. Restorativní justice – trestní politika pro 21. Století?. *Trestní právo*, č. 1, 2000, s. 6 – 7.

úplné obnovení vztahů je tak nereálný. Z toho důvodu byly postupně formulovány určité předpoklady, za kterých mají být aplikovány metody restorativní justice.²⁴

Česká republika učinila první kroky k restorativní justici již začleněním některých odklonů v trestním řízení a alternativních trestů do právního řádu přijetím zákona č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě²⁵ a v neposlední řadě s ohledem na obecnou tendenci ke zlepšení postavení poškozených (obětí) v celém trestním řízení, došlo k přijetí zákona č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů.

---

²⁴ Jedná se zejména o udělení souhlasu všech zúčastněných subjektů k aplikaci principů restorativní justice, koncept restorativní justice by měl být k dispozici ve všech stádiích trestního procesu, měl by být brán zřetel na nerovné postavení subjektů restorativního procesu (zejména pachatel, oběť), blíže viz KARABEC, Z. Možnosti sankční politiky. *Kriminalistika*, č. 3, 2001, s. 173.

²⁵ Probační a mediační služba dlouhodobě uplatňuje principy a programy restorativní justice nejen v rámci zajištění tzv. mediačních činností, to znamená zejména programu mediace mezi obětí a pachatelem, ale standardně i rámci zajištění výkonu všech probačních agend. V posledních letech se rovněž věnuje podpoře a rozvíjení projektů zaměřených na podporu a pomoc obětem trestných činů ve spolupráci s nevládními organizacemi, cílem je pomoci vytvořit v České republice funkční a dostupnou síť podpůrných a poradenských služeb pro oběti trestné činnosti, blíže viz JELÍNEK, M. a kol. Manuál dobré praxe pro české i mezinárodní využití Probační a mediační služba, Asociace občanských poraden, London probatik trust [online]. [cit. dne 06.06.2015]. Dostupné z: http://www.restorativnijustice.cz/images/Ke_stazeni/009_Manual%20dobre%20praxe_zalomeni_CZ_final%20mail.pdf.

2 K historii vzniku odklonu v českém trestním právu

Postupně všechny země Evropské unie, Kanady, USA, Austrálie, Nového Zélandu a Jihoafrické republiky a další státy postupně zaváděly podmínky umožňující široké uplatnění alternativních způsobů řízení před soudem, přičemž tyto změny byly motivovány snahou řešit efektivně přetížení soudů a vůbec orgánů činných v trestním řízení, vypořádat se s nedostatkem kapacity věznic a tak zlevnit a urychlit civilní a trestní řízení při zachování věcné správnosti a spravedlnosti soudního procesu. Tyto specifické aspekty nové justiční politiky se uplatňovaly zejména na přelomu osmdesátých a devadesátých let navzdory již zažitému represivně pojatému justičnímu systému.²⁶

V každé společnosti jsou přitom s činností justičních orgánů spojena dvě zásadní očekávání, kdy na jedné straně veřejnost očekává spravedlivé vyřízení věci a současně požaduje, aby byla výkonná. Pokud systém toho kterého státu není schopen tyto premisy naplnit, potom logicky dojde k deziluzi a ztrátě legitimacy justice. Justice, která trpí přetížeností je pomalá a neefektivní, přičemž následek za spáchaný TČ nepřichází v očekávaném časovém horizontu. Některé státy se s tímto stavem snažily vypořádat tak, že zvýšily kapacity trestní justice, aby odpovídaly vzrůstající kriminalitě. Tímto se však problém řeší pouze částečně, neboť po zmenšení průtahů v řízení způsobeným nárůstem soudců je naopak nutné zvýšit kapacitu věznic, která je nedostatečná vzhledem k počtu uložených nepodmíněných trestů odnětí svobody. Postupem času se ukázalo, že je nutné hledat jiný směr, a to především zaváděním alternativních zjednodušených typů řízení.²⁷ V této kapitole tak budou zmíněny důležité mezinárodní dokumenty, jež se zabývaly potřebou účelného obřemenění orgánů činných v trestním řízení právě za použití odklonu.

Obecně lze říci, že každý projekt moderní projekt trestní politiky liberálního státu obsahuje prvky dekriminace (vynětí určitých deliktů ze sféry trestní spravedlnosti), depenalizace (využití alternativ k potrestání), diverze alternativních trestů a opatření. Pro vývoj odklonů v tehdejší československém trestním právu měla značný význam rezoluce

---

²⁶ Srov. SOTOLÁŘ, A., VÁLKOVÁ, H. Trestní spravedlnost na přelomu tisíciletí. *Právní rozhledy*, č. 12, 1999, s. 617.

²⁷ Blíže SOTOLÁŘ, A., VÁLKOVÁ, H. Trestní spravedlnost na přelomu tisíciletí. *Právní rozhledy*, č. 12, 1999, s. 618-619.

7. kongresu OSN o prevenci zločinnosti a zacházení s pachateli²⁸. Ta mimo jiné iniciovala výzkum problematiky stíhání a tedy i odklonu od normálního průběhu trestního řízení. Postupně se dospělo téměř k jednomyslnému souhlasu s tím, že žalobce se stal centrální postavou ve výkonu justice a že nestíhání se vyvinulo ve významný institut v mnoha evropských právních systémech.

Zásadní význam pak pro účely této práce má rovněž rezoluce káhirského kongresu Mezinárodní společnosti pro trestní právo (AIDP) k odklonu a zprostředkování a Helsinský institut OSN pro prevenci zločinnosti a její kontrolu, který provedl rozsáhlý výzkum institutu nestíhání, na jehož základě se pak v roce 1986 uskutečnil seminář na téma nestíhání v Evropě. Nelze se tak divit, že jednu z prvních kategorizací odklonů, která mimo jiné vychází ze závěrů AIDP, přinesl právě Suchý, který odklon definuje jako jakékoli odchýlení od řádného průběhu trestního procesu v předrozsudkovém stádiu a zároveň odlišuje tzv. prostý odklon a odklon s intervencí. Prostý odklon pak znamená jednostranné oficiální rozhodnutí nepokračovat ve vyšetřování nebo v trestním stíhání v předrozsudkovém stadiu a odklonem s intervencí se rozumí nepokračování ve vyšetřování nebo v trestním stíhání v předrozsudkovém stadiu spojené s mimotrestním způsobem zacházení, např. nápravné, léčebné nebo výchovné povahy, nebo s náhradou škody. Základem je zde tedy chápání pojmu odklonu *jako odchýlení od řádného průběhu trestního řízení v předrozsudkovém stadiu*, tj. ve stadiu před rozhodnutím o vině, tedy vynesení rozsudku (usnesení) o vině obžalovaného.²⁹

Hodno zdůraznění budiž, že obou jednání se měli možnost účastnit i českoslovenští představitelé a seznámit se tak blíže s myšlenkami odklonu v evropském pojetí již v předlistopadovém období. Poznatky a závěry z jednání a písemných materiálů zde získaných byly tlumočeny příslušným orgánům, přičemž se jednalo především o doporučení z káhirského kongresu Mezinárodní společnosti pro trestní právo (AIDP), aby odklonu a zprostředkování odklonu bylo používáno ve větším rozsahu než dosud, případně i na experimentální bázi.³⁰ AIDP vyzvala vlády, aby uvážily, považují-li to za vhodné se zřetelem na společenské poměry a národní tradice, zavedení odklonu zákonodárnou cestou,

---

²⁸ Kongresy OSN přijaly řadu doporučení o prevenci zločinnosti a zacházení s pachateli, zvláště pak šestý kongres konaný v roce 1980 v Caracasu. Kupříkladu 12. Kongres OSN o prevenci kriminality a trestní justici konaný v roce 2010 v Salvadoru proklamuje širší využívání alternativ k uvěznění, restorativní justice a dalších relevantních opatření ve vztahu k mladým pachatelům.

²⁹ SUCHÝ, O. Odklon v trestním řízení. *Právník*, 1991, č. 3, s. 248 -249.

³⁰ NEZKUSIL, J. Odklon v trestním řízení. *Karlovarská právní revue*, č. 2, 2005, s. 30.

pokud se tak ještě nestalo a aby podporovaly využívání odklonu v praxi příslušných orgánů. Ze semináře Helsinského ústavu OSN o odklonu plyne, že de lege ferenda by měla být možnost postoupit méně závažné TČ a přečiny k projednání společenským orgánům, jakož i umožnit podmíněné upuštění od stíhání prokurátorem v případech činů méně nebezpečných pro společnost. K tomu Nezkusil, uvádí, že na tyto myšlenky navazují poněkud rozvitější návrhy ve věci odklonu, prezentované v roce 1990 a 1992, kdy podobných výsledků lze docílit uzákoněním a praktickým uskutečňováním tzv. odklonu, jímž se rozumí odchylka od typického průběhu trestního procesu. Poukazuje, že se jedná o mimosoudní vyřízení věci, mající své místo dříve, než trestní soud rozhodne rozsudkem o vině obžalovaného a uložení trestu. Myšlenku odklonů již tehdy výrazně podporoval i v našich podmínkách například pokud jde o zacházení s pachateli TČ v dopravě či dalších kulpózních TČ. Poukazuje na skutečnost, že náhrada škody začíná být používána i u pachatelů závažných TČ, neboť jak zkušenost ukazuje, tak tímto způsobem lze stimulovat pachatele k řádnému životu na svobodě. V této souvislosti kritizuje tzv. „funkcionalizaci oběti“, jež často sloužila pouze k usvědčení a sankcionování pachatele za spáchaný delikt, aniž by byly chráněny oprávněné zájmy oběti TČ. Naopak viktimologický přístup představuje novou konstruktivní cestu mezi trestní represí a prevencí. Realizací myšlenek o odklonu od normálního průběhu trestního řízení v naší legislativě se tak stalo zakotvení institutu podmíněného zastavení trestního stíhání a institutu narovnání.

3 Pojem a základní formy odklonu

Základní problém související s institutem odklonu v trestním řízení představuje již samotné vymezení tohoto pojmu, neboť jak již bylo nastíněno, tak jednoznačná shoda, resp. sdílený konsenzus na vymezení pojmu odklonu v odborné literatuře neexistuje. O to je pak problematičtější i pro člověka s právním vzděláním odklon definovat a zároveň uvést instituty, které lze za odklony považovat. Situaci neusnadňuje fakt, že ani mezi předními odborníky na české trestní právo nepanuje jednoznačná shoda na tom, které instituty definici odklonu naplňují a které už nikoliv. Lze říci, že pohled na odklon doznal v časovém spektru značné rozdíly. Jinak bylo pohlíženo na odklon v předlistopadovém období, jinak v porevolučních letech, kdy odklony s ohledem na odlišný právní režim doznaly značného vývoje. Překotný polistopadový vývoj, přizpůsobování trestního řádu požadavkům moderní trestní politiky, daly vzniknout zcela novým právním institutům, na něž zažitá definice odklonu nestačila. To rovněž vedlo k odlišnému pohledu na řešení této otázky, navíc lze rozeznávat různé varianty odklonu, jež jsou charakterizovány vlastními zvláštními rysy.

V této části práce se tedy s ohledem na různorodé názory v této oblasti zaměřím nejdříve na charakteristiku odklonu v české odborné literatuře, zmíním nejčastější pojetí a formy odklonu a závěrem uvedu instituty, jež vzhledem k provedené analýze lze subsumovat pod tzv. odklony.

3.1 Pojetí odklonu v českém trestním právu

Podíváme-li se do právního slovníku, odklon v trestním řízení je zde definován jako *odchylka od běžného průběhu trestního řízení*, přičemž v rámci trestního řízení a v tomto smyslu se používá též pojmu *alternativních druhů trestních řízení* v poněkud užší podobě, zaměřené pouze na alternativy k pravidelnému průběhu trestního řízení, nikoli ve smyslu „odklonění“ mimo trestní řízení.³¹

V české odborné literatuře bývá nejčastěji odklon (ang. i franc. „diversion“) pojímán jako *odchylka od typického, pravidelného průběhu trestního řízení*, alternativa ke

---

³¹ HENDRYCH a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. In: Beck-online [právní informační systém]. Praha: C. H. Beck. [cit. 8-28-2015].

standardním postupům.³² Taková charakteristika je ovšem příliš široká, proto zde musí přistoupit další znak, a to mimosoudní vyřízení věci spojeného s upuštěním od trestního stíhání. V odborné literatuře nacházíme různé názory na typologizaci odklonu. Podrobně se touto otázkou zabývá Suchý, jenž za základní typy odklonu považuje:

prostý odklon

podmíněné upuštění od trestního stíhání

*odklon s intervencí*³³

Tzv. **prostý odklon** je typický tím, že dochází k upuštění od trestního stíhání bez veškerých dalších podmínek a trestní věc je tímto způsobem vyřízena bez dalších následků pro pachatele.³⁴ S obdobným názorem přichází i Nett, jenž tzv. prostý odklon definuje jako *upuštění od trestního stíhání bez společenské intervence*. Prostřednictvím takového typu odklonu lze vyřizovat trestní věci nejmenší závažnosti. V našem právním řádu by mohlo tento typ odklonu reprezentovat fakultativní zastavení trestního stíhání dle § 172 odst. 2 TrŘ, zejména odst. 2 písm. c).³⁵

Za odklon se společenskou intervencí se považuje rovněž upuštění od trestního stíhání, kdy trestní odpovědnost je nahrazena jiným typem odpovědnosti, o níž již nerozhoduje orgán činný v trestním řízení. Nastupuje zde intervence mimosoudního, zpravidla administrativního orgánu. Lze říci, že nejbližší se tomuto typu blíží odstoupení od

---

³² Na základě podkladů výsledků káhirského procesu AIDP byl za odklon v Československu považována odchylka od typického průběhu trestního procesu, tj. průběhu, který zpravidla může skončit rozhodnutím soudu o vině obviněného, resp. obžalovaného. Jednalo se v tomto pojetí o mimosoudní vyřízení trestní věci, mající své místo dříve než trestní soud rozhodne rozsudkem o vině obžalovaného a uložení trestu a předpokládající zpravidla podrobení pachatele určité formě mimotrestního působení. Blíže NEZKUSIL, J. Odklon v trestním řízení. *Karlovarská právní revue*, č. 2, 2005, s. 33.

³³ KOTULAN, P. *Výzkum institutu podmíněného zastavení trestního stíhání*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 6.

³⁴ Blíže viz SUCHÝ, O. Odklon v trestním řízení. *Právník*, 1991, č. 3, s. 251.

³⁵ Současná formální koncepce s interpretačním pravidlem subsidiarity trestní represe je v zájmu eliminace přílišné tvrdosti zákona velmi úzce spojena s nutností širšího používání principu oportunity, blíže viz ŠČERBA, F.; *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2014, s. 46; můžeme konstatovat jakýsi příklon k zásadě oportunity, neboť nejen u nás, ale i v ostatních zemích existuje z principu legality řada výjimek, zejména pokud jde o stíhání méně závažných TČ. U nás se princip oportunity zrcadlí v možném mimosoudním vyřizování TČ, a to nejen formou odklonu. Uplatnění principu oportunity spočívá rovněž v možnosti vyhnout se formálnímu a místy zdouhavému trestnímu řízení, které mnohdy k nápravě pachatele nevedou, naopak zapříčiňují jeho stigmatizaci. Odrazem těchto myšlenek je nejen zakotvení institutu podmíněného zastavení trestního stíhání, narovnání, apod., ale i zásadní obrat v pojmovém vymezení TČ v podobě upuštění od materiálního pojetí a zavedení pojetí formálního, kteréžto je ovšem spojeno s možností opuštění principu legality a nastolení principu oportunity v trestním řádu. Zásada oportunity skýtá totiž větší možnosti pro mimosoudní projednávání TČ než právní úpravy založené na materiálním pojetí TČ, srov., NEZKUSIL, J. K uplatnění principu oportunity v trestním právu. *Trestní právo*, 2009, č. 5, s. 8.

trestního stíhání mladistvých, který může být aplikován také ve spojení s výchovným opatřením v podobě napomenutí s výstrahou. Při napomenutí s výstrahou totiž soud pro mládež může nechat postižení mladistvého zákonnému zástupci, škole nebo výchovnému zařízení, což lze chápat jako určitý druh společenské intervence.³⁶

Podmíněné upuštění od trestního stíhání není rozhodnutím konečným, ale rozhodnutím mezitímní povahy, přičemž trestní odpovědnost pachatele a její zánik je vázán na splnění některých dalších podmínek. Teprve jejich splněním se rozhodnutí o podmíněném upuštění od trestního stíhání stává rozhodnutím konečným. V našem trestním právu tento typ odklonu reprezentuje institut podmíněného zastavení trestního stíhání.³⁷ Podmíněné upuštění od trestního stíhání není rozhodnutím konečným, ale rozhodnutím mezitímní povahy, přičemž trestní odpovědnost pachatele a její zánik je vázán na splnění některých dalších podmínek. Teprve jejich splněním se rozhodnutí o podmíněném upuštění od trestního stíhání stává rozhodnutím konečným. V našem trestním právu tento typ odklonu reprezentuje institut podmíněného zastavení trestního stíhání.³⁸ Nelze však přehlédnout, že výše nastíněná analýza Suchého víceméně přebírá závěry AIDP, přičemž tento způsob vymezení není pro současnou právní teorii příliš použitelný.

Rovněž Nezkusil po vzoru AIDP, rozlišuje tzv. *prostý odklon a odklon s intervencí*, kdy za prostý odklon považuje upuštění od trestního stíhání bez dalších následků pro pachatele. Rozhodnutí o upuštění od trestního stíhání může být bezpodmínečné (definitivní), vázané na splnění určitých podmínek nebo povinností, uložených obviněnému (opatření léčebná nebo náhrada škody). Náš TrŘ hovoří kupříkladu o náhradě škody, byla-li způsobena, jako o jedné z podmínek upuštění od potrestání a o možnosti obviněnému uložit, aby ve zkušební době dodržoval přiměřená omezení směřující k tomu, aby vedl řádný život. Odklon s intervencí se pojí s rozhodnutím o upuštění od trestního stíhání, jež je vázáno na splnění určitých podmínek nebo povinností. V tomto smyslu lze dle názoru Nezkusila hovořit o odklonu se skrytou intervencí. Podobným způsobem se s vymezením odklonu setkáváme i v rezoluci zmíněného kongresu AIDP.³⁹

---

³⁶ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 49.

³⁷ KOTULAN, P. *Výzkum institutu podmíněného zastavení trestního stíhání*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 7.

³⁸ KOTULAN, P. *Výzkum institutu podmíněného zastavení trestního stíhání*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 7.

³⁹ NEZKUSIL, J. Odklon v trestním řízení. *Karlovarská právní revue*, č. 2, 2005, s. 35.

V polovině 90. let minulého lze vysledovat určité přehodnocení definice pojmu odklonu v trestním řízení. Tak např. Draštík uvádí, že odklon jako institut trestního práva procesního představuje alternativu standardního trestního řízení, je odchylkou od typického průběhu trestního procesu, kdy odklonem rozumíme vynětí trestní věci z kompetence soudních orgánů činných v trestním řízení na základě rozhodnutí o upuštění trestního stíhání, resp. o zastavení trestního stíhání. Dále poukazuje na to, že užití odklonu přichází v úvahu zejména tehdy, má-li spáchaný čin povahu konfliktu mezi pachatelem a poškozeným a primárním cílem je snaha tento konflikt urovnat.⁴⁰

Šámal k pojmu odklonu odkazuje na termín „diversion“, přičemž uvádí, že umožňuje odchýlení od běžného průběhu řízení, a to buď k určitému zkrácenému či sumárnímu řízení („summary proceedings“), nejčastěji za využití trestního příkazu či schválení dohody o vině a trestu, anebo k vyřízení státním zástupcem či soudem, jenž nedospěje k vyslovení viny, a tím k uložení klasické trestní sankce (např. různé formy podmíněného zastavení trestního stíhání, odstoupení od trestního stíhání a narovnání), anebo dokonce k mimosoudnímu vyřízení věci v rámci jiného typu řízení (např. ve správním řízení). Uvádí ovšem, že jeho chápání pojmu odklonu je pojetím zúženým, za odklon v jeho pojetí nelze považovat „odklonění“ věci mimo trestní řízení. Použití odklonu nesmí vylučovat možnost docílení standardního trestního řízení za dodržení zejména čtyř základních hodnot: demokracie, rovnosti, humanity a zákonnosti.⁴¹

Kupříkladu Ščerba si vypomáhá širším a užším pojetím odklonu, přičemž v širším smyslu můžeme odklon chápat jako takovou odchylku od standardního průběhu trestního řízení, která je spojena s rozhodnutím od upuštění od trestního stíhání, resp. zastavením trestního stíhání. Odklon v užším smyslu je dle názoru Ščerby spjat s principy restorativní justice, kdy toto výchovné působení následuje buď po rozhodnutí o odklonu, typicky v podobě stanovení zkušební doby, anebo výchovné působení předchází rozhodnutí o odklonu, a stává se tak nutnou podmínkou pro jeho aplikaci.⁴²

---

⁴⁰ DRAŠTÍK, A. Odklon v českém trestním procesu (de lege lata). *Časopis pro právní vědu a praxi*, č. 4, 1994, s. 188.

⁴¹ ŠÁMAL, P. Úvahy nad zjednodušenými formami trestního řízení (diversion) de lege ferenda. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 1994, roč. 2, č. 4, s. 121-124.

⁴² Více ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2011, s. 53.

Palovský naopak toto dělení nepokládá za vhodné a poukazuje na vnitřní rozpor mezi účelem odklonu, trestním příkazem a dohodou o vině a trestu, jejímž výsledkem je formální uznání viny a odsouzení pachatele za udělení mnohdy i vysokých trestů. Neotřelý názor Palovského silně kritizuje tzv. široké pojetí odklonů, jež mezi odklony řadí trestní příkaz a dohodu o vině a trestu: „*Problémem je rovněž nalezení společných znaků coby předpokladu zahrnutí pod jeden označující pojem. Zatímco např. odstoupení od stíhání po mimosoudní dohodě pachatele a oběti může teoreticky proběhnout i v rámci hlavního líčení, trestní příkaz či dohoda o vině a trestu hlavní líčení včetně vynesení rozsudku nahrazuje. Setřením klíčového odlišujícího znaku, totiž že by mělo jít o alternativy k formálnímu potrestání, si zvolený koncept sám staví obtížnou překážku. Postavit vedle sebe instituty, kde je možné uložení i vysokého nepodmíněného trestu odnětí svobody, a alternativu k trestu jen pro podobné procesní aspekty totiž logicky musí vyvolat zpochybnování. Zahrnutí trestního příkazu či dohody o vině a trestu mezi odklony představuje jeden z klíčových pilířů kritiky citovaného pojetí. Ta různým způsobem poukazuje, že takové procesní instituty mezi odklony řadit nelze, naopak jsou s nimi v rozporu, pokud je výsledkem řízení formální odsouzení.*“⁴³ Zůbek naopak institut trestního příkazu chápe jako formu odklonu, byť konstatuje, že při srovnání s účelem podmíněného zastavení trestního stíhání, narovnání a odstoupení od trestního stíhání mladistvého, jde v případě trestního příkazu jen o splnění základního účelu odklonu (tj. zrychlení a zefektivnění procesu), u dalších typů odklonů je jejich účel širší.⁴⁴

3.2 Instituty řazené pod odklony

Tímto však vyvstává zcela oprávněná a logická otázka, a to, jaké instituty lze tedy podřadit pod pojem odklonu. Jak je vidno, tak i v odborných kruzích zůstává tato otázka stále otevřená. Dle názoru Ščerby je odklon de facto procesním protějškem trestu, a to pro důsledky rozhodnutí pro obviněného, nicméně od trestu se odlišuje absencí vyslovení viny. Dále veškeré podmínky pro vyřešení věci odklonem musí být předem obviněným přijaty (souhlas s odklonem), jinak by docházelo mimo jiné k porušení práva na spravedlivý

---

⁴³ PALOVSKÝ, T. *Odklony (v trestním řízení) ve středoevropské srovnávací perspektivě (se zaměřením na Polsko, Slovensko a Českou republiku)*. Brno, 2001. Disertační práce. Právnická fakulta Masarykovy Univerzity. Katedra trestního práva.

⁴⁴ ZŮBEK, J. Trestní příkaz vydaný bez ohledu na zjištěný skutkový stav. *Sborník Dny práva* Brno: MU, 2012, s. 1626 [online]. [cit. dne 10.5.2016]. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravniaalternativy/ZubekJan.pdf

proces, principu presumpce nevinoty a materiálnímu sankcionování orgány, které k tomu nejsou ústavním systémem nadány.

Je zřejmé, že se diskuse ocitá či ocitne ve zlomovém bodě, kdy na jednu stranu se sice odklon řadí mezi procesní alternativy k trestání, na druhou však jde o právní následek spáchaného TČ. Zařazení odklonů do systematiky trestního práva hmotného naráží především na pojetí viny, ale i na zavedené vzorce a tradiční schémata jednotlivých národních trestněprávních nauk. Shrnuto, nelze jednoznačně říci, zda odklony představují institut práva hmotného; jisté však je, že jdou obsahem výrazně nad rámec nástrojů realizace trestněprávních vztahů, zejména tím, že plní určitý účel, představují materiální následek spáchání TČ a k jejich realizaci může dojít jen za podmínek, při nichž lze kladně odpovědět na otázku viny. Přesto se dá uzavřít, že se o odklonu nedá rozhodně hovořit tam, kde je formálním způsobem vina stanovena.⁴⁵

Vnitřně se přikláním k názoru Palovského, jenž právě kritizuje podřazení trestního příkazu či dohody o vině a trestu mezi odklony. Podle svého charakteru je tento institut považován za odklon, byť je v TrŘ zařazen mezi zvláštní způsoby řízení, přičemž řízení o dohodě a trestu je ukončeno *odsuzujícím rozsudkem* a zároveň je také rozhodnuto o vině a trestu. Ač se jedná o alternativní způsob, v jehož rámci dochází k významnému odchýlení od standardního trestního řízení, a to zejména kontaktem obviněného s poškozeným, zrychlení a zefektivnění trestního řízení (typický znak odklonů), mám stále za to, že nenaplnuje typické znaky odklonu do té míry, aby za odklon mohl být považován. Obdobný názor zastává i Ščerba - ten dohodu o vině a trestu mezi odklony nezařazuje, neboť za podstatný prvek odklonů v trestním řízení považuje skutečnost, že v důsledku jejich aplikace dochází k *zastavení* trestního stíhání. Dohoda o vině a trestu se zastavením trestního stíhání (podobně jako trestní příkaz) spojena není, proto ji nepovažuje za odklon v trestním řízení. Mimo jiné lze poukázat na skutečnost, že na základě dohody o vině trestu je možné uložit poměrně vysoký trest, což je neslučitelné s podstatou odklonu.

Filipová shodně uvádí, že dohodu o vině a trestu nelze z logiky věci řadit pod odklony, neboť jejich účelem je právě rychlejší a efektivnější vyřizování vyřízení k tomu vhodných věcí, avšak smyslem odklonů je také „dosáhnout specifického resocializačního a

---

⁴⁵ Více PALOVSKÝ, T. *Odklony (v trestním řízení) ve středoevropské srovnávací perspektivě (se zaměřením na Polsko, Slovensko a Českou republiku)*. Brno, 2001. Disertační práce. Právnická fakulta Masarykovy Univerzity. Katedra trestního práva.

výchovného účinku na pachatele (mladistvého), a to bez vydání stigmatizujícího rozhodnutí o vině a trestu O odklonech tak není rozhodováno rozsudkem, kdežto dohoda o vině a trestu ústí právě ve vydání odsuzujícího rozsudku obsahující výrok o vině a trestu.⁴⁶ Jelínek naopak poukazuje na to, že vycházíme-li z *nejširší definice odklonu* jako odchylky od typického průběhu trestního řízení, která znamená, že trestní řízení nedospěje do svého obvyklého konce, tedy k odsuzujícímu rozsudku, k vyslovení viny a uložení sankce, potom je dohoda o vině a trestu nejmladším typem odklonu v českém trestním řízení.⁴⁷

Někteří autoři zařazují pod pojem odklonu i trestní příkaz⁴⁸, když při jeho vydání rovněž dochází k odklonu od standardního průběhu trestního řízení. Například právní slovník trestní příkaz vysloveně zahrnuje pod pojem odklon, byť je zde konstatováno, že účelem trestního příkazu je v podstatě skutečně jen splnění uvedeného základního účelu odklonu, tj. zvláštní způsob vyřízení věci v trestním řízení. Pro připomenutí lze uvést, že trestní příkaz jako jedna z procesních alternativ má v českém trestním právu poměrně dlouhou historii a je sám o sobě dokladem, že se jedná o účinný nástroj zjednodušení a zefektivnění soudního řízení v méně závažných případech. Jednou z ústavních zásad spravedlivého procesu je totiž také zásada rychlosti, v souladu s níž byl institut trestního příkazu opět zaveden do českého trestního řádu, přičemž jeho aktuální úprava je zakotvena v §§ 314 e – 314f TrŘ. Obecně lze říci, že jde o další prostředek sloužící k zjednodušení a urychlení trestního řízení ve skutkově a právně méně složitých věcech, v nichž účelu řízení může být dosaženo i bez provedení formálního hlavního líčení, a proto je *zpravidla zařazován mezi tzv. odklony*.⁴⁹

Jeho podstata spočívá v tom, že soud nerozhoduje na základě důkazů před ním provedených v hlavním líčení, nýbrž pouze na základě spisového materiálu, který mu byl přiložen spolu s podanou obžalobou nebo návrhem na potrestání. Rozhodující je, zda je na základě těchto důkazů a dalších informací skutkový stav spolehlivě prokázán. Podle důvodové zprávy k novele § 314e TrŘ provedené zákonem č. 265/2001 Sb. představuje trestní příkaz jeden z tzv. zjednodušených typů řízení, jehož podstata spočívá v tom, že

---

⁴⁶ FILIPOVÁ, M. Dohoda o vině a trestu jako nový zvláštní způsob trestního řízení. Sborník Dny práva. Brno: MU, 2012, s. 1376.

⁴⁷ Více viz JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin advokacie, 2012, č. 10, s. 19.

⁴⁸ Srov. MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. *Kurz trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 832.; KUČTA, J. ZEZULOVÁ, J. „K vybraným problémům alternativních způsobů řízení v českém trestním právu.“. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1997, č. 4, s. 553.

⁴⁹ Blíže viz ŠÁMAL, P. *Trestní řád II. Komentář*. 7. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3572, § 314e.

soud nerozhoduje na základě důkazů před ním provedených v hlavním líčení, ale na základě spisového materiálu obsahujícího protokoly o úkonech provedených policejním orgánem a státním zástupcem. Pokud bylo uvedeno, že dohodou o vině a trestu lze uložit poměrně závažný trest, pak v této souvislosti lze poukázat, že dříve bylo dokonce možné trestním příkazem možné uložit *nepodmíněný trest odnětí svobody* na dva měsíce, později až na rok. Možnost uložení nepodmíněného trestu byla novelou trestního řádu – zákonem č. 265/2001, změněna na možnost uložení pouze trestu podmíněného, v trvání v maximální míře jednoho roku. Přestože nepodmíněný trest byl z dikce § 314e odst. 2 odstraněn, je nicméně možné, aby byl na základě uložení podmíněného trestu odnětí svobody „přeměněn“ na trest nepodmíněný.⁵⁰ Trest obecně prospěšných prací a peněžitý trest je možné uložit bez zvláštního omezení pro trestní příkaz, tedy v takové míře, v jaké je lze uložit i rozsudkem. Kupříkladu peněžitý trest lze uložit od 2.000 Kč až do 36.500.000 Kč, právníkům osobám dokonce mnohokrát více. Zvláště tedy u peněžitého trestu jde o dosti vysokou částku vzhledem k tomu, že ji lze uložit jen trestním příkazem. Právo na projednání věci ve standardním řízení zůstává zachováno, a to díky možnosti podat odpor proti trestnímu příkazu ve lhůtě osmi dnů od jeho doručení. Odpořem podaným v osmidenní lhůtě oprávněnou osobou se trestní příkaz ruší a samosoudce nařídí hlavní líčení, nerozhodne-li jinak mimo hlavní líčení.⁵¹ Trestní příkaz je tradiční, a jak ukazují statistické údaje, také vysoce používanou procesní alternativou českého trestního práva a místy i nadužívanou. V souvislosti se zavedením institutu dohody o vině a trestu do českého trestního řádu je vhodné zamyslet se, zda a jaký vliv bude mít využívání tohoto nového institutu na využívání trestního příkazu. Je nasnadě, že v řadě TČ, u kterých je možné využít obou těchto institutů, bude přetrvávat tendence k využívání trestního příkazu.

S ohledem na výše uvedené mám za to, že institut trestního příkazu naplňuje účel a smysl odklonů pouze částečně, neboť trestním příkazem lze uložit poměrně závažné tresty (viz výše peněžitého trestu, který lze uložit trestním příkazem). Dále obsahuje některé problematické prvky, například slabší postavení poškození poškozeného, který není

---

⁵⁰ Tamtéž

⁵¹ JAMBOROVÁ, L. Perspektivy dalšího využívání trestního příkazu jako tradiční procesní alternativy. *Sborník Dny práva* Brno: MU, 2012, s. 1466 – 1467 [online]. [cit. dne 05.10.2016]. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravniaalternativy/JamborovaLenka.pdf

oprávněn podat proti trestnímu příkazu odpor.⁵² Účel odklonů je však širší a řeší právě případy, které zpravidla neskončí rozhodnutím o vině, případně o trestu, ale způsobem upřednostňujícím jiné zájmy než je odsouzení pachatele, neboť jsou také prostředkem, který slouží v první řadě k usmíření (vyrovnání) mezi pachatelem TČ a jeho obětí (poškozeným) k tomu, aby pachatel odčinil škodlivé následky svého TČ.

Nynější trestní právo pojímá odklon právě jako „odchýlení“ od formálního řízení v podobě obžaloby, soudu a odsouzení a zároveň jako vhodný způsob, kterak se vyhnout stigmatizaci pachatele vyplývající z průběhu trestního řízení a odsuzujícího rozsudku. Domnívám se, že trestní příkaz *pouze naplňuje základní účel odklonů*, tedy jakési zrychlení a efektivitu trestního řízení, nikoli již tedy požadované zmírnění stigmatizace, výchovný a resocializační účinek. Při srovnání s účelem podmíněného zastavení trestního stíhání, narovnání a odstoupení od trestního stíhání mladistvého, jde v případě trestního příkazu jen o splnění základního účelu odklonu (tj. zrychlení a zefektivnění procesu), u dalších typů odklonů je jejich účel širší.⁵³ Vzhledem k tomu, že rozhodnutí ve formě trestního příkazu působí obdobné trestněprávní následky jako odsuzující rozsudek, je zřejmé, že trestní příkaz je nástrojem napomáhajícím k vyšší výkonnosti trestního soudnictví, a to při snaze o zachování jejího základního poslání, jímž je náležité zjišťování trestných činů, spravedlivé potrestání jejich pachatelů, upevňování zákonnosti, předcházení a zamezování trestné činnosti a výchova občanů.⁵⁴ V této práci bude tedy odklon chápán v užším smyslu, *tj. jako opatření vyplývající z principů restorativní justice a jehož aplikace je spojena jednak s okamžitým či podmíněným upuštěním od trestního stíhání, ale také s určitou formou výchovného působení na osobu, vůči níž je vedeno trestní řízení a vůči níž je odklon uplatňován.*⁵⁵

Jak již bylo výše řečeno a zdůvodněno, v této práci nebude pracováno s dohodou o vině trestu a trestním příkazem coby odklony v trestním řízení. Pod pojem odklony si tak dovoluji podřadit následující instituty:

---

⁵² srov. JAMBOROVÁ, L. Perspektivy dalšího využívání trestního příkazu jako tradiční procesní alternativy. *Sborník Dny práva* Brno: MU, 2012, s. 1466 – 1467 [online]. [cit. dne 05.10.2016]. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravnialternativy/JamborovaLenka.pdf

⁵³ ZŮBEK, J. Trestní příkaz vydaný bez ohledu na zjištěný skutkový stav. *Sborník Dny práva* Brno: MU, 2012, s. 1626 [online]. [cit. dne 10.05.2016]. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravnialternativy/ZubekJan.pdf

⁵⁴ Tamtéž

⁵⁵ ŠČERBA, F. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue* č. 2, 2009 [online]. [cit. dne 05.10.2015]. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_5781/odklon-jako-sankcni-opatreni.aspx

podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307 a násl. TrŘ)
narovnání (§ 309 a násl. TrŘ) v rámci trestního stíhání, resp. v rámci zkráceného přípravného řízení (§ 179c odst. 2 písm. f/ TrŘ)
podmíněné odložení návrhu na potrestání (§ 179g, 179h TrŘ)
odstoupení od trestního stíhání (§ 70 a násl. zákona č. 218/1993 Sb.)

3.3 Účel (funkce) odklonu a jeho opodstatněnost

Při vymezení smyslu a účelu odklonu je potřeba vycházet z myšlenky, že trestní stíhání může mít pro pachatele závažné důsledky, a to s ohledem na psychologické, ekonomické a sociální důsledky řízení. V každém případě je tak třeba pečlivě zvážit, kdy potřeba stíhat převažuje nad možností vyřídit věc jinými způsoby. Rovněž nejsou k dispozici relevantní důkazy o tom, že obžaloba, rozsudek a následné odsouzení představují nejefektivnější prostředky pro předcházení další trestné činnosti. Tyto argumenty tak směřují k potřebě zavedení alternativních metod v rámci trestního stíhání, jež by byly použitelné v případě spáchání méně závažných a prominutelných TČ.⁵⁶

Rozdíl použití odklonu oproti trestu je především v tom, že prostředky k dosažení cíle jsou jiné. V systému trestního práva odklony zdůrazňují *princip ultima ratio* čili zásadu *subsidiarity trestní represe*, a to především uvnitř systému trestního práva.⁵⁷

Odklon v trestním řízení je brán jako alternativa nahrazující uložení trestu, neboť jiným způsobem činí zadost cílům sledovaným trestním řízením. Jde jak o napravení narušeného společenského stavu, tak o naplnění zájmu státu na určité formě reakce na TČ. Reakce státu sleduje především prevenci další trestné činnosti a motivaci pachatele k přijetí jiných životních postojů právě „odkloněním se“ od uložení trestu a vyvolání dalších, mnohdy osobnost sekundárně zatěžujících sociálních následků. Uvádí se, že jde o určitou alternativní podobu naplnění trestní spravedlnosti.⁵⁸

Lze tedy shrnout, že základním účelem institutů podřazených pod pojem odklonu je především rychlost a efektivita, potřebná pro vyřízení vhodných věcí, jež z hlediska účelu trestního řízení nevyžaduje projednání věci před soudem v hlavním líčení. Jaké trestní věci

⁵⁶ Více ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s.43.

⁵⁷ PALOVSKÝ, T. *Odklony (v trestním řízení) ve střeoevropské srovnávací perspektivě (se zaměřením na Polsko, Slovensko a Českou republiku)*. Brno, 2001. Disertační práce. Právnická fakulta Masarykovy Univerzity. Katedra trestního práva.

⁵⁸ Tamtéž.

jsou vhodné k projednání formou odklonu, závisí na pečlivém uvážení a zhodnocení toho konkrétního případu. Vždy je nutno každý případ individuálně posoudit s ohledem na osobu pachatele, jeho kriminální minulost, sociální prostředí, ze kterého pochází a rovněž zvážit i potřeby poškozené osoby tak, aby nevhodně zvoleným typem odklonu nebyla zkrácena na svých právech. Obecně lze však shrnout, že aplikace odklonů přichází v úvahu u skutkově a právně jednodušších věcí, kde je vina pachatele jednoznačně prokázána, tedy důkazní situace je taková, že není třeba již žádného rozsáhlého dokazování, dále by se mělo jednat o pachatele, který typově méně závažný TČ spáchal poprvé, resp. žil do té doby řádným životem, popřípadě osoby, u nichž postačí rozhodnutí bez projednání před soudem vůbec. Obviněný tak může dosáhnout vyřízení věci daleko méně zatěžujícím (difamujícím) a rychlejším způsobem než zpravidla bývá v klasickém soudním řízení.

3.3.1 Smysl a účel odklonů ve světle principů restorativní justice

Zdůvodnění odklonů, jejich účel a důvod jejich zavedení do českého právního řádu byl již alespoň v hrubých rysech objasněn v úvodu této práce. Vycházíme-li z vymezení pojmu odklonu zejména ve spojitosti s principy restorativní justice, můžeme se blíže zaměřit na jeho smysl a účel. Mezi základní prvky účelu odklonu a jeho výhodami je možné jmenovat tyto:

- základním účelem je především rychlejší a efektivnější vyřízení k tomu vhodných věcí, které nevyžadují z hlediska účelu trestního řízení projednání věci před soudem v hlavním líčení;⁵⁹
- dalším podnětem k zavádění odklonů do praxe v posledních desetiletích u nás i v zahraničí byla snaha po racionalizaci justice, neboť se ukazuje, že běžnými formami trestní represe nelze z dlouhodobé perspektivy řešit nárůst kriminality;⁶⁰
- odklon plní důležitou úlohu v prevenci a kontrole kriminality, přičemž účelem odklonu není potrestání pachatele v tradičním slova smyslu, nýbrž jeho náprava a případně i řešení konfliktu;⁶¹
- obviněný-pachatel zůstává na svobodě, což posiluje možnost jeho resocializace, zejména není vytržen ze svého sociálního prostředí – není mu odepřen přístup k zaměstnání a vyhne se tak označení „kriminálního“, samotný obviněný i

⁵⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3477, § 307.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ NEZKUSIL, J. K problematice alternativ k trestu odnětí svobody. *Trestní právo*, 2009, č. 7-8, s. 7.

společnost mají tak v ideálním případě možnost aktivně participovat na jeho resocializaci a na odstraňování příčin kriminality;⁶²

- vězeňský život je velmi odlišný od života venku, přičemž snahy zaměřené na změnu vězeňských podmínek a jejich přibližování životu venku jsou pochopitelně omezené - zde je vhodné se odvolat na slova významného britského kriminologa Hermanna Mannheim, který v tomto směru uvádí: „*Tendence nejen nestigmatizovat ústavní zacházení (zacházení vězeňská) a zajistit větší varianty metod (zacházení), ale také omezit jeho aplikaci na zcela nezbytné minimum – tato tendence bude pokračovat snad ještě rychlejším tempem*“;⁶³
- řešení trestních věcí prostřednictvím odklonů může výrazně zkrátit trestní řízení a snížit přetíženost trestní justice, s čímž souvisí i menší nákladnost daného trestního řízení. Tento účel však nelze posuzovat z úzkého hlediska, bez zřetele na možné celkové dopady; ve skutečnosti např. odklon spojený s intervencí přenáší další náklady z orgánů trestního soudnictví na jiné veřejné nebo soukromé orgány a instituce;⁶⁴
- díky odklonům může poškozený aktivněji participovat na výkonu trestní spravedlnosti a může efektivně dosáhnout satisfakce na úrovni materiální a morální (zadostiučinění, vyslyšení, setkání s pachatelem)⁶⁵ – tato vítaná změna v přístupu k oběti TČ naznačuje, že odklony výrazně odchyľují původní orientaci kriminální politiky výhradně na pachatele TČ oproti dřívějšímu přístupu malému zájmu o zapojení oběti a TČ dotčeného společenství do řešení trestné činnosti;
- využití odklonů je vhodnou možností pro řešení některých bagatelních případů a přispívá tak k diferenciaci trestní odpovědnosti.⁶⁶

3.3.2 Možná rizika plynoucí z využití odklonů

Jak je vidno, tak využití odklonů skýtá řadu výhod, jak pro obviněného, tak poškozeného. Nicméně i samotné využívání odklonů může skrývat četná úskalí a nebezpečí, například nebezpečí nerovného použití, obejití systému trestního soudnictví, zvýhodnění obviněného. Zejména ve vztahu k institutu narovnání se často diskutuje

---

⁶² ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 40.

⁶³ NEZKUSIL, J. K problematice alternativ k trestu odnětí svobody. *Trestní právo*, 2009, č. 7-8, s. 7.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 53.

⁶⁶ Tamtéž.

omezení jeho aplikace v závislosti na majetkových poměrech obviněného, který se složením peněžitého obnosu de facto vykoupí ze spáchaného činu. Obviněný není rovněž postaven před soud a není tedy rozhodováno o jeho vině a nevině, čímž narážíme na možné porušení principu presumpce nevinoty. Tento problém zejména nastává ve fázi samotného schvalování odklonu, neboť obviněný bývá v rámci jeho aplikace nějakým způsobem postihován, přičemž uložení takového postihu či omezení nemá povahu zajišťovacího prostředku, jako např. vazba, ale má povahu sankčního opatření. Jako úspěšné předejetí této kolize se nabízí řešení ve formě souhlasu obviněného s aplikací odklonu, který se dobrovolně podvolí omezením či povinnostem vyplývajícím z rozhodnutí o odklonu.⁶⁷

S narůstajícím efektivním bojem proti zločinu je v poslední době proklamována racionalizace trestní justice, jež je vnímána jako prostředek pro zajištění výkonnější justice. Tyto snahy, ač dobře míněné, mohou přinést rizika v podobě podcenění hodnotových základů trestního práva a snížení kvality jeho aplikace za účelem zrychlení trestního řízení. Tento problém vystupuje do popředí zvláště v oblasti dokazování, jež je náročné po odborné i časové stránce, a proto se permanentně vyskytují snahy o jeho zkrácení, což se může dostat do rozporu se zásadou materiální pravdy v trestním řízení. Je tomu tak proto, že zásada materiální pravdy zavazuje orgány činné v trestním řízení rozhodovat na podkladě nepochybně pravdivě zjištěných skutečností. V dohodě o vině a trestu se ovšem jedná o skutečnosti, na kterých se strany shodly. Pro rozhodování o sjednané dohodě o vině a trestu již neplatí, že skutkový stav musí být zjištěn spolehlivě, úplně, v souladu s realitou, mimo důvodnou pochybnost.⁶⁸

V některých případech zákon dokonce rezignuje na dokonalé a vyčerpávající zjištění skutkového stavu a prokázání trestné činnosti, které nahrazuje prohlášením obviněných o skutkových okolnostech a jejich souhlasem s určitým způsobem rychlého skončení trestního řízení (což je zejména problematika tzv. dohody o vině a trestu).⁶⁹

U podmíněného zastavení trestního stíhání hrozí nebezpečí, že nebude zjištěna objektivní pravda, neboť obviněný může být v rámci vedeného trestního řízení přesvědčován k tomu, aby se doznal, neboť bez jeho doznání a souhlasu nemůže

---

⁶⁷ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 50

⁶⁸ JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 10, s. 19.

⁶⁹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. *Kurz trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 749.

vyšetřovatel navrhnout státnímu zástupci, aby trestní stíhání podmíněně zastavil. Právě doznání jakožto nezbytná podmínka k úspěšnému podmíněnému zastavení trestního stíhání často absentuje a obviněný se svým obhájcem řeší závažnou otázku, zda se k činu v rozporu se svým vnitřním přesvědčením doznat či nikoli a nechat se postavit před samotný soud. Je na obhájci, aby v takovém případě pečlivě zvážil všechny okolnosti případu, přičemž takové rozhodování může být mimořádně obtížné, zvláště u obviněných přesvědčených o své nevině. Obviněný může doznáním a nahrazením škody ovlivnit nejen zastavení trestního stíhání, nýbrž také ukončení dlouho trvající stresové situace zapříčiňované trestním řízením. Jinak naopak dojde k pokračování jeho tíživé osobní a rodinné situace s reálnou možností odsouzení. Institut podmíněného zastavení trestního stíhání může vést k doznání těch obviněných, kteří TČ skutečně spáchali, avšak pouze tehdy, pokud jsou s novou právní úpravou seznámeni. V těchto případech lze předejít dalšímu provádění přípravného řízení a zejména pak řízení před soudem. Vzhledem k tomu by všechny orgány činné v trestním řízení měly být orientovány na využívání tohoto institutu tak, aby si navykly na možnost, aby i obviněný, u něhož bylo prokázáno spáchání TČ více důkazními prostředky včetně jeho doznání, nemusel být po splnění podmínek uvedených v § 307 odst. 1 TrŘ odsouzen, nebo ani obžalován.⁷⁰

Dalším aspektem je i rychlost s jakou je pachatel TČ odhalen a potrestán, ta bývá pokládána za rozhodující faktor účinnosti trestního řízení a následného trestu. Logicky však nastává otázka, zda je vůbec možné vést kvalitní vyšetřování, objasnit veškeré skutkové okolnosti případu a zároveň věc v co nejkratší možné lhůtě vyřešit. Právě rychlost trestního řízení podstatně ovlivňuje důvěru veřejnosti v justici. Nelze se proto divit, že zjednodušování a zrychlování trestního řízení zůstává jednou z priorit rekonstrukce trestního práva procesního.⁷¹

---

⁷⁰ VANTUCH, P. Podmíněné zastavení trestního stíhání a možnosti jeho využití. *Bulletin advokacie*, 1994, č. 8, s. 18.

⁷¹ Blíže ZEMAN, P. Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity. *Institut pro kriminologii a sociální prevenci*, 2013, s. 10 [online]. [cit. dne 8.10.2016]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/408.pdf>.

4 Podmíněné zastavení trestního stíhání

4.1 Obecná charakteristika institutu

Podmíněné zastavení trestního stíhání je upraveno v hlavě XX. TrŘ, kde jsou stanoveny některé odchylky od obecného způsobu úpravy trestního řízení. Podmíněné zastavení trestního stíhání zařazené do třetího oddílu bylo mezi zvláštní způsoby řízení zařazeno jakožto zvláštní forma mezitímního rozhodnutí o podané obžalobě, která nemá ani charakter a účinky odsuzujícího rozsudku, ani v první fázi definitivního zastavení trestního stíhání.⁷²

Lze směle uvést, že podmíněné zastavení trestního stíhání představuje základní typ odklonu. Statistiky hovoří zcela jednoznačně a v průběhu let svého vývoje se podmíněné zastavení trestního stíhání stává v trestním řízení stabilním procesním institutem, jenž byl do českého trestního řádu vložen v roce 1993 (zákonem č. 292/1993 Sb.). Dle sdělení důvodové zprávy se jedná o procesní postup, který má odlehčit soudy od případů, kdy by byl ukládán podmíněný trest a pachatel by se ve zkušební době osvědčil. Cílem využití podmíněného zastavení trestního stíhání bylo přispět k rychlejšímu vyřizování trestních věcí bez konání formálně náročnějšího a komplikovanějšího hlavního líčení nebo řízení před soudem vůbec, a to v případech skutkově i právně jednodušších věcí, kdy typově méně závažný TČ spáchaly osoby do té doby žijící řádným životem.⁷³

Podmíněné zastavení trestního stíhání je v první řadě prostředkem sloužící k urovnání nastalých konfliktních situací mezi pachatelem přečinu a jeho obětí (poškozeným) na základě již zmíněných restorativních přístupů. Podmíněné zastavení trestního stíhání je rozhodnutím *sui generis* pro svou jistou dočasnost, neboť trestní stíhání ani v případě takového rozhodnutí není pravomocně skončeno. Protože nejde o rozhodnutí o vině, nýbrž o tzv. *mezitímní rozhodnutí*, není ani v rozporu se zásadou presumpce nevinny (srov. § 2 odst. 2, čl. 40 LPS).⁷⁴

---

⁷² ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M., NOVOTNÝ, F DOUCHA, J. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 4.

⁷³ Blíže ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3438, § 290.

⁷⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, str. 3478, § 307.

V takových situacích je vzhledem k okolnostem případu a osobě pachatele velmi pravděpodobné, že by případným odsuzujícím rozsudkem byl uložen jen trest nespojený s odnětím svobody nebo podmíněný trest odnětí svobody a obviněný by se ve zkušební době podmíněného odsouzení pravděpodobně osvědčil. Institut je zároveň prostředkem, který slouží v první řadě k usmíření mezi pachatelem TČ a jeho obětí (poškozeným) a k tomu, aby pachatel odčinil veškeré škodlivé následky svého TČ.⁷⁵

Lze shrnout, že výhodou tohoto institutu je nejen naplnění jednoduchosti zákonného účelu trestního řízení, ale jedná se ve své podstatě o výrazně výchovnější a méně represivní způsob. Pro poškozeného tento zvláštní způsob vyřízení trestní věci znamená nespornou výhodu, neboť nemusí spoléhat na složité a zdlouhavé soudní vymáhání náhrady škody. Jedná se o výrazný odklon od pojetí tradičního modelu odplatné neboli trestající justice, kde primární oběť TČ je stát. Bohužel konkrétní individuální oběti je i přes všechny snahy o posílení postavení poškozeného, přisuzováno spíše pasivní postavení. Tento model je založen na kontradiktorním vztahu mezi státem, resp. veřejným žalobcem a obviněným. Důsledkem tohoto poněkud tradičního modelu je, že obvinění se trestního řízení pouze pasivně účastní, aniž by si uvědomovali důsledky svého jednání ve všech souvislostech, zejména s ohledem na poškozeného. Tímto neblahým jevem dochází k odosobnění justičního systému a velice malý prostor pro uplatnění alternativ k nezbytně formálnímu standardnímu důkaznímu řízení.⁷⁶

Podmíněné zastavení trestního stíhání je prostředkem sloužícím k narovnání mezi pachatelem TČ a poškozeným. V zájmu upravení jejich vztahů zákon umožňuje dočasně ustoupit od trestního stíhání obviněného, při současném stanovení podmínek, směřujících k naplnění zákonného účelu trestního řízení jednodušším způsobem a výrazně větším výchovným dopadem. Při úvahách, zda určitá okolnost nevylučuje podmíněné zastavení trestního stíhání, je nutné se zbývat všemi souvisejícími okolnostmi charakterizující skutek obviněného, nikoli izolovaně hodnotit tu kterou okolnost. Povaha podmíněného zastavení trestního stíhání by měla umožňovat využití § 307 odst. 1 v případě splnění podmínek

---

⁷⁵ ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M., NOVOTNÝ, F. DOUCHA, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 51.

⁷⁶ ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M., NOVOTNÝ, F., DOUCHA, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 51 – 52.

upuštění od potrestání, upuštění od souhrnného trestu nebo dalšího trestu i za splnění podmínek pro podmíněné odsouzení.⁷⁷

4.2 Okruh trestných činů umožňujících podmíněné zastavení trestního stíhání

Okruh TČ, jejichž trestní stíhání lze podmíněně zastavit, je vymezen s účinností od 1.1.2010 prostřednictvím kategorie přečinů, do které dle § 14 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „TrZ“) spadají všechny nedbalostní TČ a dále ty úmyslné TČ, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Rozhodující jsou ty trestní sazby uvedené ve zvláštní části trestního zákona bez modifikace stanovené pro mladistvé, srov. § 31 odst. 1, 3 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „ZSM“), stejně tak se nepřihlíží k možnému zvýšení u pachatele TČ spáchaného ve prospěch zločinného spolčení viz § 118 TrZ.⁷⁸⁷⁹

4.2.1 Použití podmíněného zastavení trestního stíhání v řízení proti mladistvým a v řízení proti právnickým osobám

Ustanovení § 307 se přímo použije i v řízení v trestních věcech mladistvých (srov. § 69 písm. a) ZSM). Zákon vedle obecných kritérií pro podmíněné zastavení trestního

---

⁷⁷ ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M., NOVOTNÝ, F., DOUCHA, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 52.

⁷⁸ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 786.

⁷⁹ V souvislosti novou úpravou trestního práva docházelo k rozličným polemikám nad pojetím TČ. Výchozím bodem bylo zamyšlení nad možností opuštění materiálního pojetí TČ a zavedení pojetí formálního, když nová právní úprava by měla být koncipována tak, aby odpovídala požadavku na posílení garance zákonnosti a ochrany základních práv a svobod. Jelikož ve vztahu k materiálnímu pojetí TČ mohou shora uvedené požadavky skýtat značné pochybnosti či námítky, bylo formální pojetí TČ věleněno do nové právní úpravy trestního zákoníku. K dosažení maximální legality podmínek trestní odpovědnosti je český TrZ založen na formálním pojetí TČ, čímž si zákonodárce slibuje větší jednotnost při výkladu zákona a také posílení rovnosti všech před zákonem. Formálně právní pojetí TČ je důsledně promítnuto do definic jednotlivých skutkových podstat TČ. Formální pojetí TČ odpovídá více logice trestního práva spočívající v tom, že se řízení např. pro méně závažné výtržnictví zastaví, než aby se taková méně závažné výtržnictví již předem nepovažovalo za TČ. Proto je v posledních letech v demokratických státech stále více preferováno procesní řešení tzv. *depenalizace* (srov., NEZKUSIL, J. K uplatnění principu oportunitity v trestním právu. *Trestní právo*, č. 5, 2009, s. 7 – 19.).

stíhání přidává i další úpravu specifickou pro mladistvého (srov. § 68 ZSM), přičemž součástí rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání mohou být dále i některá výchovná opatření (§ 15 odst. 2 ZSM).

Obdobně není vyloučeno použití ustanovení o podmíněném zastavení trestního stíhání i v řízení proti PO, poněvadž to není z povahy věci vyloučeno, zvláště když zákon o trestní odpovědnosti PO a řízení proti nim nemá ohledně odklonů žádné ustanovení (srov. § 1 odst. 2 TOPO), byť samozřejmě nebude vzhledem k povaze podmíněného zastavení trestního stíhání a charakteru řízení proti PO využití tohoto institutu u trestně odpovědných PO příliš časté.⁸⁰

4.3 Základní podmínky pro uplatnění podmíněného zastavení trestního stíhání

Po novelách TrŘ provedených zejména zákony č. 41/2009 Sb. a č. 181/2011 Sb., jsou základní podmínky pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání vymezeny tak, že v řízení o *přechinu* může se *souhlasem* obviněného soud a v přípravném řízení státní zástupce, podmíněně zastavit trestní stíhání, jestliže:

obviněný se k činu doznal,
nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě,
vydal bezdůvodné obohacení činem získané nebo s poškozeným o jeho vydání uzavřel dohodu anebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání,
a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a okolnostem případu lze takové rozhodnutí považovat za dostačující.

Novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 193/2012 Sb. byl do ustanovení § 307 nově doplněn odst. 2, který obsahuje úpravu zvláštní formy podmíněného zastavení trestního stíhání. Předpokladem nové úpravy je, že se tato zvláštní forma podmíněného zastavení trestního stíhání bude uplatňovat v porovnání s postupem podle odst. 1 u přečinů s vyšší závažností (škodlivosti). V tomto ohledu musí být pro aplikaci této zvláštní formy splněny jednak obecné podmínky uvedené v § 307 odst. 1 a dále ještě další podmínky:⁸¹

---

⁸⁰ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. *Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3479, § 307.

⁸¹ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. *Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3479, § 307.

takový postup musí být odůvodněn povahou a závažností spáchaného přečinu, okolnostmi jeho spáchání anebo poměry obviněného,

obviněný se zaváže, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil přečinu, nebo složí na účet soudu a v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu (srov. § 23 a násl. Zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů), a

vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

Trestní stíhání však lze podmíněně zastavit i v případech, kdy stíhaným TČ nebyla způsobena majetková škoda, o níž se rozhoduje v trestním řízení, a kdy tedy v úvahu nepřipadá postup obviněného směřující k náhradě škody.⁸² Vhodně zvolené a správně formulované přiměřené omezení směřující k tomu, aby obviněný ve zkušební době vedl řádný život, může kompenzovat chybějící výchovný vliv náhrady škody a odůvodnit závěr, že podmínění zastavení trestního stíhání je dostatečným opatřením, přestože zde nepřichází v úvahu náhrada škody jako jedna ze sankcí, která jinak nastupuje místo dalšího pokračování v trestním stíhání a případně i místo výroku o vině a trestu.⁸³

4.4 Dodržování přiměřených omezení a povinností

Na nemožnost ukládat pachatelům určité zákazy či finanční závazky v rámci podmíněného zastavení trestního stíhání reagovala zmíněná novela č. 193/2012 Sb., která doplnila ještě další podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání. Touto novelou mělo být učiněno zadost kritice především z řad státních zástupců, kteří před novelizovanou právní úpravou postrádali možnost spojit podmíněné zastavení trestního stíhání s možností ukládání sankcí: s peněžitou, se sankcí zákazu pobytu, se sankcí obecně prospěšných prací. Tím byl některými kritiky shledán tento typ odklonu na pouhou degradaci na zajištění náhrady škody.⁸⁴

---

⁸² Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 01.08.2001, sp.zn. 5 Tz 148/2001.

⁸³ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 738.

⁸⁴ Srov. ŠABATA, K. Pohled na uplatnění odklonů v trestním řízení. *Státní zastupitelství*, č. 4, 2005, s. 5.

S účinností od 01.09.2012 lze obviněnému fakultativně též uložit, aby ve zkušební době dodržoval přiměřená omezení a povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život (§ 307 odst. 6), např. zákaz nadměrného požívání alkoholu, řádné plnění vyživovací povinnosti, zákaz návštěv nočních podniků apod. Omezení musí být přiměřená přečinu, pro nějž je obviněný stíhán. Za nepřiměřené by bylo možno považovat takové omezení, které by nemělo nic společného s přečinem, v souvislosti s nímž se ukládá, nebo by bylo svou závažností neúměrné povaze a závažnosti přečinu. Jako omezení či povinnost nelze uložit zákaz určité činnosti [srov. nyní § 307 odst. 2 písm. a)] nebo zákaz pobytu na určitém místě, neboť by to fakticky znamenalo nepřímé uložení trestu, což je nepřípustné. Z hlediska časového bude pravidlem uložení omezení či povinností na celou zkušební dobu, lze však ohraničit i dobou kratší. Vhodné může být např. stanovení povinnosti podrobit se určitým programům rehabilitační povahy, sociálního výcviku a výchovy, léčebným programům apod.⁸⁵

Jestliže se obviněný zaváže zdržet se během zkušební doby podmíněného zastavení trestního stíhání řízení motorových vozidel, musí být poučen o povinnosti odevzdat řidičský průkaz podle zvláštního právního předpisu a o tom, že právní mocí rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání pozbude řidičského oprávnění (§ 307 odst. 5). Ustanovení § 307 odst. 7 TrŘ upravuje možnost opravného prostředku. Proti rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání může obviněný a poškozený podat stížnost.⁸⁶

4.5 Souhlas obviněného

Druhou podmínkou je souhlas obviněného s podmíněným zastavením trestního stíhání, který nesmí vzbuzovat žádné pochybnosti. Za souhlas obviněného se považuje jeho samotný návrh na podmíněné zastavení trestního stíhání. Poučí-li policejní orgán při výslechu obviněného, že např. v souvislosti s prostudováním spisů přichází v úvahu postup dle § 307, může dát obviněný souhlas podpisem protokolu.⁸⁷ V případě, že takový postup dle § 307 odst. 1 navrhne obhájce obviněného, potom je zapotřebí, aby rozhodující orgán

---

⁸⁵ ŠÁMAL, P. *Trestní řád II. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3495, § 307.

⁸⁶ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 74.

⁸⁷ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 854.

zjistil, zda obviněný s takovým postupem souhlasí. ⁸⁸ Je tedy nutné, aby sám vyžádal stanovisko obviněného, další možnosti je zajištění písemného souhlasu obhajobou.

Souhlas obviněného je však nutné odlišit od doznání. Souhlas si před vlastním rozhodnutím vyžaduje sám státní zástupce, i když nelze vyloučit, že takový souhlas zaznamená do protokolu policejní orgán a v řízení před soudem justiční čekatel, vyšší soudní úředník nebo soudní tajemník. ⁸⁹ Pokud by obviněný s podmíněným zastavením trestního stíhání nesouhlasil, potom má jeho vyjádření přednost před postupem, který navrhl obhájce. ⁹⁰ Zákon nevyžaduje, na rozdíl od souhlasu obviněného, souhlas poškozeného s podmíněným zastavením trestního stíhání. Nesouhlas poškozeného tedy nemusí být v konkrétním případě překážkou pro tento postup, jestliže jsou jinak splněny zákonné podmínky a orgán činný v trestním řízení pokládá tento způsob řešení věci za dostačující.⁹¹

Lze důvodně předpokládat, že ve většině případů, kdy je obviněný zastoupen obhájcem, jsou jejich stanoviska totožná. Ovšem může se stát, že obviněný může s podmíněným zastavením trestního stíhání nesouhlasit, neboť má za to, že v dalším řízení bude prokázána jeho nevina. Nemenší počet obviněných se obává, že by se ve zkušební době, která je spojena k podmíněnému zastavení trestního stíhání, neosvědčili.

4.6 Doznání obviněného

4.6.1 Doznání jakožto *conditio sine qua non*

Jako nezbytnou podmínku k využití podmíněného zastavení trestního stíhání, stanovil zákonodárce doznání obviněného k činu, pro který je stíhán [§ 307 odst. 1 písm. a)]. Doznání je třeba odlišovat od souhlasu obviněného s tímto způsobem vyřízení věci, protože jde o dvě různé a vzájemně nezastupitelné podmínky. Doznání obviněného musí

---

⁸⁸ srov. stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu – Ntsn 4/94, kde trestní kolegium Nejvyššího soudu připomíná nutnost souhlasu obviněného, a to i v případě, kdy podmíněné zastavení trestního stíhání navrhně jeho obhájce

⁸⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 2320, § 307.

⁹⁰ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 848.

⁹¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 3480, § 307.

být učiněno v postavení obviněného (§ 32), obsaženo v jeho výpovědi učiněné podle § 90 a následně řádně zaprotokolováno.⁹²

Toto doznání se musí vztahovat na celý skutek, na všechny jeho skutkové okolnosti naplňující znaky stíhaného TČ, tedy i k zavinění a protiprávnosti. Doznání se vztahuje ke skutkovým okolnostem, nikoliv k právní kvalifikaci. Po novele trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb., je proto podmínkou, aby se obviněný *doznal k činu*, nikoliv, aby se doznal k „*trestnému*“ činu jako před novelou. Postačí však, že obviněný dozná skutečnosti umožňující závěr o tom, že se TČ dopustil, aniž by výslovně uvedl, že je vinen určitým TČ. Doznání musí zahrnovat všechny zákonné znaky stíhaného TČ, tedy i zavinění v zákonem předpokládané formě úmyslu či nedbalosti, přičemž na tomto nemůže nic změnit ani souhlas obviněného s podmíněným zastavením trestního stíhání. Nemohlo by dojít k podmíněnému zastavení trestního stíhání, pokud by existovaly důvodné pochybnosti o doznání obviněného. Nestačilo by, kdyby se obviněný doznal ke skutkovým okolnostem, ale popřel by své zavinění. Z procesního hlediska musí být doznání opatřeno přípustným způsobem (§ 91 – 95).⁹³

4.6.2 Postup orgánů činných v trestním řízení

Nepochybně doznání obviněného nemůže být v rozporu s provedenými důkazy, zejména s výpovědí poškozeného. Má-li obviněný obhájce, je potom jeho povinností, aby seznámil svého klienta s možností využití podmíněného zastavení trestního stíhání a případně podal návrh na jeho využití. V případě, že se obviněný hájí sám, měl by být již v přípravném řízení seznámen policejním orgánem s existencí institutu podmíněného zastavení trestního stíhání. Takový postup by měl být standardem, zvláště v případě, pokud obviněný z vlastního popudu nahradil škodu způsobenou činem či učinil jiná opatření k náhradě škody.

---

⁹² FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 781.

⁹³ Blíže viz usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 11. 1994, sp. zn. 4 To 831/94, kde je postaveno najisto, že doznání obviněného k TČ ve smyslu § 307 odst. 1 písm. a) TrŘ musí zahrnovat doznání ke všem zákonným znakům stíhaného TČ, tedy i k zavinění v zákonem předpokládané formě úmyslu či nedbalosti. Na tom nemůže nic změnit skutečnost, že obviněný s podmíněným zastavením trestního stíhání souhlasí.

Podle čl. 86 odst. 1 pokynu Policejního prezidenta č. 30/2009, přichází-li v úvahu podmíněné zastavení trestního stíhání (podle § 307 odst. 1), policejní orgán opatří a provede neodkladné a neopakovatelné úkony a všechny další úkony nezbytné k tomu, aby nemohlo dojít ke zmaření účelu trestního řízení, pokud bude rozhodnuto, že se v trestním stíhání pokračuje. Vždy je vyslechnut obviněný a výslovně, zápisem do protokolu dotázán, zda souhlasí s tím, aby trestní stíhání bylo ještě v přípravném řízení podmíněně zastaveno. Současně je zaprotokolováno i jeho poučení o podmínkách pro podmíněné zastavení trestního stíhání. Policejní orgán rovněž opatří důkazy o výši škody, doklad o úhradě škody obviněným nebo o tom, že uzavřel s poškozeným dohodu o způsobu úhrady škody, včetně opisu Rejstříku trestů. Poté policejní orgán trestní spis předloží státnímu zástupci s návrhem na podmíněné zastavení trestního stíhání.⁹⁴

Přestože čl. 96 odst. 1 Pokynu Policejního prezidia č. 30/2009 uvádí, že v případech, kdy přichází v úvahu podmíněné zastavení trestního stíhání, policejní orgán mimo jiné opatří (musí opatřit) důkazy o výši škody, doklad o úhradě škody obviněným nebo o tom, že uzavřel s poškozeným dohodu o způsobu úhrady škody⁹⁵, v praxi je situace odlišná. Policejní orgán v případech, kdy je možná tato forma odklonu ponechává zejména obstarání dokladu o úhradě škody nebo o uzavření dohody o způsobu úhrady škody zásadně na obviněném, resp. jeho obhájci. Je to nepochybně proto, že podmíněné zastavení trestního stíhání je v praxi orgánů činných v přípravném řízení považováno za vyřízení věci především v zájmu obviněného. Tímto postupem je však nepřijatelně pominut zájem jednak poškozeného, jakož i zájem celé společnosti. Žádný orgán činný v trestním řízení se nesmí dostat do rozporu s § 92 odst. 1, podle něhož obviněný nesmí být žádným způsobem donucován k doznání.⁹⁶

O podmíněném zastavení trestního stíhání může rozhodnout pouze soud nebo v přípravném řízení státní zástupce. Přesto je třeba docenit úlohu policejního orgánu, který je schopen orientovat obviněného, který nemá obhájce, na využití podmíněného zastavení trestního stíhání.⁹⁷

---

⁹⁴ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 849.

⁹⁵ Závazný pokyn policejního prezidenta ze dne 21. dubna 2009 o plnění úkolů v trestním řízení, [cit. 9-8-2015]. Dostupné z: <http://www.pecina.cz/files/pokyn2.pdf>

⁹⁶ srov. VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 850.

⁹⁷ Tamtéž.

4.6.3 Procesně uznatelná forma doznání

U podmíněného zastavení trestního stíhání, resp. zákonné podmínky doznání, dochází často k dezinterpretaci, a to ve vztahu k souhlasu obviněného s podmíněným zastavením trestního stíhání. Dle judikatury totiž doznání jakožto zákonného předpokladu k podmíněnému zastavení trestního stíhání, *nelze nahradit souhlasem obviněného s podmíněným zastavením trestního stíhání, neboť jde o dvě samostatné a kumulativně stanovené zákonné podmínky*, které musí být splněny zároveň, a ze splnění jedné z nich nelze bez dalšího dovozovat i splnění druhé podmínky.⁹⁸

Po obsahové stránce se musí doznání obviněného vztahovat na celý skutek, na všechny jeho skutkové okolnosti naplňující zákonné znaky stíhaného TČ, tedy i zavinění a protiprávnost. Čin nesmí být spáchán z hlediska obviněného za podmínek některé okolnosti vylučující protiprávnost, *postačí však, že obviněný dozná skutečnosti umožňující závěr o tom, že se TČ dopustil, aniž by výslovně uvedl, že je vinen určitým činem*.

Doznání obviněného musí být učiněno v rámci jeho výslechu a v souladu se všemi procesními předpisy zachyceno v takové formě, aby bylo v řízení před soudem použitelné jako důkaz. Nevzniknou-li pochybnosti o pravdivosti doznání, není vyloučeno, aby kromě řádného výslechu obviněného do protokolu byly skutečnosti, které lze zjistit z dalších důkazů, zvláště z výpovědí svědků, zachyceny pouze ve stručných úředních záznamech, což je praktické zejména u předcházejícího zkráceného přípravného řízení. Klíčové požadavky musí být kladeny na doznání obviněného, které není zpochybňováno žádnými skutečnostmi zjištěnými v trestním řízení.⁹⁹

Z protokolu by mělo být přinejmenším patrné, že policejní orgán (státní zástupce, soud) obviněného poučil o možnostech podmíněného zastavení trestního stíhání. Pokud by obviněný při pozdějším pokračování v jeho trestním stíhání prohlásil, že změnil obhajobu a doznal se jen pod příslibem možnosti zastavení trestního stíhání, nemělo by být k takovému jeho doznání přihlíženo jako k důkazu o jeho vině, neboť lze mít pochybnosti o tom, že bylo učiněno zcela spontánně, dobrovolně.¹⁰⁰

Doznání obviněného musí být obsaženo v jeho výpovědi podle § 90 a násl. Doznáním, a to i pokud jde o otázku zavinění, se rozumí doznání skutkových okolností, za

⁹⁸ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR z 1. 8. 2001, sp. zn. 5 Tz 148/2001.

⁹⁹ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 2320-2321, § 307

¹⁰⁰ FASTNER, J. Ještě k podmíněnému zastavení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*, 1995, č. 1, s. 41.

kterých může orgán činný v trestním řízení dovést naplnění zákonných znaků TČ.¹⁰¹ Za doznání však nelze považovat pouhé konstatování obviněného, že se skutek stal, ale že nebyl zapříčiněn okolnostmi na straně obviněného, nýbrž chováním poškozeného.¹⁰²

Za doznání se podle judikatury považuje i výpověď obviněného, ve které dozná skutečnosti umožňující závěr o tom, že se TČ dopustil, *aniž by výslovně uvedl, že se cítí vinen určitým činem*. Ve věcech, kdy připadá v úvahu zavinění ve formě nevědomé nedbalosti podle § 5 písm. b), je možno za doznání považovat i výpověď, ve které obviněný neuvádí některé podstatné okolnosti významné pro posouzení TČ, neboť je právě díky své nepozornosti, v níž lze spatřovat nedbalost nepostřehl, ale přiznává, že tyto okolnosti nastaly a nevznáší žádné výhrady vůči své trestní odpovědnosti.¹⁰³ Postačí, že obviněný dozná skutečnosti umožňující závěr o tom, že se TČ dopustil, aniž by to výslovně uvedl, že je vinen určitým TČ.

Výše zmíněný judikát se týkal nepozorné řidičky motorového vozidla, jež svým nedbalostním jednáním zavinila dopravní nehodu. V daném případě se jednalo o dopravní nehodu způsobenou nepozorností řidičky, která během řízení automobilu měla v uších sluchátka, čímž nesporně porušila zákon. Tato zaujata poslechem hudby bez udání znamení o směru jízdy začala náhle předjíždět vozidlo, aniž by zaregistrovala, že vozidlo již předjíždí jiný řidič, který zavčas dal znamení o změně směru jízdy. Soud prvního stupně uzavřel, že obžalovaná v projednávané věci zaujala ke svému zavinění korektní postoj, uznala je, nebyla dosud soudně trestána a dopravní nehoda byla s největší pravděpodobností způsobena její pouhou nepozorností a soustředěním na poslech hudby. Soud tedy rozhodl o podmíněném zastavení trestního stíhání. Proti tomuto usnesení podala státní zástupkyně v zákonné lhůtě stížnost a namítla, že v projednávané trestní věci nebyly naplněny zákonné podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání ve smyslu § 307 odst. 1 písm. a) TrŘ. Skutečnosti uváděné obžalovanou totiž nelze považovat za doznání, neboť tato uvedla, že nemůže říci žádnou skutečnost potvrzující její zaviněné dopravní nehody, pouze připustila, že takovou situaci mohla navodit. Podle závěru krajského soudu jsou podmínky požadované v ustanovení § 307 odst. 1 písm. a) TrŘ záležící v tom, že se obviněný doznal, naplněny i tehdy, pokud obžalovaný dozná skutečnosti umožňující závěr

---

¹⁰¹ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 849.

¹⁰² usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12.3.2008, sp.zn. 3 Tdo 263/2008

¹⁰³ usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 5. 2005, sp.zn. 4 To 383/2005

o tom, že se TČ dopustil, aniž by výslovně uvedl, že je vinen určitým činem, přičemž nevznáší žádné výhrady vůči své trestní odpovědnosti.

4.6.4 Doznání za splnění podmínek některé okolnosti vylučující protiprávnost

Při posuzování doznání jako podmínky pro možnost podmíněného zastavení trestního stíhání, nesmí být TČ spáchán z hlediska obviněného za podmínek některé okolnosti vylučující protiprávnost (např. nutné obrany), neboť takový čin není pro chybějící protiprávnost TČ, a doznání pak nezahrnuje protiprávnost jako jeden ze znaku skutkové podstaty TČ. Na tom nemůže nic změnit skutečnost, že obviněný s podmíněným zastavením trestného stíhání souhlasí, neboť souhlas obviněného je další podmínkou podmíněného zastavení trestního stíhání.¹⁰⁴ Toto rozhodnutí řeší zajímavou problematiku posuzování doznání obviněného k TČ, pokud obviněný uvádí skutkové okolnosti nasvědčující tomu, že se činu (skutku) dopustil při splnění podmínek některé okolnosti vylučující protiprávnost, v tomto konkrétním případě nutné obrany. Takovou výpověď nelze při odpovídajícím hodnocení považovat za doznání, když obviněná zcela jednoznačně popřela, že by poškozeným vyhrožovala v úmyslu předpokládaném v ustanovení § 197a TrZ, přičemž i vysvětlila, že v podstatě jednala v nutné obraně, když musela bránit svého staršího a invalidního manžela proti útoku dvou mladých a fyzicky zdatných mužů. Toto její tvrzení bylo v zásadě v souladu se svědeckou výpovědí jejího manžela, z které vyplývá, že se nemohl ubránit dvěma statným mužům, a proto požádal o pomoc svou manželku, tj. obviněnou. Z rozhodnutí soudu tedy vyplývá, že za doznání obžalovaného k činu *nelze považovat takovou výpověď, která obsahuje popis skutku zahrnující okolnosti, které by vylučovaly protiprávnost činu, např. že jednal v nutné obraně podle § 13 TrZ.*¹⁰⁵

4.6.5 Rozpor ve výpovědi obviněného

Pokud jsou mezi výpovědí obviněného a dalšími důkazy takové rozpory, že neumožňují dovést naplnění skutkové podstaty určitého přečinu, a učinit tak závěr o důvodnosti jeho kvalifikace, lze tyto rozpory odstranit jen projednáním věci v hlavním líčení, a to i v případě, že se týkají jen otázky rozsahu způsobené škody významné

¹⁰⁴ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 1995, sp. zn. 2 Tzn. 25/95

¹⁰⁵ blíže viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 1995, sp. zn. 2 Tzn. 25/95

z hlediska právního posouzení. Na druhé straně dikci skutkový děj spolehlivě prokázán opatřeními důkazy nelze vykládat tak, že by mělo jít o absolutní jistotu ohledně skutkového stavu každé konkrétní věci, ale je třeba vycházet i ze znění § 2 odst. 5 TrŘ. Není důvodu neúměrně zvyšovat náročnost přípravného řízení a požadovat zachycení prakticky všech rozhodujících skutečností použitelných v podobě důkazu v případném hlavním líčení. Klíčové požadavky ovšem musí být kladeny na doznání obviněného, jestliže je zásadně nezpochybňují žádné skutečnosti zjištěné v trestním řízení.¹⁰⁶

Může se dokonce i stát, že obviněný popírá spáchání TČ v době, kdy se hájí sám a dozná se až poté, co si zvolí obhájce (případně poté co si vyžádá poradu advokáta). Advokát (obhájce) obviněného může dospět s ohledem na osobu obviněného a povahu spáchaného TČ k závěru, že je vhodné iniciovat přijetí opatření k náhradě škody, čímž tak ve prospěch svého klienta využívá ustanovení § 307 odst. 1. Výše zmíněný postup je naprosto v souladu s jeho právy a povinnostmi, jak jsou upraveny v § 18 odst. 2 AZ a § 41 TrŘ.

4.6.6 Doznání obviněného jako možný důkaz

V zákoně není výslovně uvedeno, že k doznání obviněného dle § 307 odst. 1 písm. a) TrŘ nelze v dalším řízení přihlížet jako k důkazu. I při absenci výslovné úpravy se má za to, že doznání obviněného ke spáchání TČ samo o sobě není důkazem o tom, že obviněný se TČ skutečně dopustil, a že může být v pozdějším trestním řízení vyvráceno, pokud k podmíněnému zastavení trestního stíhání nedojde.¹⁰⁷

V praxi je často neexistence doznání obviněného mnohdy jedinou překážkou užití této formy odklonu, proto se jeví jako příliš formální omezení podmínka stanovená zákonodárcem u podmíněného zastavení trestního stíhání „*doznání obviněného k trestnému činu*“, pro který je stíhán. Vhodnější se tak jeví možnost „*prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán*“, tak jak je tomu u narovnání (§ 309 odst. 1 věta první). Zákon by zároveň stanovil, že k tomuto prohlášení obviněného nelze v případném dalším řízení přihlížet jako k důkazu o jeho vině. De lege ferenda by bylo žádoucí, aby podmínkou podmíněného zastavení trestního stíhání uvedenou v § 307 odst. 1

---

¹⁰⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád*. Komentář. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 3481, § 307.

¹⁰⁷ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 850.

písm. a) bylo, že „obviněný před orgánem činným v trestním řízení prohlásí, že spáchal skutek pro který je stíhán“ s tím, že k tomuto prohlášení nelze přihlížet jako k důkazu o jeho vině.¹⁰⁸

Institut podmíněného zastavení trestního stíhání může vyvolávat určité pochybnosti v tom směru, zda je v plném souladu s ustanovením čl. 40 Listiny; obviněnému se totiž ukládají určitá omezení a povinnosti (viz zejm. § 307 odst. 2, odst. 4 až 6), aniž by byla vyslovena jeho vina. Podle čl. 40 odst. 1 Listiny totiž jen soud rozhoduje o vině a trestu za TČ; podle čl. 40 odst. 2 Listiny každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena. Na druhé straně má obviněný možnost dosáhnout standardního řízení před soudem, pokud nesouhlasí s podmíněným zastavením trestního stíhání a vyjádří to například odmítnutím doznání nebo podáním stížnosti proti rozhodnutí, jímž bylo trestní stíhání podmíněně zastaveno (§ 307 odst. 7).¹⁰⁹

4.7 Náhrada škody nebo vydání bezdůvodného obohacení

4.7.1 Obecně k náhradě škody a vydání bezdůvodného obohacení

Další nezbytnou podmínkou pro podmíněné zastavení trestního stíhání je, že obviněný je beze zbytku finančně vypořádán s poškozeným, pokud jde o náhradu škody nebo vydání bezdůvodného obohacení (dále také jako „BO“) získaného činem, případně spolu uzavřou dohodu o vyrovnání těchto svých závazků nebo obviněný učiní jiná dostatečná opatření k uhrazení způsobené škody a případnému vydání bezdůvodného obohacení získaného činem. To platí i o škodě nebo BO, které nejsou znakem skutkové podstaty přečinu. Náhrada škody, resp. účinná opatření k její úhradě, popř. takové vydání či opatření ohledně vydání BO, musí zahrnovat všechny poškozené subjekty v dané věci.

110

---

¹⁰⁸ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 854.

¹⁰⁹ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 786.

¹¹⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád*. Komentář. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 3481, § 307.

4.7.2 Náhrada škody

Náhrada škody by měla být pravidelným způsobem vyrovnání pachatele činu s jeho obětí. Majetkovou škodou, resp. dle dikce nového občanského zákoníku *majetkovou újmou*, se rozumí jen skutečně vzniklá škoda, kterou lze vyjádřit v penězích, přičemž majetkovou újmou se rozumí i ušlý zisk, tedy to, co poškozenému ušlo ve smyslu § 2952 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jako „OZ“). Při zjišťování splnění této podmínky se uplatní obecná úprava náhrady škody stanovená v jiných právních předpisech (srov. § 2894 a násl., zejm. § 2952 a násl. OZ). Trestní řád v ustanovení § 43 odst. 3 výslovně hovoří o tom, že poškozený je oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo *nemajetkovou újmu*, jež byla poškozenému TČ způsobena, nebo vydat BO, které obžalovaný na jeho úkor TČ získal. Jinými slovy poškozený má možnost se po pachateli domáhat rovněž náhrady nemajetkové újmy. Nemajetkovou újmou se rozumí újma na jiných právech poškozeného odlišná od majetkové škody, pokud příslušné právní předpisy umožňují její odčinění zejména poskytnutím peněz a je-li důsledkem spáchaného TČ. Jako vhodný příklad z vlastní praxe mohu uvést jednání obviněného, který rozličnými způsoby týral a ponižoval své spoluvězně. Jednak následkem takového jednání poškození utrpěli značné podlitiny, zlomenou čelist a další formy zranění, jednak v důsledku shora uvedeného zacházení utrpěli značný šok a psychické útrapy (poruchy spánku, strach o své blízké). Tito poškození se pak v rámci tzv. adhezního řízení domáhali jak náhrady škody, tak náhrady nemajetkové újmy.

Obviněnému, který uzavřel s poškozeným dohodu o způsobu náhrady škody nebo dohodu o vydání BO, se v rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání uloží, aby škodu v průběhu zkušební doby nahradil nebo aby v této době BO vydal (§ 307 odst. 3, 4). Dohodou, ve smyslu uvedeného ustanovení, je taková dohoda, v níž se obviněný zaváže uhradit způsobenou škodu někdy v budoucnu, a to tak, aby k zaplacení celé způsobené škody došlo do konce zkušební doby, která může být soudem stanovena při podmíněném zastavení trestního stíhání.^{111 112}

V občanském zákoníku účinném do 31. 12. 2013 byla nemajetková újma upravena v části týkajících se osobnostních práv, avšak nový občanský zákoník v hlavě 4. části

¹¹¹ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2840.

¹¹² srov. blíže usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 16.1.2008, sp.zn. 14 To 1/2008

upravuje, ve kterých případech se vedle škody hradí i nemajetková újma. Náhrada nemajetkové újmy se poskytuje formou tzv. zadostiučinění, které má celou řadu podob. Zadostiučinění musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy (§ 2951 OZ). Navíc podle § 2971 platí, že odůvodňují-li to zvláštní okolnosti, za nichž škůdce způsobil újmu protiprávním činem, zejména porušil-li z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil-li újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvlášť zavrženíhodné, nahradí škůdce též neštěstí, které nelze jinak odčinit. Podle § 2957 OZ pak způsob a výše přiměřeného zadostiučinění musí být určeny tak, aby byly odčiněny i okolnosti zvláštního zřetele hodné. Jimi jsou úmyslné způsobení újmy, zvláště pak způsobení újmy s použitím lsti, pohrůžky, zneužitím závislosti poškozeného na škůdci, násobením účinku jeho uváděním ve veřejnou známost nebo v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru nebo i jiné obdobné závažné důvody. Vezme se rovněž v úvahu obava poškozeného ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví, pokud takovou obavu hrozba nebo jiná příčina vyvolala.

Odčinění nemajetkové újmy může spočívat např. v odčinění újmy člověka na některém jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části OZ, v odčinění duševních útrap při usmrcení nebo zvlášť závažném ublížení na zdraví (§ 2956 OZ), v přiměřeném zadostiučinění za poškození nebo ohrožení práva nekalou soutěží (§ 2988 OZ) apod.¹¹³

4.7.3 Způsob a rozsah náhrady škody

Způsob a rozsah náhrady škody se bude lišit podle konkrétních okolností případu (viz § 2951 až 2971 OZ). V tomto ohledu došlo oproti předchozímu občanskému zákoníku ke změně způsobu náhrady škody, kdy nově se škoda nahrazuje uvedením do předchozího stavu, tzv. *restituční náhrada*, není tak již více upřednostňována náhrada škody v penězích. Základem bude vyjádření poškozeného, to však musí být ověřeno orgány činnými v trestním řízení tak, aby o výši škody a její náhrady nevznikaly pochybnosti. Zákonem není stanovena závazná forma dohody, lze ji tak splnit několika způsoby, nicméně lze jen doporučit, aby byla zachycena v písemné podobě nebo, aby byl její obsah zaznamenán do protokolu. Je tomu zejména proto, že je vždy nutno tvrzení obviněného nebo jeho obhájce

---

¹¹³ ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní řád*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2840, § 228.

o uzavření dohody s poškozeným ověřit dalšími důkazy. Podle okolností může jít svou povahou o narovnání v občanskoprávním smyslu, jsou-li jím vypořádána sporná mezi stranami sporná práva, nebo uznání závazku a dohoda o způsobu náhrady škody v případech nesporných nároků.¹¹⁴

Způsob rozhodování o uplatněném nároku na náhradu majetkové škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání BO v hlavním líčení upravuje § 228 a 229 TrŘ. Jde o rozhodnutí v rámci adhezního řízení, jenž je součástí trestního řízení. Pro poškozeného může mít tato část trestního řízení klíčový význam, neboť v optimálním případě mu zde může být přisouzen nárok na náhradu majetkové škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení.¹¹⁵

4.7.4 Vydání bezdůvodného obohacení

Vydání BO činem získaného bude také, byť podstatě méně často než náhrada škody, přicházet v úvahu jako podmínka rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání. Bezdůvodně se obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám (§ 2991 OZ). Podle § 2997 OZ dlužník, který plnil dluh nežalovatelný nebo promlčený nebo takový, který je neplatný pro nedostatek formy, nemá právo na vrácení toho, co plnil. Právo na vrácení nemá ani ten, kdo jiného obohatil s vědomím, že k tomu není povinen, ledaže plnil z právního důvodu, který později nenastal nebo odpadl. Plnila-li však osoba proto, že k tomu byla přivedena lstí, donucena hrozbou nebo zneužitím závislosti, § 2997 odst. 1 OZ se nepoužije. To platí i v případě, že plnila osoba nesvéprávná.¹¹⁶

Ten, kdo se na úkor poškozeného bez spravedlivého důvodu bezdůvodně obohatil spáchaným činem, musí obohacení vydat (§ 2991 odst. 1 OZ).

Jak uvádí Šámal, tak v majetkové sféře obohaceného pachatele se BO projeví buď tím, že dojde ke zvětšení jeho majetku (aktiv, v trestním právu je ekvivalentem pojem „prospěch“), nebo v tom, že nedojde ke zmenšení jeho majetku (pasiv), ač se tak po právu mělo stát. K BO jednoho subjektu – pachatele, musí dojít na úkor subjektu druhého –

---

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Blíže k bezdůvodnému obohacení srov. § 2992 a násl. OZ.

poškozeného, tedy to, co představuje obohacení jedné strany, je současně újmou strany druhé. K odlišení škody je v oblasti trestněprávní třeba zdůraznit to, že škoda vzniká poškozenému, zatímco BO získává pachatel, a to na úkor poškozeného (viz i dikce § 43 odst. 1 TrZ, ...*“na jehož úkor se pachatel TČ obohatil...“*). Povinnost k vydání BO nastupuje, jestliže k vrácení neoprávněně získaných majetkových hodnot nemůže dojít v rámci konkrétního právního vztahu mezi účastníky dle příslušných ustanovení a nepřichází-li v úvahu ani odpovědnost za škodu.¹¹⁷

Při zjišťování této podmínky se uplatní obecná úprava BO stanovená v jiných právních předpisech.¹¹⁸

Způsob a rozsah BO se bude lišit podle konkrétních okolností případu. Základem však bude vyjádření poškozeného, které musí být ověřeno orgány činnými v trestním řízení tak, aby o rozsahu vydání BO nevznikaly pochybnosti.

Pravidla zakotvující náhradu škody však nejsou stanovena přímo v TrŘ, nýbrž se zde uplatní obecná úprava náhrady škody stanovená v právních předpisech, např. způsob a rozsah náhrady škody dle OZ (§ 2951 a násl.), dále zákoník práce § 170 a násl. Za škodu ve smyslu § 307 odst. 1 písm. b) se v praxi orgánů činných v trestním řízení rozumí škoda vzniklá ublížením na zdraví, škoda majetková, morální nebo jiná (§ 43 odst. 1 TrŘ). Za škodu lze proto považovat jak újmu vzniklou poškozením věci, tak léčebné náklady, dávky nemocenského pojištění, dávky důchodového zabezpečení, náklady pohřbu apod. Obviněný by si měl rovněž uvědomit, že poškozeným není pouze samotná postižená osoba, ale v případě TČ, které si vyžádají lékařské ošetření, i zdravotní pojišťovna, jež hradila poskytnutou lékařskou péči za svého pojištěnce – zraněného. Především je ale třeba uvést, že do procesního postavení poškozeného, může zdravotní pojišťovna v trestním řízení vedeném pro TČ ublížení na zdraví vstoupit teprve tehdy, jestliže alespoň *zčásti uhradila náklady léčení poškozeného*, přičemž tento fakt musí být ve spisovém materiálu spolehlivě doložen.¹¹⁹

Zdravotní pojišťovny disponují vlastními formuláři pro uzavření dohod o náhradě škody a málokdy přistupují na uzavření dohody ve znění (formě) předložené obviněným. V

---

¹¹⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. I.7., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 513, § 1-156.

¹¹⁸ srov. 2894 a násl. OZ, zejména § 2909 a násl. OZ, nebo např. § 40 odst. 4, § 41 a § 53 odst. 6 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon

¹¹⁹ viz usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 1. 1997 sp. zn. 4 To 22/97

případě, že TČ vzniklo obviněnému BO, pak tento je povinen jej vydat nebo s poškozeným uzavřít dohodu o jeho vydání, jež bude obdobná jako v případě dohody o náhradě škody, či učinit jiná vhodná opatření vedoucí k jeho vydání. Náhradu škody či vydání BO nemusí učinit výlučně sám obviněný, ale namísto něj jej může učinit i jeho zákonný zástupce, spoluobviněný či jeho zaměstnavatel, pokud došlo ke spáchání TČ v rámci plnění pracovních povinností.¹²⁰

4.7.5 Možné způsoby náhrady škody

V ustanovení § 307 odst. 1 písm. b) jsou obsaženy tři možnosti postupu obviněného ohledně škody způsobené poškozenému:

náhrada škody

uzavření dohody s poškozeným o náhradě škody

učinění jiných potřebných opatření k její náhradě

Pokud obviněný škodu do doby rozhodování neuhradil anebo BO získané činem nevydal, může v konkrétním případě postačit uzavření dohody o náhradě škody nebo o vydání BO s poškozeným. Přestože zákon v souvislosti s podmíněným zastavením trestního stíhání nehovoří o náhradě nemajetkové újmy, ač jinak při rozhodování o nárocích poškozeného ve smyslu § 43 odst. 3 s její náhradou v penězích počítá, může být předmětem dohody s poškozeným i náhrada takové nemajetkové újmy, byť její náhrada či uzavření takové dohody není podmínkou rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání.¹²¹

Ve většině případů orgány činné v trestním řízení iniciují obviněného k náhradě škody, a to zpravidla v penězích. Jen výjimečně dochází k náhradě škody uvedením věci v předešlý stav. Dohoda o náhradě škody je vhodná vždy, kdy jsou splněny jiné podmínky uvedené v § 307 odst. 1, avšak obviněný nedisponuje dostatečnými finančními prostředky k jednorázovému nahrazení způsobené škody poškozenému. Dohoda může být buď písemná, nebo ústní. Má-li obviněný obhájce, je dohoda jako celek písemně zaznamenána. Je-li dohoda uzavřena pouze ústně, k čemuž dochází v některých případech, hájí-li se

---

¹²⁰ JELÍNKOVÁ, T. Podmíněné zastavení trestního stíhání dle § 307 TrŘ. In: *epravo.cz* [online] [cit. dne 21.04.2015]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/podminene-zastaveni-trestniho-stihani-dle-307-tradu-95119.html>.

¹²¹ ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní řád*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3483, § 307.

obviněný sám, je nutné tvrzení obviněného, že taková dohoda o náhradě škody byla uzavřena, ověřit dalšími důkazy. Stejně je nutno postupovat, pokud o uzavření dohody informuje obhájce, třebaže takovou dohodu lze uzavřít pouze ústně, soud se nesmím s takovým tvrzením spokojit a přímým dotazem na obžalovaného a poškozeného objasnit, jakou formou, kdy a kde a především s jakým obsahem byla tato dohoda uzavřena.¹²²

Obsah dohody o způsobu a rozsahu náhrady škody se bude lišit vždy podle konkrétních okolností případu. Může se jednat o prostou úhradu vyčíslené škody, mnohdy dochází k uznání dluhu obviněného, který je ve výši škody způsobené poškozenému a k dohodě o způsobu náhrady škody, např. v podobě splátkového kalendáře. U TČ na úseku dopravy se učinění jiných vhodných opatření k úhradě škody považuje pouhé nahlášení dopravní nehody u pojistitele vozidla.

Uzavřel-li obviněný s poškozeným dohodou o způsobu náhrady škody a splnil i ostatní podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání, lze jeho trestní stíhání podmíněně zastavit podle § 307 odst. 1 i za situace, kdy doba splácení škody stanovená v dohodě o způsobu náhrady škody přesahuje lhůtu podmíněného zastavení trestního stíhání.¹²³

4.7.6 Jiné potřebné opatření k náhradě škody nebo vydání bezdůvodného obohacení

Nejméně je v praxi využíváno třetí možnosti, a to učinění *jiných potřebných opatření k náhradě škody*. Takovým jiným potřebným opatřením k náhradě škody může být například u dopravních nehod oznámení příslušné pojišťovně a poskytnutí další potřebné součinnosti ze strany obviněného.¹²⁴ Tímto způsobem lze splnit povinnost danou dle § 8 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla), neboť splněním této povinnosti pojištěnému vznikne právo, aby za něj pojišťovna uhradila poškozenému nejen škodu na zdraví, ale i tu, která jemu nebo jeho dědicům vznikla poškozením nebo zničením věcí, popř. jeho smrtí.¹²⁵

Může se však stát (a velmi často se tak stává), že spornou zůstane výše škody na

---

¹²² usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 2. 1994 sp. zn. 4 To 117/94

¹²³ ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní řád*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3483, § 307.

¹²⁴ usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. 10. 1994, sp. zn. 4 To 693/94

¹²⁵ ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní řád*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3483, § 307.

havarovaném vozidle, neboť cena opravy vozidla je vyčíslena na vyšší částku, než jakou reálně pojišťovna posléze vyplatí. Otázka náhrady škody a s tím související amortizace, tak může představovat hlavní důvod nesouhlasu poškozeného s podmíněným zastavením trestního stíhání vycházející z jeho přesvědčení, že nebyl v plném rozsahu odškodněn (např. proto, že mu nebyla ze zákonného pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla uhrazena plná cena opravy jeho vozidla). Dle judikatury takový postoj poškozeného není překážkou v postupu podle § 307 odst. 1 TrŘ, jsou-li splněny všechny podmínky tohoto ustanovení a orgán činný v trestním řízení důvodně pokládá opatření, která učinil obviněný k náhradě škody, za dostačující.¹²⁶

Jiným potřebným opatřením k náhradě škody může být dále uložení prostředku na náhradu škody ve prospěch poškozeného do úschovy soudu, pokud poškozený náhradu škody nepřijal (např. požadoval vyšší částku, než byla jako škoda v trestním řízení zjištěna nebo odmítl uzavřít s obviněným dohodu o její náhradě).¹²⁷

Může jít také o úkony obviněného směřující k tomu, aby škodu v souladu s platnou právní úpravou nahradil jiný subjekt, který za ni odpovídá (např. zaměstnavatel, došlo-li k TČ při plnění pracovních úkolů). Obžalovaný by však měl poté plnit z titulu regresu vůči takovému subjektu, který škodu jím způsobenou uhradil. Postačovalo by např. uzavření dohody obviněného se zaměstnavatelem o srážkách ze mzdy. Zpravidla obviněný, který nemá dostatečné finanční prostředky k náhradě škody, usiluje o uzavření dohody s poškozeným o náhradě škody.¹²⁸

Nežřídká se stává, že obviněný z ublížení na zdraví, navrhuje poškozenému, že mu v plné míře, v zákonném rozsahu, nahradí veškerou škodu na zdraví a na majetku, kterou utrpěl. Poškozený tuto nabídku odmítá, neboť uzavření dohody o náhradě škody podmiňuje výrazným finančním odškodněním nad rámec zákonného nároku a v případě akceptace návrhu obviněným, dále tyto požadavky výrazně zvyšuje s cílem využít situace jednostranně pro sebe. Pochopitelně v takovém případě neexistuje pro obviněného nejmenší důvod, aby na takové požadavky přistupoval a byl nucen akceptovat zcela zřejmě

---

¹²⁶ srov. usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 31. 7. 1997 sp. zn. 9 To 429/97 – judikát se zabývá samotným nesouhlasem poškozeného s podmíněným zastavením trestního stíhání vycházející z jeho přesvědčení, že nebyl v plném rozsahu odškodněn (např. proto, že mu nebyla ze zákonného pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla uhrazena plná cena opravy jeho vozidla)

¹²⁷ usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 5. 1994, sp. zn. 3 To 380/94

¹²⁸ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 852 - 853.

nevýhodnou dohodu. Pokud poškozený odmítá náhradu škody, která mu byla způsobena TČ, je možno postupovat podle § 307 odst. 1 TrŘ a podmíněně zastavit trestní stíhání i za situace, kdy obviněný poškozenému škodu vzniklou TČ neuhradil, ani neučinil žádné opatření k její úhradě.¹²⁹ Potom je na místě zvážení učinění jiných potřebných opatření k náhradě škody, jakož i vyjádření upřímné lítosti nad nehodou a zraněním, které utrpěl poškozený také zasláním určité finanční částky nad rámec zákonného nároku na náhradu škody.

Naopak za jiné opatření potřebné k náhradě škody ve smyslu ustanovení § 307 odst. 1 písm. b) TrŘ nelze považovat prohlášení obžalovaného v hlavním líčení v nepřítomnosti poškozeného, že je ochoten uhradit škodu v určité výši. Pokud by obsah opatřených důkazů mohl vést k pochybnostem o účinnosti jiných potřebných opatření obviněného směřujících k náhradě škody, to ve vztahu k oprávněnosti nároku poškozeného na její náhradu, je soud povinen při podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 TrŘ v rámci posuzování okolností případu tyto pochybnosti odstranit postupem podle § 2 odst. 5, 6 TrŘ.¹³⁰

Lze shrnout, že obviněný má *tři možnosti postupu* ohledně nahrazení škody způsobené poškozenému. Buď nahradí poškozenému škodu, nebo s ním uzavře dohodu o náhradě škody, nebo učiní jiná potřebná opatření k její náhradě. Obhájce obviněného si je těchto všech možných postupů samozřejmě vědom, jiná situace ovšem nastane, když se obviněný hájí sám a tudíž mu znalost těchto tří možností ohledně náhrady škody uniká. Většinou tak upírá svoji pozornost pouze na uzavření dohody o náhradě škody, aniž by tušil, že lze taktéž učinit jiná potřebná opatření k její náhradě.¹³¹

4.7.7 Povinnost soudu zkoumat, zda obviněný nahradil škodu nebo vydal bezdůvodné obohacení

Předmětem trestního stíhání je vždy skutek, v němž je spatřován TČ, od kterého je třeba odlišovat jeho popis, který je obsažen v obžalobě nebo v návrhu na potrestání (srov. č. 41/2002-I. Sb. rozh. tr.). Podstatou skutku je trestněprávně relevantní jednání a jím zapříčiněný trestněprávně významný následek. Proto i při posuzování otázky škodlivého

¹²⁹ usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 7. 2. 2001, sp. zn. 6 To 83/2001

¹³⁰ usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27.02.2003, sp. zn. 4 To 120/2003

¹³¹ ŠÁMAL, P., a kol. Trestní řád. *Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3483, § 307.

následku při podmíněném zastavení trestního stíhání je nutné vždy vycházet ze skutku, který je obviněnému kladen za vinu, a zkoumat, zda ke konkrétní škodě nebo k BO došlo v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním obviněného a zda je zahrnuta jeho zaviněním. Přestože nemusí být v popisu skutku obsaženém v žalobním návrhu obžaloby nebo návrhu na potrestání uvedeny např. všechny osoby, které v důsledku protiprávního jednání obviněného utrpěly škodu nebo na jejichž úkor bylo získáno BO, musí soud rozhodující o podmíněném zastavení trestního stíhání, pokud je vzniklá škoda nebo BO v příčinné souvislosti se zaviněným jednáním obviněného, které je mu kladeno za vinu, zkoumat, zda obviněný nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradu uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě, nebo vydal BO činem získané, nebo s poškozeným o jeho vydání uzavřel dohodu, anebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání, ve vztahu ke všem subjektům, jimž škodu skutečně způsobil nebo na jejichž úkor se bezdůvodně obohatil, a to bez ohledu na to, zda jsou zachyceny v popisu skutku, který je předmětem trestního stíhání (§ 307 odst. 1 písm. b/, c/ TrŘ).¹³²

4.8 Osvědčení ve zkušební době

V rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání se stanoví zkušební doba v rozmezí od 6 měsíců do 2 let, která začíná běžet právní moci usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání (§ 307 odst. 2 TrŘ). Jestliže však bylo trestní stíhání podmíněně zastaveno podle § 307 odst. 2 TrŘ, tedy jestliže se obviněný zavázal, že se zdrží určité činnosti, nebo že složí peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, činí maximální délka zkušební doby až pět let. Pokud obviněný nenahradil poškozenému škodu přímo nebo neučinil jiná potřebná opatření k její náhradě a uzavřel s poškozeným dohodu o způsobu náhrady škody, má obviněný povinnost tuto škodu v průběhu zkušební doby nahradit – uložení této povinnosti je v tomto případě obligatorní součástí rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání (§ 307 odst. 4 TrŘ). Jestliže došlo k využití některé ze zvláštních variant podmíněného zastavení trestního stíhání, které předpokládá ustanovení § 307 odst. 2 TrŘ, musí rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání specifikovat též činnost, kterou v průběhu zkušební doby obviněný nesmí vykonávat, resp. výši peněžité částky určené státu na pomoc obětem trestné činnosti. Týká-

---

¹³² usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2012, sp. zn. 15 Tdo 1198/2012

li se závazek obviněného zdržení se řízení motorových vozidel, je součástí rozhodnutí též poučení o jeho povinnosti odevzdat řidičský průkaz a o tom, že okamžikem právní moci rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání pozbude řidičské oprávnění (§ 307 odst. 5 TrŘ).¹³³

Zkušební dobu lze navíc obviněnému zostrít uložením přiměřených omezení a povinností směřujících k tomu, aby vedl řádný život (§ 307 odst. 4 TrŘ), přičemž demonstrativní výčet těchto omezení a povinností je uveden v ustanovení § 48 odst. 4 TrZ. V praxi státních zástupců však dochází jen výjimečně k využití možnosti uložit jiná přiměřená omezení či povinnosti, než povinnost nahradit způsobenou škodu, k níž se obviněný zavázal v dohodě s poškozeným.

Přiměřené omezení nebo povinnosti však nesmí mít stejný obsah, jako některý z druhů trestů uvedených v trestním zákoně. Obviněnému tak například nelze uložit zákaz řídit motorová vozidla v průběhu zkušební doby, protože takový postup by vedl k nepřijatelnému nahrazování trestu, konkrétně trestu zákazu činnosti, který je zcela odlišným právním institutem trestního práva hmotného s jinými podmínkami pro jeho ukládání vázanými na odsouzení pachatele TČ a s jinak vymezeným účelem. Takový postup v minulosti jasně deklarovala judikatura¹³⁴, a navíc současná úprava jasně předpokládá, že podobné omezení musí obviněný dobrovolně akceptovat a předem se k němu zavázat.¹³⁵

Ve zkušební době musí obviněný vést řádný život, nahradit způsobenou škodu a vyhovět případným uloženým omezením či povinnostem, v opačném případě může orgán, který stíhání podmíněně zastavil, rozhodnout o to, že se v trestním stíhání pokračuje, a to i kdykoli během zkušební doby (§ 308 odst. 1 TrŘ).

Předpokladem výroku, že se obviněný ve zkušební době osvědčil, je splnění všech stanovených podmínek v § 308 TrŘ, tzn. vedení řádného života, úhrada způsobené škody, vydání BO nebo jiné povinnosti, k jejímuž splnění se zavázal (zejm. zdržení se určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil přečinu, a povinnost složení částky na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti) a vyhovění dalším uložením přiměřeným omezením a

---

¹³³ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 75.

¹³⁴ viz usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 9. 1997, sp. zn. 4 To 770/97

¹³⁵ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 78.

povinnostem. Při řešení otázky osvědčení rozhodují pouze skutečnosti spadající do zkušební doby.¹³⁶

Problematikou vztahu zkušební doby a závazku obviněného zdržet se určité činnosti se zabýval ve svém rozhodnutí Nejvyšší soud. Zde byla řešena otázka, zda je možné stanovit zkušební dobu v delším časovém rozpětí než je závazek obviněného zdržet se určité činnosti, a to konkrétně řízení všech motorových vozidel. V projednávaném případě Nejvyšší soud konstatoval, že zdržení se určité činnosti *trvá zásadně po celou dobu stanovené zkušební doby*, nelze však zcela vyloučit, byť to zákon výslovně neuvádí, že se obviněný zaváže *ke zdržení se určité činnosti na kratší dobu*, než bude stanovená zkušební doba. Časové vymezení „během zkušební doby“ obsažené v ustanovení § 307 odst. 2 písm. a) TrŘ je totiž nutné vykládat tak, že se obviněný může zavázat ke zdržení se určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil přečinu, *i na kratší dobu*, než bude zkušební doba stanovená podle § 307 odst. 3 TrŘ. V takovém případě by to však bylo nutné vyjádřit v rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 2 TrŘ.¹³⁷

Vedení řádného života předpokládá především další úplnou bezúhonnost, tj. neodsouzení za jiný TČ, případně nepostižení za přešůpek, kárné provinění či jiné delikty. Vždy je však třeba každý exces hodnotit ve všech souvislostech. Např. spáchání dopravního přešůpku ve zkušební době může být velmi negativní, bylo-li podmíněné zastavení trestního stíhání obviněného pro TČ spáchaný v dopravě, v jiných případech nemusí být tato okolnost významná, zejména šlo-li o méně závažný dopravní přešůpek (např. nesprávné parkování, opomenutí rozsvícení světel, apod).¹³⁸

4.8.1 Rozhodnutí o osvědčení nebo o pokračování v trestním stíhání

Rozhodnutí o osvědčení soud a v přípravném řízení státní zástupce vydá formou usnesení, jehož obsahem je výrok o osvědčení ve zkušební době s odkazem na předchozí usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání. Stejně tak o neosvědčení a pokračování v trestním stíhání se rozhodne formou usnesení, přičemž proti takovému usnesení je přípustná stížnost. Pozitivní rozhodnutí o osvědčení lze učinit až po uplynutí celé zkušební doby. Naproti tomu rozhodnutí o pokračování v trestním stíhání může být vydáno kdykoli

¹³⁶ ŠÁMAL, P. *Trestní řád II. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3502, § 308.

¹³⁷ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13.08.2014, sp. zn. 7 Tdo 906/2014

¹³⁸ Tamtéž.

v průběhu zkušební doby a nejpozději až do jednoho roku od jejího uplynutí. Takovým rozhodnutím se nezrušuje předchozí usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání, nýbrž po nabytí právní moci se přímo pokračuje v trestním stíhání, a to ve stadiu, kde předtím skončilo.¹³⁹

Soud a v přípravném řízení státní zástupce může výjimečně vzhledem k okolnostem případu a osobě obviněného ponechat podmíněné zastavení trestního stíhání v platnosti. Pokud tak učiní, musí současně prodloužit zkušební dobu až o jeden rok, přičemž zkušební doba nesmí překročit pět let. Povinnost nahradit způsobenou škodu, vydat BO a jiná povinnost, k jejímuž splnění se obviněný zavázal, i další uložená omezení trvají i v průběhu prodloužené zkušební doby.

4.8.2 Možnost ponechání podmíněného odsouzení v platnosti za současného přiměřeného prodloužení zkušební doby

Podstatou a smyslem této právní úpravy je vytvoření možnosti, aby soud při rozhodování o tom, zda se odsouzený ve zkušební době osvědčil či nikoli, nemusel vždy a za každých okolností nařizovat výkon trestu odnětí svobody, pokud se odsouzený dopustil jen takového poklesku, který lze považovat spíše za projev nahodilosti, a kdy v důsledku toho může u něj podmíněný trest odnětí svobody stále ještě plnit svůj účel. Reakcí na vadné chování v průběhu zkušební doby je pak zpřísnění podmínek původního podmíněného trestu, které může mít podobu prodloužení zkušební doby či stanovení dalších omezení. Takto soud, resp. státní zástupce může postupovat nejen v průběhu zkušební doby podmíněného zastavení trestního stíhání, ale i po jejím uplynutí, nejpozději však do jednoho roku od uplynutí zkušební doby.¹⁴⁰

Touto problematikou, tj. zda soud může ponechat podmíněné odsouzení v platnosti za současného přiměřeného prodloužení zkušební doby i po skončení původně stanovené zkušební doby podmíněného odsouzení, se zabývalo trestní kolegium Nejvyššího soudu. Ten ve svém stanovisku k výše uvedenému, byť ještě za účinností TrZ č. 140/1961 Sb., uvedl, že rozhodující je důvod, jímž odsouzený zavdal příčinu k rozhodování podle zmíněného ustanovení. Ten spočívá v jednání, kterého se dopustil kdykoli v průběhu

¹³⁹ ŠÁMAL, P. *Trestní řád II. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3504, § 308.

¹⁴⁰ blíže viz stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2004, sp. zn. Tpjn 300/2003

původně stanovené zkušební doby. Mohlo se tak stát již na samotném jejím počátku, ale také např. i krátce před jejím uplynutím, tedy za situace, kdy soud by již neměl dostatek časového prostoru rozhodnout o ponechání podmíněného odsouzení v platnosti. Nelze vyloučit ani případy, kdy se soud o skutečnosti, že odsouzený zavedl v průběhu zkušební doby příčinu k nařízení výkonu trestu, dozví se zpožděním až po skončení zkušební doby, tj. v rámci rozhodování o osvědčení se či neosvědčení se odsouzeného. Nelze přehlédnout ani fakt, že zákon výslovně nestanoví povinnost soudu učinit rozhodnutí ve smyslu § 60 odst. 1 TrZ (nyní § 308 odst. 1 TrZ) k okamžiku, kdy se odsouzený jednáním zavádajícím příčinu k nařízení výkonu trestu dopustil, resp. kdy se soud o něm dozvěděl. Zákon pouze připouští možnost učinit takové rozhodnutí již v průběhu zkušební doby, aniž je ovšem preferuje. Obecně je pak pro takové rozhodnutí stanovena lhůta jednoho roku od skončení zkušební doby. Ustanovení § 60 odst. 2 předchozího TrZ. (nyní § 308 odst. 2 TrZ) přitom hovoří o rozhodnutí podle § 60 odst. 1 TrZ. (nyní § 308 odst. 1 TrZ), tedy o jakémkoli rozhodnutí podle tohoto ustanovení, tedy i o rozhodnutí o ponechání podmíněného odsouzení v platnosti za současného přiměřeného prodloužení zkušební doby.¹⁴¹

Je tak zřejmé, že rozhodnutí soudu o nařízení výkonu trestu ve zkušební době či po jejím uplynutí závisí mnohdy na nahodilých okolnostech, na něž odsouzený nemá žádného vlivu. Výklad připouštějící možnost rozhodnout o ponechání podmíněného odsouzení v platnosti jen v průběhu původně stanovené zkušební doby by tak znamenal neodůvodněné znevýhodnění těch odsouzených, u nichž by soud přistoupil k rozhodnutí o osvědčení se, resp. o neosvědčení se až po jejím skončení.¹⁴²

Nejvyšší soud tak dospěl k závěru, že rozhodnutí podle § 60 odst. 1, věty druhé, TrZ ve znění účinném od 1. 1. 2002 o ponechání podmíněného odsouzení v platnosti za současného přiměřeného prodloužení zkušební doby, popř. i stanovení dohledu nad odsouzeným nebo stanovení dosud neuložených přiměřených omezení nebo přiměřených povinností, může soud učinit i po skončení původně stanovené zkušební doby podmíněného odsouzení, nejpozději však do jednoho roku ode dne, kdy její běh skončil.

---

¹⁴¹ blíže viz stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2004, sp. zn. Tpjn 300/2003

¹⁴² blíže viz stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2004, sp. zn. Tpjn 300/2003

4.8.3 Zákonná fikce osvědčení

V případě, že do jednoho roku od uplynutí zkušební doby nebylo učiněno rozhodnutí podle odst. 1 § 308 TrŘ, aniž na tom měl obviněný vinu, má se za to, že se osvědčil – jedná se o tzv. *zákonou fikci*, že se obviněný ve zkušební době osvědčil, jež předpokládá, že uplynula celá zkušební doba a další jeden rok po ní (nezáleží přitom na chování obviněného během těchto dob), a zároveň bez viny obviněného neučinil soud rozhodnutí dle odst. 1 § 308. K tomu, aby tato fikce nenastala, postačí vydání rozhodnutí, byť do uplynutí jednoho roku od konce zkušební doby nenabylo usnesení právní moci.¹⁴³

Pokud obviněný v době, kdy se nachází ve zkušební době, spáchá další trestnou činnost, není rozhodující skutečnost spáchání, ale až skutečnost, že byl za tuto činnost odsouzen. Za situace, kdy obviněný spáchá ve zkušební době další TČ, pro který dosud nebyl pravomocně odsouzen, je třeba řešit tuto situaci za dodržení zásady presumpce nevinu, což předpokládá vyčkání pravomocného rozhodnutí. Soud ani státní zástupce nemůže rozhodnout o tom, že se obviněný neosvědčil, dříve než byl pravomocně odsouzen, pokud důvody neosvědčení nejsou spatřovány v jiných okolnostech, než bylo spáchání trestné činnosti. Jestliže délka řízení nedovoluje dodržet zkušební dobu podmíněného zastavení trestního stíhání, příp. lhůtu jednoho roku od uplynutí zkušební doby, lze rozhodnout o pokračování trestního stíhání i po jejím uplynutí, neboť § 308 odst. 2 TrŘ předpokládá fikci osvědčení jen pro případy, kdy na marném uplynutí lhůty nemá obviněný vinu.¹⁴⁴

Obdobně jako v případě fikce osvědčení ve zkušební době podmíněného odsouzení ani zde fikce osvědčení nemůže nastat, protože pachatel tím, že spáchal ve zkušební době další TČ, o němž je třeba nejdříve rozhodnout, zavinil, že soud nemůže rozhodnout podle § 308 odst. 1 TrŘ. Soud nebo státní zástupce tedy vyčká pravomocného odsouzení obviněného pro další TČ a poté rozhodne o pokračování trestního stíhání ve věci předtím podmíněně zastavené. Fikce osvědčení ve zkušební době vinou obviněného za podmínky, že byl pravomocně odsouzen, nenastane.

Účinky fikce nastávají ex lege uplynutím doby, není třeba, aby soud tuto skutečnost deklaroval ještě dalším rozhodnutím.¹⁴⁵

---

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ ŠÁMAL, P. *Trestní řád II. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3505, § 308.

¹⁴⁵ Tamtéž.

Nabytím právní moci rozhodnutí o osvědčení nebo marným uplynutím lhůty (viz odst. 2 § 308 TrŘ) nastávají ze zákona účinky zastavení trestního stíhání, což vytváří překážku rei iudicatae [věci rozsouzené, srov. § 11 odst. 1 písm. f)] a znamená, že pokračovat v trestním řízení pro týž skutek je možné jen tehdy, dojde-li ke zrušení tohoto rozhodnutí cestou mimořádných opravných prostředků, tj. dovolání, stížností pro porušení zákona nebo obnovy řízení. Podání mimořádných opravných prostředků však nyní přichází v úvahu i proti samotnému rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání srov. [§ 265a odst. 2 písm. f), § 277].¹⁴⁶

4.9 Řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání

Podmíněné zastavení trestního stíhání může schválit již v přípravném řízení státní zástupce (§ 307 odst. 1 TrŘ), což je nutný předpoklad ve snaze o dosažení rychlejšího vyřizování jednodušších případů. Soud pak může trestní stíhání podmíněně zastavit v rámci předběžného projednání obžaloby, dále v rámci hlavního líčení (§ 223a odst. 1) nebo mimo hlavní líčení (§ 231 odst. 1), v neveřejném zasedání (§ 231 odst. 1), v řízení o schválení dohody o vině a trestu [§ 314p odst. 3, písm. e)] a tímto způsobem může díky novele trestního řádu č. 193/2012 Sb. *rozhodnout i odvolací soud*. Do té doby se dovozovalo, že odvolací soud takové rozhodnutí učinit nemůže, neboť takové rozhodnutí nemohlo být napadeno stížností ani jiným řádným opravným prostředkem. Za stávající úpravy již tedy aplikace odklonu možná je, nicméně takové rozhodnutí není možné napadnout stížností. Nápravy rozhodnutí se tak lze domáhat prostřednictvím dovolání [srov. § 265a odst. 2 písm. f) a g)], přičemž poškozený není k podání tohoto mimořádného opravného prostředku oprávněn.¹⁴⁷

Samosoudce může podmíněně zastavit trestní stíhání podle § 307 odst. 1 a 2 i v rámci přezkoumání obžaloby (§ 314c odst. 1). Ve zkráceném přípravném řízení může státní zástupce místo podání návrhu na potrestání rozhodnout o podmíněném odložení

---

¹⁴⁶ ŠÁMAL, P. *Trestní řád II. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3506, § 308.

¹⁴⁷ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015, s. 255.

návrhu na potrestání, a to za obdobných podmínek a obdobným postupem, jak je tomu u rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání (§ 179g a 179h).

Rozhodnutí soudu i státního zástupce o podmíněném zastavení trestního stíhání má formu usnesení (viz § 119 TrŘ). Proti tomuto rozhodnutí je přípustná stížnost obviněným i poškozeným a v případě, že toto rozhodnutí učinil soud, má právo stížnosti i státní zástupce (§ 307 odst. 5 TrŘ). Pokud jde o poškozeného, rozumí jím v této oblasti každý poškozený ve smyslu § 43 odst. 1 TrŘ, tedy nejen ten, který má vůči obviněnému nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo vydání BO. Proti rozhodnutí o osvědčení obviněného nebo o pokračování v trestním stíhání může podat stížnost stejný okruh osob (§ 308 odst. 4 TrŘ). Stížnost má vždy odkladný účinek.¹⁴⁸

*Co se týče náležitosti výroku rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 TrŘ, tak toto není rozhodnutím o vině obviněného. Závěr o právní kvalifikaci skutku musí být proto vyjádřen tak, aby respektoval presumpci nevinu, přičemž výrok usnesení, jímž bylo rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání, musí obsahovat vedle obecných náležitostí (§ 134 odst. 1 TrŘ) přesný popis skutku se závěrem o tom, jaký TČ v něm soud nebo státní zástupce spatřuje, aby bylo zřejmé, že patří do okruhu TČ uvedených v § 307 odst. 1 TrŘ, u nichž je přípustné podmíněné zastavení trestního stíhání. Pokud lze takový TČ spáchat úmyslně i z nedbalosti, je nutno ve výroku rozhodnutí uvést též formu zavinění.*¹⁴⁹

Zákonodárce rovněž umožnil využít institut podmíněného zastavení trestního stíhání po ukončení procesu dokazování v řízení před soudem. Toho mnozí obhájci i obvinění záměrně využívají k účelovým změnám své výpovědi. Změnami ve své obhajobě se tak obvinění snaží v některých případech hledat stále pro sebe co nejvýhodnější výsledek. Mnozí obvinění tak splní podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání až na konci soudního stádia řízení, pouze v zájmu toho, aby si vytvořili lepší podmínky pro soudní rozhodnutí.¹⁵⁰

Šabata v této souvislosti uvádí, že podmíněné zastavení trestního stíhání musí být dáno na základě dobrovolného a spontánního rozhodnutí pachatele TČ, měl by zde být

---

¹⁴⁸ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 86.

¹⁴⁹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2008, sp. zn. 7 Tdo 916/2008

¹⁵⁰ Srov. ŠABATA, K. Pohled na uplatnění odklonů v trestním řízení. *Státní zastupitelství*, č. 4, 2005, s. 5-7.

zájem pachatele na vyřízení věci tímto způsobem již od počátku trestního řízení. V opačném případě se bude jednat o účelový postup, jehož cíl zákonodárce rozhodně nesledoval. Takové jednání naopak vede k „oddalování“ odčinění následku TČ pachatelem. De lege ferenda lze proto doporučit umožnit využití předmětného odklonu pouze v přípravném řízení, včetně zkráceného přípravného řízení, a dále v rámci předběžného projednání obžaloby, resp. v samosoudcovských věcech při přezkoumávání věci v intencích předběžného projednání obžaloby. Naproti tomu v pozdějším stádiu řízení by mělo být uplatnění odklonů zcela vyloučeno.¹⁵¹

Pozitivem této změny by tak mohl být pachatel motivován rychleji odčinit následek svého škodlivého jednání a odklony by tak byly ve vyšší míře využívány již v rámci přípravného řízení. Poté co soud nařídí hlavní líčení, by však úkolem soudu bylo řešit otázku viny, a pokud by byla prokázána, pak i otázku trestu. Pokud by pachatel splnil podmínky odklonu po nařízení hlavního líčení, bylo by možné k této okolnosti přihlížet pouze v rovině úvah o ukládání trestu, včetně možnosti upuštění od potrestání.¹⁵²

4.10 Využití podmíněného zastavení trestního stíhání v řízení o trestných činech spáchaných v silniční dopravě

4.10.1 Úvod

Před účinností novely č. 193/2012 Sb. disponoval státní zástupce s omezenými možnostmi u TČ spáchaných v dopravě, když měl za to, že adekvátní reakcí na spáchaný TČ by mělo být omezení oprávnění řídit motorová vozidla. V případě podmíněného zastavení trestního stíhání i podmíněného odložení návrhu na potrestání není totiž možné omezit výkon činnosti pachatele ani cestou uložení přiměřeného omezení dle § 307 odst. 4 TrŘ nebo § 179g odst. 3 TrŘ, neboť by v podstatě šlo o nepřímé uložení trestu zákazu činnosti, což současná praxe neumožňuje.¹⁵³ Záměrem zákonodárce tak bylo zavedení

---

¹⁵¹ viz § 223a odst. 1 a 2 TrŘ: „Soud za hlavního líčení trestní stíhání podmíněně zastaví nebo rozhodne o schválení narovnání, shledá-li okolnosti uvedené v § 307 odst. 1 nebo 2 nebo § 309 odst. 1. Proti rozhodnutí podle odstavce 1 mohou státní zástupce, obžalovaný a poškozený podat stížnost, jež má odkladný účinek“

¹⁵² ŠABATA, K. Pohled na uplatnění odklonů v trestním řízení. *Státní zastupitelství*, č. 4, 2005, s. 6.

¹⁵³ Jak vyplývá z důvodové zprávy k přijaté novele, u řady TČ, zejména u TČ spáchaných v dopravě, však dochází místo aplikace odklonů k podání obžaloby, neboť podmíněné zastavení trestního stíhání nebo podmíněné odložení podání návrhu na potrestání je vnímáno jako nepřiměřeně mírné řešení, není-li doprovázeno znemožněním řízení motorového vozidla pachatelem, či alespoň jeho finančním postihem, který

kvalifikovaných podmínek do § 307 TrŘ poskytnout orgánům činným v trestním řízení rovnocenný nástroj působící vůči obviněnému obdobnou újmu jako trest zákazu činnosti. Dříve, i když obviněný splňoval podmínky pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, tak bylo v řízení pokračováno, aby mohl být obviněnému uložen zákaz činnosti (např. zákaz řízení motorového vozidla).¹⁵⁴ Kromě prodloužení trestního řízení, zatížení systému a finanční náročnosti, což jsou negativa pro stát, to s sebou přináší i negativum pro samotného pachatele – reakce na spáchaný skutek přichází opožděně a dochází i ke stigmatizaci pachatele v podobě formálního odsouzení včetně záznamu do Rejstříku trestů, což nemusí být vždy adekvátní reakcí na charakter a závažnost spáchané trestné činnosti a osobu pachatele.¹⁵⁵

Trestná činnost v dopravě je charakteristická zejména svým nedbalostním charakterem a tím, že se jí ve značné míře dopouštějí osoby standardně společensky integrované.¹⁵⁶ Zejména ze shora uvedených důvodů došlo novelou č. 193/2012 Sb. k rozšíření institutu podmíněného zastavení trestního stíhání a podmíněného odložení podání návrhu na potrestání tak, aby jejich aplikaci bylo možné podmínit i dobrovolným slibem obviněného (podezřelého), že se po zkušební dobu zdrží určité činnosti, nebo složením peněžité částky určené státu na pomoc obětem trestné činnosti (není přitom vyloučeno ani uplatnění kombinace obou těchto možností).¹⁵⁷

Zároveň se umožňuje, aby ve výjimečných případech bylo možné ponechat podmíněné zastavení trestního stíhání nebo podmíněné odložení podání návrhu na potrestání v platnosti, přestože jinak by byly dány důvody pro pokračování v trestním

---

by pachateli hrozil např. v přestupkovém řízení. *Trest zákazu činnosti je zcela odlišným právním institutem trestního práva hmotného s jinými podmínkami pro jeho ukládání, vázanými na odsouzení pachatele TČ a s jinak vymezeným účelem. Nelze jej nahradit prostřednictvím uložení přiměřeného omezení, neboť v tomto případě má zákon na mysli pouze přiměřená omezení směřující k vedení řádného života, nikoli potrestání pachatele.* Logickým důsledkem toho pak bylo, že se v těchto věcech odklonů nevyužívalo v takové míře, jako u jiné trestné činnosti.

¹⁵⁴ ZŮBEK, J. Kvalifikované (zprísňené) podmínky u podmíněného zastavení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*, č. 5, 2016, s. 15.

¹⁵⁵ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů [cit. 11-4-2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

¹⁵⁶ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 91.

¹⁵⁷ Tamtéž.

řízení, a prodloužit zkušební dobu až o jeden rok (například za účelem uhrazení zbytku způsobené škody).¹⁵⁸

Výrok v usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání týkající se závazku neřídit motorové vozidlo není konstitutivní. Soud (státní zástupce) tímto výrokem žádnou povinnost obviněnému nezakládá, ta je založena závazkem obviněného, který sám sobě stanoví karenční lhůtu, již soud pouze právně deklaruje. Nicméně zákonodárce si však plnění závazku ze strany obviněného pojistil tím, že právní moc usnesení podle § 307 odst. 2 písm. a) TrŘ spojil s následkem spočívajícím v pozbytí řidičského oprávnění (§ 94a zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu), k němuž dochází ze zákona. Obviněný až do právní moci rozhodnutí správního orgánu o tom, že se mu řidičské oprávnění vrací (§ 102 odst. 1 zák. o silničním provozu), vůbec nedisponuje právem řídit motorové vozidlo. Důsledky porušení závazku neřídit jsou pak pro obviněného shodné jako při porušení trestu zákazu činnosti. Řízení motorového vozidla bez příslušného řidičského oprávnění by v konečném důsledku mohlo naplnit skutkovou podstatu TČ maření úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1. Písm. a) TrZ.¹⁵⁹

Vzhledem k tomu, že zákon nestanoví nic o možném započítání doby, po kterou bylo obviněnému již před právní moci usnesení dle § 307 odst. 2 písm. a) TrŘ mocensky zabráněno, aby činnost vykonával, o započtení této doby soud nerozhodne (např. zadržení řidičského průkazu podle § 118b zák. o silničním provozu). Vzhledem k tomu, že zákon umožňuje takové započtení do doby trestu zákazu činnosti, není, jak ostatně uvádí i Zůbek žádný důvod, aby k takovému započtení nedošlo i u jeho alternativy. Obviněný v době, kdy závazek vyslovuje tak činí dle okolností známých mu v době řízení, když např. specifikuje, že činnost nebude vykonávat podobu šesti měsíců. Obviněný ale už nemůže předvídat chování orgánů činných v trestním řízení, neboť nemůže ovlivnit, kdy bude přípravné trestní řízení skončeno, nebo kdy se začne soud (státní zástupce) případem zabývat, což může nastat právě po uplynutí oněch šesti měsíců od doby, kdy obviněný závazek v přípravném řízení vyslovil. Újma způsobená obviněnému musí být odůvodněna jeho deliktem, nikoli chováním nebo překážkami na straně orgánů veřejné moci. Ustanovení § 350 odst. 1 TrŘ je zde proto, aby zohledňovalo zásah do principu presumpce

---

¹⁵⁸ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů [cit. 11-4-2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>

¹⁵⁹ Blíže viz ZŮBEK, J. Kvalifikované (zprísňené) podmínky u podmíněného zastavení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*, č. 5, 2016, s. 16.

neviny, kdy je obviněnému způsobena újma ještě dříve, než byla právně závazně stanovena odpovědnost za TČ.¹⁶⁰ Ztotožňuji se se stanoviskem Zůbka, dle něhož by se výše uvedený nedostatek měl řešit pomocí analogie, nicméně pro možnou problematiku s přenesením zápočtu zadržení řídičského průkazu do doby trestu na státního zástupce, se jako vhodné řešení jeví legislativní zásah. K této problematice se vyjádřil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 14.04.2015, sp.zn. 4 Tdo 6/2015, který postup soudu I. stupně, jenž za použití analogie započtl dobu zadržení řídičského průkazu do doby závazku obviněného neřídít motorové vozidlo, zhodnotil jako nezákonný. Dle názoru Nejvyššího soudu není namíste analogie s postupem při zápočtu doby výkonu trestu zákazu činnosti mimo jiné proto, že jednostranný závazek obviněného ve smyslu § 307 odst. 2. písm. a) TrŘ nemá povahu trestu, nýbrž dobrovolného prohlášení slibu. S tímto postupem nelze souhlasit, neboť i tyto dobrovolné závazky by měl obviněný považovat jako újmu, jejichž dodržování koresponduje s negativními dopady, které by mu jinak působil uložený trest.¹⁶¹¹⁶²

Přijetí shora zmíněné novely mělo být tedy dalším krokem v prohlubování racionalizace trestní justice. Tato novela trestního řádu proto modifikovala institut podmíněného odložení podání návrhu na potrestání a podmíněného zastavení trestního stíhání v tom smyslu, že stanovila další podmínky, při jejichž splnění může být daný odklon v určitých případech aplikován.

4.10.2 Zdržení se určité činnosti, v souvislosti s níž se obviněný dopustil přečinu

Novela č. 193/2012 Sb. doplnila stávající právní úpravu o nová ustanovení § 307 odst. 2, resp. § 179g odst. 2 TrŘ, podle kterých soud a v přípravném řízení nebo ve zkráceném přípravném řízení státní zástupce rozhodne o použití předmětných odklonů, je-

---

¹⁶⁰ V ustanovení § 350 TrŘ je stanoveno, že předseda senátu rozhodne ihned po právní moci rozsudku, jímž byl odsouzenému uložen trest zákazu činnosti, o započtení doby, po kterou bylo odsouzenému před právní moci rozsudku oprávnění k činnosti, která je předmětem zákazu, v souvislosti s TČ odňato podle zvláštních předpisů, nebo na základě opatření státního orgánu nesměl již tuto činnost vykonávat, do doby výkonu uloženého trestu zákazu činnosti.

¹⁶¹ V této souvislosti lze připomenout nedávné rozhodnutí rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu (č. j. 6 AS 114/2014-55), kde tento soud uzavřel, že záznam stanoveného počtu bodů v registru řidičů podle § 123b odst. 1 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, je „trestem“ ve smyslu čl. 40 odst. 6 Listiny základních práv a svobod a čl. 7 odst. 1 věty druhé Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, přičemž povahu bodového systému nelze hodnotit izolovaně jen podle toho, jak je pojmenována zákonodárcem, např. opatření, ale podle faktických dopadů do sféry obviněného. Pravidla pro ukládání trestů musí být uplatňována i tam, kde se trest neukládá a kde sankce, resp. opatření sankční povahy, vyplývá přímo ze zákona a je přímým důsledkem spáchaného přestupku.

¹⁶² Blíže viz ZŮBEK, J. Kvalifikované (zprísňené) podmínky u podmíněného zastavení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*, č. 5, 2016, s. 16-17.

li to odůvodněno povahou a závažností spáchaného TČ, okolnostmi jeho spáchání anebo poměry obviněného, resp. podezřelého, a to za předpokladu, že obviněný nebo podezřelý splní uvedené podmínky v § 307 odst. 1 TrŘ, a navíc se zaváže, že během zkušební doby se zdrží určité činnosti, v souvislosti s níž se TČ dopustil, nebo složí na účet soudu a v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, a tato částka není zřejmě zjevně nepřiměřená závažnosti TČ. Podmínkou tedy zde především je spáchání přečinu v souvislosti s touto činností. Souvislost spáchaného přečinu s činností, které se obviněný zdržuje, zároveň vymezuje druh této činnosti. Souvislost spáchaného přečinu s činností, které se obviněný zdrží, musí být *užší, přímá, bezprostřední*.¹⁶³

Souvislost v tomto smyslu bude dána především v případě, kdy byl přečin spáchán přímo *při výkonu určité činnosti*. Postačí ovšem, jestliže tato činnost poskytla obviněnému *příležitost* ke spáchání přečinu nebo pokud alespoň *usnadnila* spáchání přečinu. Tak například zneužívá-li obviněný svého řídičského oprávnění k páchaní trestné činnosti proti cizímu majetku, kterou si takovým způsobem usnadňuje, může být účinné z hlediska podmíněného zastavení trestního stíhání, aby se zdržel řízení motorových vozidel.¹⁶⁴

Podobný závěr platí, pokud si obviněný výrazně usnadnil spáchání bytové krádeže použitím motorového vozidla, které sám řídil. Byť to zákon výslovně nestanoví, může se obviněný takto zdržet výlučně činností, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis. Činnosti jiné povahy se nelze ve smyslu § 307 odst. 2 písm. a) zdržet, přestože by mohla mít vliv na spáchání přečinu nebo být s ním v souvislosti, neboť by jinak došlo k překrývání s přiměřenými omezeními a povinnostmi podle § 307 odst. 6. Tak kupříkladu se nelze zdržet návštěvy restauračních zařízení, nadměrného požívání alkoholických nápojů či jiných zlovyků, návštěv sportovních soutěží, apod.

Obviněný se prakticky může zdržet v podstatě pěti kategorií určitých činností:

- a) výkonu zaměstnání
- b) výkonu povolání
- c) výkonu funkce

---

¹⁶³ ŠČERBA, F. A KOLEKTIV. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 80.

¹⁶⁴ srov. přiměřeně Nejvyšší soud České socialistické republiky ze dne 25.04.1979, sp. zn. 7 To 14/79, [R 6/1980 tr.] a usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 10. 1. 1996, sp. zn. 3 To 952/95)

- d) výkonu činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení
- e) výkonu činnosti upravené zvláštním právním předpisem

Zkušební doba se zde na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 stanoví v trvání *až na pět let*.¹⁶⁵

4.10.3 Složení peněžité částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti

Zákon alternativně k závazku zdržet se určité činnosti během zkušební doby stanoví možnost pro obviněného složit na účet soudu a v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu. Jedná se o zcela stejné ustanovení, jež lze nalézt v § 309 odst. 1 písm. d) o narovnání. Před novelizací TrŘ provedenou zákonem č. 193/2012 Sb. obviněný skládal na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžní částku určenou konkrétnímu adresátovi k obecně prospěšným účelům. Uvedenou novelou došlo k zúžení této dřívější úpravy pouze na částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, jímž se do 31.7.2013 rozuměl zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů, a po 1.8.2013 jde o zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). Složení peněžité částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti je výrazem reparace dotčeného veřejného zájmu spácháním přečinu, přičemž tato kompenzace má sloužit k naplnění účelu trestního řízení, totiž aby důsledky činu byly pro pachatele obdobné, jako kdyby soud rozhodoval o vině a trestu, a též k vytvoření zdrojů pro poskytování peněžité pomoci obětem trestné činnosti.¹⁶⁶

Zákon též vyžaduje splnění další podmínky, že peněžítá částka určená státu na peněžitou pomoc obětem TČ *není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu*. To posoudí soud a v přípravném řízení státní zástupce podle konkrétních okolností případu. Závažnost přečinu je obecně vyjádřena znaky skutkové podstaty, včetně druhu a výměry stanovených sankcí. Závažnost přečinu je třeba posoudit podle všech okolností případu i osoby

¹⁶⁵ ŠČERBA, F. A KOLEKTIV. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 80 – 81.

¹⁶⁶ ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3492, § 307.

obviněného, zvláště pak k povaze činu a dále i ve vztahu k chování obviněného před a po něm. Soud závazek obviněného pojme do výroku usnesení podle § 307 odst. 2 TrŘ, a má-li obviněný dosáhnout konečného zastavení trestního stíhání, musí závazek splnit. V tomto smyslu je obsahem usnesení právní povinnost, jež vyplynula z vůle obviněného nikoli soudu, resp. státního zástupce. Poskytnutí peněžní částky lze vnímat jako období pokuty a zásah do majetkové sféry pachatele, který v jistém smyslu nahrazuje formu státní represe. Taková praxe trestání má zajistit, aby ti, kteří dodržují pravidla dobrovolně, nebyli obětováni ve prospěch těch, kteří je nedodržují. Podobně jako u dalších institutů trestního práva jde o projev snahy o prospěšnost (tzv. princip utility). Ovšem oproti pokutě anebo peněžitému trestu, který tvoří součást odsouzení a je pachateli nekonsenzuálně uložen, u poskytnutí peněžních prostředků jde o plnění, k jehož konkrétní podobě pachatel dospěl vlastním uvážením, popř. uvážením pozměněným představou soudu. Oproti peněžitému trestu odpadá povinnost soudu zjišťovat majetkové poměry obviněného proto, aby trest neměl na obviněného likvidační dopady. Lze se domnívat, že ve srovnání s peněžitým trestem lze využitím ust. § 307 odst. 2 písm. b) TrŘ dosáhnout vyšší částky mimo jiné proto, že obviněný je k této transakci motivován hrozícím postihem. Na rozdíl od nekonsenzuálních majetkových sankcí (typicky pokuta, peněžitý trest) se mohou výrazně ušetřit náklady na vynucení výběru peněz, přičemž často se část uložených majetkových sankcí nepodaří vymoci vůbec.¹⁶⁷

Peněžitou částku určenou na pomoc obětem trestné činnosti složí obviněný na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství zpravidla již před rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání. Proto § 326 odst. 1 TrŘ stanoví, že pokud obviněný složil peněžitou částku určenou státu na pomoc obětem trestné činnosti a soud, resp. státní zástupce nerozhodne o podmíněném zastavení trestního stíhání, vrátí se složená částka obviněnému. Přesto však rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání podle odst. 2 § 307 TrŘ musí obsahovat též výši peněžité částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti.¹⁶⁸

---

¹⁶⁷ ZŮBEK, J. Kvalifikované (zprísňené) podmínky u podmíněného zastavení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*, č. 5. 2016, s. 17.

¹⁶⁸ ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3522, § 309.

4.11 Aplikační praxe soudů při uplatňování podmíněného zastavení trestního stíhání

Jeden z principů, na nichž stojí nová kodifikace trestního práva hmotného, je princip depenalizace a posilování koncepce restorativní justice, přičemž tyto principy našly své vyjádření jednak v zavedení nových alternativních sankcí, jednak v procesních odklonech.

Vzhledem k toliko proklamovanému principu depenalizace se může jevit podnětným vhled Nejvyššího soudu, jenž zhodnotil aplikační praxi soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí v letech 2010 a 2011. Nakolik se povedlo naplnit cíl snížit využitím alternativ počet krátkodobých nepodmíněných trestů a jak se nové alternativy osvědčují, příp. na jaké aplikační problémy realizace tohoto cíle naráží, měl právě zjistit tento průzkum. Předmětem průzkumu byly nové alternativní tresty, jakož i procesní odklony, tedy podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání. S ohledem na předmět této práce se zaměřím pouze na využití procesních odklonů.¹⁶⁹

Za účelem získání obrazu o aplikační praxi soudů v jednotlivých krajích se obrátil Nejvyšší soud s žádostí o spolupráci na tomto průzkumu na předsedy krajských soudů, ale i u okresních soudů v jejich obvodu.

Obecně lze říci, že frekvence využití podmíněného zastavení trestního stíhání je u každého soudu rozdílná, na což může mít vliv skladba pachatelů (tj. zda se jedná o recidivistu či prvotrestaného pachatele), jakož i typizovanost TČ (např. velký počet případů podmíněného zastavení trestního stíhání je tradičně vzhledem k specializaci na agendu dopravních TČ u Obvodního soudu pro Prahu 2, kde bylo v letech 2010 – 2011 rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání v 309 případech).¹⁷⁰

Podmíněné zastavení trestního stíhání se nejvíce uplatňuje u majetkových TČ (zejména přečiny krádeže dle § 205 TrZ, zpronevěry dle § 206 TrZ, podvodu dle § 209 TrZ, podílnictví dle § 214 a § 215 TrZ, atd.) a u TČ proti pořádku ve věcech veřejných (zejm. přečiny násilí proti úřední osobě dle § 325 TrZ, maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle § 337 TrZ, křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku dle § 346 TrZ). Dále se uplatňuje u TČ proti životu a zdraví zejm. spáchaných v dopravě (těžké ublížení na zdraví z nedbalosti dle § 148 TrZ), dále u TČ hospodářských (přečin

---

¹⁶⁹ Trestní kolegium Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. Ts 43/2012

¹⁷⁰ Tamtéž.

neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku dle § 234 TrZ), TČ obecně nebezpečných (přečiny ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 274 TrZ, nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283 TrZ). Prakticky vůbec se podmíněné zastavení trestního stíhání nevyskytuje u TČ proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, TČ proti rodině a dětem, TČ proti životnímu prostředí, TČ proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci, TČ proti branné povinnosti, TČ vojenských a TČ proti lidskosti, proti míru a válečných TČ, a to vzhledem k jejich povaze.¹⁷¹

Jako podmíněné a inspirativní mohou být pro zákonodárce důvody, jež brání soudům čtenějšího využití tohoto typu odklonu. V rámci vedeného průzkumu jsou soudy uváděny rozdílné důvody nevyužívání institutu podmíněného zastavení trestního stíhání, přičemž jejich shodu lze nalézt v poukazu na absenci doznání obviněných, jejich špatnou finanční situaci, a to v souvislosti s mnohdy neúměrně vysokými požadavky poškozených na náhradu škody, dále na negativní postoj poškozených k tomuto způsobu vyřízení věci, jakož i na větší využívání tohoto postupu již v rámci přípravného řízení. Dalším důvodem je i skutečnost, že v rámci obvodů některých soudů se návrhy na potrestání či obžaloby týkají ve větším počtu případů osob s trestní minulostí, kdy není splněn předpoklad, že by takové rozhodnutí mohlo být považováno za dostačující. Další aspekt představuje neinformovanost obviněných o možnosti využití tohoto odklonu.¹⁷²

Některé soudy jako příčinu bránící širší aplikaci podmíněného zastavení, ale i narovnání v řízení po podání obžaloby uvádí některé subjektivní podmínky, např. nedostatečná iniciativa stran trestního řízení (ale i soudu), dále absence zákonných podmínek a zejména objektivní okolnost, že často je takto věc řešena již státním zástupcem. Rovněž je zmíněn i postoj státního zástupce, který nesouhlasí s postupem soudu dle § 307 TrŘ a požaduje „klasické“ odsouzení obžalovaného a uložení trestu a podává proti usnesení soudu o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněného stížnost, a to i přesto, že byly splněny všechny zákonné podmínky ust. § 307 odst. 1 TrŘ; odvolací soudy pak spíše vyhoví podané stížnosti a usnesení soudu I. stupně o

---

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² Tamtéž.

podmíněném zastavení trestního stíhání zruší a věc vrátí zpět k novému projednání a rozhodnutí.¹⁷³

4.12 Závěr

Přestože má nepodmíněný trest odnětí svobody v Evropě i ve světě dlouholetou tradici, pevné zakotvení v právním vědomí veřejnosti i v kulturní historii společnosti, přičemž je veřejnosti srozumitelný a v justiční praxi zaběhnutý, podléhá tento druh trestu neutuchající kritice a podněcuje k hledání alternativních právních prostředků, které by poskytly nové formy a způsoby zacházení s pachateli TČ, a to zejména v kategorii přečinů. Jako účinné se v tomto světle jeví procesní odklony, zejména podmíněné zastavení trestního stíhání, jež však v rámci účinné aplikace podléhá řadám svazujících formalit a zákonných omezení. De lege ferenda by zřejmě bylo vhodné zakotvit povinnost obviněného seznámit se s možnostmi odklony a zjistit tak jeho stanovisko, čímž by se mohlo učinit zadost zřejmé neinformovanosti obviněných o jejich možnostech v rámci vedeného trestního řízení. Domnívám se, že využití institut podmíněného zastavení trestního stíhání by mělo být rovněž možné v případě, kdy si poškozený nárokuje větší náhradu škodu, než byla skutečně způsobena, stejně tak jako když poškozený evidentně účelově (z pomsty) nesouhlasí s uzavřením dohody o náhradě škody s obviněným.

Jak již bylo uvedeno, tak zásadní význam má možná aplikace podmíněného zastavení u TČ spáchaných v dopravě, což jednoznačně zvyšuje flexibilitu a rychlost trestního řízení. Nicméně i v této oblasti by měly orgány činné v trestním řízení postupovat opatrně a pečlivě hodnotit okolnosti konkrétního případu, v němž má být tímto způsobem rozhodováno. Osobně se totiž domnívám, že u některých řidičů, jež svojí bezohledností a neuváživostí prokazují aroganci vůči státním autoritám tím, že si z uloženého trestu nevezmou ponaučení a i nadále řídí motorové vozidlo pod vlivem návykových látek či jsou opakovaně správně trestáni, není pro rozhodování odklonem místo. V této souvislosti bych si dovolila opět poukázat na rozhodnutí Nejvyššího soudu, jenž i přes opakovaná potrestání obviněného za přestupky v provozu na pozemních komunikacích, neshledal důvody neuplatnění ustanovení § 307 TrŘ o podmíněném zastavení trestního stíhání. Obviněný byl v dané věci opakovaně postižen pro přestupky v dopravě, a to jak pokutami, tak i zákazem

---

¹⁷³ Tamtéž.

řízení motorových vozidel. Stíhaného jednání se dopustil již po zhruba třech měsících od ukončení správního zákazu řízení. Jeho nekázeň jako řidiče tedy tímto jednáním vygradovala, přičemž je evidentní, že z předchozích správních postihů si obviněný nevzal žádné ponaučení. Vzhledem k tomu je pochybné, zda rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněného lze považovat za opatření postačující k jeho nápravě.¹⁷⁴

V neposlední řadě lze vyjádřit určité pochybnosti k mlčení zákona ohledně započtení doby, po kterou bylo obviněnému již před právní mocí usnesení dle § 307 odst. 2 písm. a) TrŘ mocensky zabráněno, aby nevykonával činnost řízení motorového vozidla, resp. byl tomuto zadržen řidičský průkaz podle § 118b zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách někt. zákonů (zákon o silničním provozu). Vzhledem k tomu, že se spor o zákonnost započtení doby zadržení řidičského průkazu do doby závazku obviněného neřídit motorové vozidlo dostal až před Nejvyšší soud, bylo by záhodno tuto mezeru současné právní úpravy legislativně zacelit tak, aby byla odstraněna zřejmá diskrepance mezi zápočtem do doby výkonu trestu zákazu činnosti dle § 74 odst. 1 TrZ ve spojení s § 350 odst. 1 TrZ a možným započtením doby zadržení řidičského průkazu do doby závazku obviněného neřídit vozidlo. Argument, že jednostranný závazek obviněného ve smyslu § 307 odst. 2 písm. a) TrŘ nemá povahu trestu, nýbrž dobrovolného prohlášení (slibu) nelze hodnotit jako přesvědčivý, neboť i přes „dobrovolnost“ převzatého závazku není možné odhlédnout od faktického dopadu závazku do sféry obviněného, jehož dodržování v podstatě koresponduje s případně uloženým trestem.¹⁷⁵

Za zmínku v této souvislosti stojí tisková zpráva Nejvyššího soudu ze dne 26. května ¹⁷⁶, z níž vyplývá, že dobrovolný závazek zdržet se určité činnosti, typicky řízení auta, by měl být stejně dlouhý jako zkušební doba při podmíněném zastavení trestního stíhání státním zastupitelstvím či soudem, protože ani při kratším závazku obviněného zákon nedovoluje před uplynutím zkušební doby vrátit řidičské oprávnění (§ 102 odst. 1, 2 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů). Této skutečnosti by si měli být vědomi i soudci a státní zástupci při stanovení délky zkušební doby podmíněného zastavení trestního stíhání, která může být v rozmezí od

---

¹⁷⁴ blíže viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.04.2015, sp. zn. 4 Tdo 6/2015

¹⁷⁵ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.04.2015, sp. zn. 4 Tdo 6/2015

¹⁷⁶ Nejvyšší soud se rozhodl jednoznačně reagovat na medializovanou problematiku rozdílně stanovovaných délek osobního závazku obviněného a zkušební doby obviněného, která je veřejnosti prezentována v souvislosti s případem fotbalového reprezentanta Davida Limberského.

6 měsíců až do 5 let.¹⁷⁷ Odkazuje přitom na loňské usnesení senátu svého trestního kolegia ve věci sp. zn. 4 Tdo 6/2015, kde se mj. uvádí: „Primárně je samozřejmě na obviněném, aby konkrétní závazek včetně doby jeho trvání ve smyslu § 307 odst. 2 písm. a) tr. ř. sám učinil. Je také ale nesporné, že konečné rozhodnutí je na soudu, který o případném podmíněném zastavení trestního stíhání rozhoduje. Není přijatelné, aby se délka zkušební doby bez dalšího automaticky řídila délkou závazku obviněného určitou činností nevykonávat, jelikož pak by to byl obviněný, kdo by v této otázce určoval podmínky, za nichž by bylo rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání, a soud by ve své podstatě rezignoval na svoji rozhodovací pravomoc. Jestliže tedy soud zaujme názor, že doba trvání vysloveného závazku obviněného není dostatečná, pak o podmíněném zastavení trestního stíhání nerozhodne. Naopak, pokud soud dospěje k závěru, že doba, po kterou se obviněný zaváže nevykonávat určitou činnost, v jejíž souvislosti se dopustil přečinu, je delší, oproti délce zkušební doby podmíněného zastavení trestního stíhání, již hodlá stanovit, není vyloučeno, aby tuto dobu svým rozhodnutím odpovídajícím způsobem sám zkrátil.“ Dle názoru Nejvyššího soudu má justice v rukou dostatečné nástroje, aby nenastávaly situace, kdy je mezi oběma lhůtami disproporce, přičemž legislativní změny v této oblasti tak nejsou nutné.

---

¹⁷⁷ Blíže tisková zpráva Nejvyššího soudu ze dne 26.05.2016 [online]. [cit. dne 05.01.2016]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/web/Prověřejnostamedia~TiskovezpravyNejvyssihosoudu~Tiskova_zprava_Nejvyssi_soud_k_delce_trvani_zavazku_obvineneho_zdrzet_se_urcite_cinnosti_naprizeni_motorovych_vozidel_v_zavislosti_na_delce_zkusebni_doby_obvineneho~?openDocument&lng=CZ

5 Základní odlišnosti podmíněného zastavení trestního stíhání vůči narovnání

5.1 Podstata narovnání

Systematicky je podmíněné zastavení trestního stíhání, jakož i narovnání řazeno mezi tzv. zvláštní způsoby řízení (čtvrtý oddíl, hlava dvacátá TrŘ). Narovnání není v českém trestním právu žádným novem, ač k jeho zavedení došlo s mírným zpožděním oproti podmíněnému zastavení trestního stíhání, a to novelizací provedenou zákonem č. 152/1995 Sb. s účinností k 1. 9. 1995. Stalo se tak v souladu s doporučením Rady Evropy č. 18 ze dne 17. 9. 1987 o zjednodušení trestního řízení. Vzhledem k tomu, že se jedná o další významnou procesní alternativu, která nekončí odsouzením pachatele, považují za potřebné zamyslet se nad smyslem zavedení institutu narovnání do českého právního řádu a vymezit ve stručnosti zásadní odlišnosti těchto odklonů.

Institut narovnání je jednou z možností tzv. odklonu v trestním řízení, alternativy ke klasickému průběhu a výsledku trestního řízení. Uplatní se zejména v případech, kde je vedle veřejného zájmu TČ dotčena výrazněji i soukromá sféra, přičemž stát na trestním postihu obviněného nemá výrazný zájem vzhledem k tomu, že TČ má spíše podobu sporu mezi obviněným a poškozeným. Je však možné provést narovnání i v případech, kdy TČ došlo výlučně k dotčení veřejného zájmu a poškozeným je přímo stát či obec.¹⁷⁸

Primárním účelem narovnání je především reparace konfliktu mezi obviněným a poškozeným, ale obdobně jako u podmíněného zastavení trestního stíhání se uvádějí tři následující momenty: je to především snaha touto cestou ulehčit soudům, zejména od případů ohrožených mírnějším trestem. Dále jde o snahu zabezpečit takto rychlejší rozhodování ve věcech sem spadajících, posílit uplatnění principu spravedlnosti vůči obviněnému a zjednodušit řízení posílením prvku principu oportunitity oproti jinak platícímu principu legality. Jedná se tak o ústup od klasického trestu – o depenalizaci, přičemž tedy místo potrestání obviněného zde nastupuje náhrada újmy způsobené poškozenému TČ.¹⁷⁹

Nutno však zdůraznit, že přednostním zájmem zde není pouhá náhrada majetkové škody a urychlení trestního řízení, ale vypořádání vzájemného konfliktu mezi obviněným a

---

¹⁷⁸ VANTUCH, P. Narovnání v trestním řízení a právo na obhajobu. *Právní rozhledy*, 1998, č. 8, s. 393.

¹⁷⁹ NEZKUSIL, J. Narovnání jako forma odklonu v českém trestním řádu. *Právník*, 2007, č. 10, s. 1095.

obětí TČ. Důležité přitom je, že se oba aktivně podílejí na procesu přijatelného kompromisu, což by mělo důrazněji působit na pachatele i oběť, pokud tedy oba mají zájem na vyřešení věci. Narovnání by se mělo uplatňovat zejména v případech, kdy je vedle veřejného zájmu TČ dotčena i sféra soukromá a stát na trestném postihu pachatele nemá výrazný zájem, když TČ má spíše podobu sporu mezi obviněným a poškozeným.¹⁸⁰ Je nutné si uvědomit, že se jedná o dobrovolnou možnost, alternativní k trestnímu řízení (které není vyloučeno), a nelze nikoho nutit k uzavření dohody. Soudce, stejně jako státní zástupce, musí vystupovat nestranně bez toho, že by na účastníky vyvíjel nátlak s cílem uzavření dohody. Jak výstižně zmiňuje P. Šámal: „Tento způsob může být někdy nevhodný, obzvláště za předpokladu, že se vyskytují okolnosti signalizující neochotu účastnit se jednání nebo vznášet trvale nepřiměřené požadavky.“¹⁸¹

Obviněný nebo jeho obhájce mohou soudu navrhnout, aby ve věci schválil narovnání. Ani poškozenému není zapovězeno, aby takovýto návrh učinil sám či prostřednictvím zmocněnce, nebo to navrhl státní zástupce. Nejde však o obligatorní nárok a záleží pouze na soudci (popř. v přípravném řízení státním zástupci), jestli tomuto návrhu vyhoví nebo ne.¹⁸²

Lze uzavřít, že tato forma odklonu se tak nejvíce přibližuje myšlence restorativní justice. Je tomu tak právě s ohledem na prostor k iniciativě a kreativitě při řešení konfliktu mezi pachatelem TČ a poškozeným, tedy osobou reálně zasaženou protiprávním chováním.¹⁸³

5.2 Podmínky schválení narovnání

Podmínky schválení narovnání jsou upraveny v § 309 TrŘ, kdy v řízení o přečinu může se souhlasem obviněného a poškozeného státní zástupce rozhodnout o schválení narovnání a zastavit trestní stíhání, jestliže obviněný:

prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě;

---

¹⁸⁰ KOČINA, J. Narovnání v trestním řízení [online]. [cit. dne 05.05.2015]. Dostupné z: [http://dvp.sehnalek.cz/files/prispevky/01_aktualni/Kocina_Jan_\(4359\).pdf](http://dvp.sehnalek.cz/files/prispevky/01_aktualni/Kocina_Jan_(4359).pdf)

¹⁸¹ ZŮBEK, J. Úvaha k institutu narovnání a jeho budoucnosti. *Trestněprávní revue*, 2015, č. 1, s. 1.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ ZŮBEK, J. Úvaha k institutu narovnání a jeho budoucnosti. *Trestněprávní revue*, 2015, č. 1, s. 6.

uhradí poškozenému škodu způsobenou přečinem nebo učiní potřebné úkony k její úhradě;

vydá bezdůvodné obohacení, pokud je získané přečinem nebo učiní jiná vhodná opatření k jeho vydání;

složí na účet soudu peněžní částku určenou státu na pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, a tato částka není zřejmě nepřiměřené závažnosti přečinu;

Považuje-li soud či v přípravném řízení státní zástupce takový způsob vyřízení věci za dostačující rozhodne o schválení narovnaní, jehož součástí je též výrok o zastavení trestního stíhání pro skutek, ve kterém je spatřován TČ.

Základní podmínkou schválení narovnaní je obecně skutečnost, že obviněný zaplatí vzniklou škodu nebo učiní potřebná opatření k její náhradě, resp. jinak odčiní újmu způsobenou TČ a podle povahy věci též přispěje odpovídající částkou určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti a takový způsob vyřízení věci lze považovat za dostačující vzhledem k povaze a závažnosti TČ. Pokud soud nebo státní zástupce narovnaní schválí, musí tak učinit ve formě usnesení (§ 119 odst. 1, § 134 odst. 1).

V praxi dosud nedostatečně řešeným tématem je problematika negativního posouzení návrhu obviněného (jeho obhájce) na schválení narovnaní. De lege lata trestní řád s neakceptováním návrhu žádné formální rozhodnutí nespojuje. Lze se ztotožnit s názorem Zúbka, že nic nebrání tomu, aby soud odmítavý postoj sdělil a nejlépe i stručně zdůvodnil ještě před vydáním konečného rozhodnutí. Soudce by neměl být považován pouze za automat na rozhodnutí, naopak v okamžiku, kdy tento převezme spisový materiál, by měl převzít řízení nejen de iure, ale zejména převzít faktické vedení trestního procesu. Obviněný může legitimně očekávat, že soud mu sdělí své stanovisko k návrhu na odklon v trestním řízení nebo vyjádří názor, bude-li požádán o zvážení přípustnosti aplikace některého odklonu. Dalším důvodem, proč by měl soud nebo státní zástupce negativní postoj k návrhu zdůvodňovat, je transparentnost nakládání s odklony v trestním řízení. Pakliže soudce mlčí, není možné provádět žádná srovnání mezi případy, kdy narovnaní schválí a kdy nikoli. „Nenárokovost“ schválení narovnaní nemůže zakrývat svévoli nebo nepředvídatelnost v rozhodování. Je proto navýsost důležité, aby soud i negativní stanovisko opřel o konkrétní důvody, které bránily návrhu obviněného (obhájce) vyhovět. Přesto, že každý případ je jedinečný a trestní zákon může některou z okolností případu

považovat za natolik významnou, že „ospravedlňuje“ aplikační rozdíly, měl by soud navenek deklarovat zjištění takové okolnosti i její význam pro výsledné rozhodnutí. Absence zdůvodnění negativního rozhodnutí, zvláště jsou-li známy jiné skutkově podobné případy vyřízené odklonem, mohou vrhat stín podezření z klientelismu nebo libovolného nakládání s odklony v trestním řízení.¹⁸⁴

V této souvislosti je nutno poukázat na zásadní rozdíl v aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání, jež lze spatřovat zejména v otázce doznání. Lze uvést, že jednou ze základních podmínek podmíněného zastavení trestního stíhání je doznání obviněného. Jeho neexistence je mnohdy jedinou překážkou užití této formy tzv. odklonu. Kupříkladu Vantuch usuzuje, že právě obavy mnohých obviněných z doznání, jež mnohdy znemožňují využití tohoto institutu, vedly zákonodárce k tomu, že po 21 měsících zkušeností s uplatňováním podmíněného zastavení trestního stíhání, se nestalo jednou z podmínek narovnání doznání, *nýbrž prohlášení obviněného před soudem, že spáchal skutek, pro který je stíhán*. Prohlášení o spáchání skutku je pro většinu obviněných akceptovatelné právě proto, že k tomuto prohlášení nelze v rámci případného dalšího řízení přihlížet jako k důkazu, což má nemalý význam také pro obviněné, kteří po řadu měsíců přípravného řízení popírali vinu, a proto je pro ně následné doznání nepřijatelné.¹⁸⁵ Pokud je shora nastíněná úvaha správná, potom nebyl zákonodárce důsledný, neboť v zákoně č. 152/1995 Sb. neprovedl novelizaci § 307 odst. 1 TrŘ využitím stejné formulace, kterou použil u narovnání.¹⁸⁶

Tato nedůslednost zákonodárce má za důsledek, že u dvou forem odklonu trestního řízení je z pohledu obviněného odlišná podmínka jejich použití. Praxe reagovala na tento stav tím, že doznání obviněného k TČ spojené s podmíněným zastavením trestního stíhání [§ 307 odst. 1 písm. a) TrŘ] chápe obdobně jako podmínku narovnání, tzn. de facto jako prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán (§ 309 odst. 1 TrŘ), a to i s tím důsledkem, že k doznání v dalším řízení nepřihlíží jako k důkazu. De lege ferenda le jen doporučit, aby podmínkou podmíněného zastavení trestního stíhání uvedenou v § 307 odst. 1 písm. a) bylo, že „obviněný před orgánem činným v trestním řízení prohlásí, že

---

¹⁸⁴ ZŮBEK, J. Úvaha k institutu narovnání a jeho budoucnosti. *Trestněprávní revue*, 2015, č. 1, s. 3.

¹⁸⁵ VANTUCH, P. Narovnání v trestním řízení a právo na obhajobu. *Právní rozhledy*, 1998, č. 8, s. 393.

¹⁸⁶ VANTUCH, P. Podmíněné zastavení trestního stíhání a právo na obhajobu. *Právní rozhledy*, 1997, č. 8, s. 393.

spáchal skutek, pro který je stíhán“, s tím, že k tomuto prohlášení nelze přihlížet jako k důkazu o jeho vině.¹⁸⁷

5.2.1 Specifika narovnání vůči podmíněnému zastavení trestního stíhání

Ve smyslu podaného výkladu předpokládá tedy ustanovení § 309 TrŘ o narovnání, že byla způsobena škoda a existuje zde v nastíněném smyslu poškozený. V tom je rozdíl od ustanovení § 307 TrŘ o podmíněném zastavení trestního stíhání, kde sice musí být osoba TČ dotčená, avšak škoda jí nemusela být způsobena škoda a nelze tak předpokládat aktivitu obviněného za účelem náhrady škody ve smyslu ust. § 309 TrŘ. Není-li zde škoda a poškozený, není co uhrazovat, není nikdo, kdo by s narovnáním vyslovil souhlas a s kým by dohoda ve smyslu narovnání byla uzavřena.¹⁸⁸ Obviněný tedy v případě úspěšného splnění všech podmínek není vázán na zkušební dobu, po kterou musí žít řádným životem, aby se osvědčil.¹⁸⁹

Jak již bylo uvedeno, tak zatímco předpokladem pro podmíněné zastavení trestního stíhání je *doznání* obviněného, v případě narovnání postačí jeho *prohlášení*, že spáchal skutek, pro který je stíhán. K tomuto prohlášení však nelze v dalším řízení přihlížet jako k důkazu, což je i v souladu s článkem 6 odstavec 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a svobod. Za poněkud zjednodušující je však třeba považovat obecně tvrzení, že narovnání není v rozporu s článkem 6 odstavec 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a svobod, který zaručuje právo domnělého pachatele domoci se ústního jednání projednání své věci před soudem, pokud se ten rozhodl na základě své svobodné vůle. Zejména nelze souhlasit s generalizujícím tvrzením, že pachatel se rozhodl pro narovnání svobodně a bez donucení, neboť tak tomu nemusí skutečně být ve všech případech. Jde přeci o volbu mezi tím, bude-li dále trestně stíhán se všemi nepříznivými důsledky, nebo

---

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. listopadu 2003, sp. zn. 4 Tz 156/2003: „o *schválení narovnání podle § 309 a násl. TrŘ nelze rozhodnout ani při splnění ostatních podmínek, jestliže je obviněný stíhán pro TČ kterým nebyla způsobena škoda či jiná újma, kterou by bylo možné v procesu narovnání nahradit či jinak odškodnit podle § 309 odst. 1 písm. b) TrŘ a jež by odůvodňovala, aby v řízení vystupoval poškozený ve smyslu § 43 TrŘ, s nímž by obviněný mohl jednat o urovnání vztahů narušených spáchaným TČ.*“

¹⁸⁹ NEZKUSIL, J. Narovnání jako forma odklonu v českém trestním řádu. *Právník*, 2007, č. 10, s. 1097.

zda si zvolí narovnání, byť s určitými majetkovými ztrátami, ale bez nepříznivých důsledků, které by zřejmě pokračující trestní řízení přineslo.¹⁹⁰

S ohledem na výše uvedené se domnívám, že nikdy nelze vyloučit, že někteří jedinci se pod vlivem nebezpečí dalšího trestního stíhání nebudou chtít „vykoupit“, a to i za cenu určité majetkové újmy. Že by tento institut mohl prospívat movitějším jedincům netřeba snad dodávat, což se však dostává do konfliktu s proklamovaným principem rovnosti všech občanů před zákonem.¹⁹¹

Oba instituty představují fakultativní způsoby vyřízení, kdy soud se nemusí obligatorně zabývat splněním podmínek pro schválení narovnání, jakož i podmíněného zastavení trestního stíhání. Zatímco k podmíněnému zastavení trestního stíhání se za jeho dvacetiletý vývoj vytvořila bohatá a více či méně přijímaná judikatura, v případě narovnání jsou zkušenosti s jeho uplatněním v praxi minimální.

Jak je vidno, tak podstatná odlišnost nepřímo plyne ze skutečnosti, zda má pachatel dostatek volných finančních prostředků k úhradě státu a vůli státu je „odevzdat“. Aplikace podmíněného zastavení trestního stíhání tak s ohledem na shora uvedené přichází v úvahu i u méně majetných obviněných, kteří nemají dostatečné finanční prostředky k jednorázovému uhrazení způsobené škody, jako např. nezaměstnaní, mladiství, apod.¹⁹² Nabízí se totiž otázka, zda touto úpravou zákonodárce sledoval narovnání konfliktu mezi poškozeným a pachatelem, či jakési doplnění institutu podmíněného zastavení trestního stíhání. S ohledem na skomírající počet vyřízení věcí formou narovnání lze říci, že výsledek naplňuje spíše druhou z variant. Východiskem z tohoto určitého stupně „nejednoty“ a „nesystematičnosti“ by bylo zakomponování teoretického zdůvodnění zavedení institutů odklonů, jakož i vymezení cíle právní úpravy odklonů, coby alternativ k potrestání, aby bylo postaveno najisto, zda je právní úpravou sledováno především zrychlení řízení, či náprava konfliktu mezi pachatelem a obětí, případně naplnění trestní spravedlnosti jiným nástrojem.¹⁹³

---

¹⁹⁰ Srov. RIZMAN, S., ŠÁMAL, P., SOTOLÁŘ, A. K problematice zvláštních alternativních druhů trestního řízení. *Trestní právo*, 1997 č. 2, s. 6.

¹⁹¹ Blíže NEZKUSIL, J. Narovnání jako forma odklonu v českém trestním řádu. *Právník*, 2007, č. 10, s. 1096.

¹⁹² ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 87.

¹⁹³ Blíže viz PALOVSKÝ, T. K některým problematickým aspektům odklonů v trestním řízení. *Státní zastupitelství*, č. 3, 2007, s. 23-27.

5.2.2 Narovnání vs. podmíněné zastavení trestního stíhání z hlediska jejich aplikace

Vzhledem k provedené komparaci obou institutů se závěrem jako přiléhavé jeví srovnání těchto odklonů v rámci aplikační praxe orgánů činných v trestním řízení. Za tímto účelem byly čerpány poznatky ze Zprávy o činnosti státního zastupitelství za rok 2015, jež obsahuje podkladové zprávy a poznatky z výkonu působnosti Nejvyššího státního zastupitelství, vrchních a krajských státních zastupitelství a statistické údaje Ministerstva spravedlnosti. Ve vyšetřování bylo narovnáním (§ 309 TrŘ) znovu vyřízeno jen zanedbatelné množství případů, a to ohledně 81 osob, což je sice o 24 osob více než v roce 2014, stále jde o minimální absolutní počty, je to pouhých 0,19 % z celkového počtu stíhaných osob.

Ve zkráceném přípravném řízení bylo narovnáním vyřízeno již jen 28 osob (tj. o 10 osob méně než v roce 2014). Celkově bylo tedy v přípravném řízení skončeno řízení za použití narovnání vůči 109 osobám (+14 ve vztahu k roku 2014). V poměru ke všem osobám vyřízeným v přípravném řízení (oběma zmíněnými formami) to je 0,12%. Stále platí, že v existující podobě se narovnání využívá sporadicky a nezmění-li se jeho úprava (novela trestního řádu č. 193/2012 Sb., jež nabyla účinnosti dnem 1. 9. 2012, uvedený problém řešila jen částečně), zřejmě tomu tak zůstane i do budoucna. U podmíněného zastavení trestního stíhání (§ 307 TrŘ) se ve vyšetřování projevil tentokrát (na rozdíl od trendu, který byl zaznamenán v předcházejících letech) vzestup oproti roku 2014. Novela provedená zákonem č. 193/2012 Sb. měla využívání tohoto institutu posílit, zdá se, že již měla novela dopad, protože podmíněné zastavení bylo v roce 2015 použito celkem u 2 851 osob, takže nárůst činí 28,3 %. V roce 2014 bylo použito u 2 223 osob). Celkově se uvedená forma odklonu podílela z 6,5 % na vyřízení osob původně stíhaných ve vyšetřování. Je

Jak vidno ze statistických údajů, je narovnání jako způsob vyřízení věci využíváno naprosto okrajově, přičemž institut podmíněného zastavení trestního stíhání v tomto souboji dle statistik s přehledem vítězí. V rámci přípravy nového procesního předpisu by stálo za námahu pokusit se analyzovat příčiny tohoto stavu; jsou-li tu nějaké aplikační překážky, odstranit je a zejména pokusit se „zatraktivnit“ tento institut pro všechny zainteresované subjekty. Tedy nejen pro pachatele TČ a osobu tím dotčenou, ale též soud a

státního zástupce, neboli subjekty nadané pravomocí tento „trestněprávní spor“ narovnat, a proto v podstatě spíše vyřešit než rozhodnout.¹⁹⁴

Je zřejmé, že skomírající počet vyřízení věcí narovnáním je mimo jiné způsoben tím, že obviněný je povinen se vyrovnat s poškozeným a dále zaplatit přiměřenou částku, která bude použita na pomoc obětem TČ. Při úvahách obviněného o dostupných variantách řešení je přirozené, že bude inklinovat spíše k ekonomicky výhodnějšímu způsobu řešení. Jestliže pro podmíněné zastavení trestního stíhání bude dostačující uhradit vzniklou škodu, popřípadě učinit opatření k její úhradě, bez nutnosti platby k veřejnému účelu (pomoc poškozeným), pak podmíněné zastavení trestního stíhání je bezesporu tou nevýhodnější variantou.¹⁹⁵

Ze stávající úpravy je možné dovodit, že narovnání je podmíněno jistou solventností pachatele, neboť tento je povinen kompenzovat jak dotčený soukromý zájem, tak veřejný. Z takto vedeného úhlu pohledu se podstata narovnání může jevit jako „vykoupení se“ ze spáchaného TČ, přičemž tato procesní alternativa může prospívat pouze solventním pachatelům. Zákonodárce u narovnání upřednostňuje rychlou, úplnou a (z)realizovanou kompenzaci újmy poškozeného, stejně tak penězi vyváženého veřejného zájmu dotčeného TČ. Konečná saturace zmíněných subjektů je směněna či oceněna trvalým (konečným) vyřešením trestněprávního vztahu mezi státem a pachatelem. Nespornou výhodou pro obviněného budiž, že tento definitivní výsledek mu skýtá mnohem více jistoty oproti mezitímnímu rozhodnutí podle § 307 TrŘ. Obviněný je tímto motivován, aby způsobenou škodu zcela uhradil před rozhodnutím soudu nebo státního zástupce

Lze uzavřít, že záměrem zákonodárce bylo vytvořit rovnocennou alternativu k podmíněnému zastavení trestního stíhání, již nelze upřít, že se nejvíce blíží myšlence restorativní justice, nicméně z důvodů shora uvedených se dosud nestala běžnou formou vyřizování trestních věcí a je jí využíváno jen v minimálním počtu případů. Dle dostupných statistik soudy rozhodují o schválení narovnání spíše jen ojediněle, což původní ideu zcela jistě nenaplnuje.

---

¹⁹⁴ ZŮBEK, J. Úvaha k institutu narovnání a jeho budoucnosti. *Trestněprávní revue*, 2015, č. 1, s. 4.

¹⁹⁵ Blíže viz ZŮBEK, J. Úvaha k institutu narovnání a jeho budoucnosti. *Trestněprávní revue*, 2015, č. 1, s.5.

6 Odklony uplatňované ve zkráceném přípravném

řízení

Rychlost, s jakou je pachatel TČ odhalen a potrestán, je rozhodujícím faktorem účinnosti trestního řízení a následného trestu a zároveň podstatně ovlivňuje důvěru veřejnosti v činnost orgánů činných v trestním řízení. Zároveň obecně platí, že pokud na pachatele nedopadá trest v krátkém časovém odstupu od spáchání TČ, tak tento ztrácí na své účinnosti. To bylo hlavním důvodem k tomu, že novela TrŘ provedená zákonem č. 265/2001 Sb., s účinností od 1.1.2002, zavedla zkrácené přípravné řízení.¹⁹⁶ Zmíněnou tzv. velkou novelou došlo mimo jiné k určité diferenciaci přípravného trestního řízení, neboť TrŘ rozeznává po této novele celkem tři formy předsoudního stádia řízení, a to přípravné řízení standardní, rozšířené a zkrácené.

Nedostatek této právní úpravy však spočíval v nemožnosti uplatňovat v průběhu tohoto typu řízení odklony, tedy prostředky umožňující rychlejší vyřizování trestní věci. Zmíněný nedostatek právní úpravy odstranila novela provedená zákonem č. 283/2004 Sb., s účinností od 1. 7. 2004, která tak rozšířila škálu možností, jak může státní zástupce rozhodnout ve zkráceném přípravném řízení namísto podání návrhu na potrestání. Jednak doplnila ustanovení o § 179c odst. 2 TrŘ, které nyní v písm. f) umožňuje státnímu zástupci odložit věc, rozhodl-li o schválení narovnání při obdobném použití § 309 a násl. TrŘ, a jednak do téhož ustanovení doplnila i možnost věc podmíněně odložit (§ 179c odst. 2 písm. g) TrŘ), přičemž takový postup navazuje na zavedení nejnovějšího druhu odklonu v rámci české trestněprávní úpravy, tedy podmíněného odložení návrhu na potrestání, upraveného ustanoveními § 179ga 179h TrŘ.¹⁹⁷

Zkrácené přípravné řízení je zvláštním způsobem postupu před zahájením trestního stíhání. Smyslem zkráceného přípravného řízení je urychlení předsoudního stadia a rychlý přechod věci do stadia řízení před soudem. Toto řízení je určeno po řešení méně závažných a „flagrantních“ deliktů, kdy pachatel TČ je přistižen při činu nebo bezprostředně poté a jsou dány předpoklady pro objasnění věci ve lhůtě několika dnů.¹⁹⁸

---

¹⁹⁶ FRYŠTÁK, M. Smysl a význam zkráceného přípravného řízení z hlediska jeho rychlosti. *Trestněprávní revue*, č. 10, 2012, s. 235.

¹⁹⁷ Blíže viz ZEMAN, P. Právní úprava zkráceného řízení z perspektivy rekonstrukce trestního procesu. *Trestněprávní revue*, č. 10, 2008, s. 295.

¹⁹⁸ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 547.

Důvodem přijetí této úpravy bylo dále přispět k rychlejšímu vyřizování trestních věcí bez konání dalšího přípravného řízení, nebo dokonce řízení před soudem v případech skutkově i právně jednoduchých, spáchaných dosud nenarušenými osobami, neboť právě rychlost, s jakou je pachatel TČ odhalen a potrestán, je jedním z rozhodujících faktorů účinnosti trestního řízení a následného trestu a zároveň podstatně ovlivňuje důvěru veřejnosti v činnost orgánů činných v trestním řízení.¹⁹⁹

6.1 Stručná charakteristika zkráceného přípravného řízení

Zkrácené přípravné řízení je představuje kompromis mezi požadavkem na rychlý a účinný postup při odhalování a stíhání kriminality a požadavkem na spravedlnost, přičemž celá právní úprava zkráceného přípravného řízení je koncipována tak, aby i při rychlém a neformálním provádění řízení osoba, proti které se řízení vede, nebyla zkrácena na svých procesních právech, která jsou garantována trestním řádem, tak i Listinou, což je mimo vyjádřeno tím, že ve zkráceném přípravném řízení má dle § 179b TrŘ stejná práva jako obviněný. Jedním z cílů této nově přijaté úpravy tedy je, aby zjednodušené řízení nejenže takovým narušením práv nebylo, ale aby naopak přispělo k jejich důslednější realizaci tím, že vedle dalších zásad spravedlivého procesu lépe umožňuje projednání věci v přiměřené lhůtě nezávislým a nestranným soudem.

Důraz je ve zkráceném přípravném řízení především položen na právo na obhajobu, jakož i komplex práv zaručujících spravedlivý proces podle Listiny. Vlastní právní úprava zkráceného přípravného řízení je v TrŘ umístěna v hlavě desáté v samostatném oddílu osmém. Z této úpravy rovněž vyplývá, že se jedná o zcela samostatnou speciální úpravu, která se obecně neodvolává na subsidiární platnost obecné úpravy přípravného řízení, zejména na úpravu postupu před zahájením trestního stíhání. Právní úprava zkráceného přípravného řízení *respektuje základní zásady trestního řízení a slouží jejich provedení*.

Zkrácené přípravné řízení je, na rozdíl od standardního a rozšířeného přípravného řízení, výlučně jednofázové, neboť k zahájení trestního stíhání v jeho průběhu nedochází, a vyšetřování se tedy v jeho rámci nekoná. V porovnání s právní úpravou podmínek pro

---

¹⁹⁹ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 548.

zahájení standardního a rozšířeného přípravného řízení je vymezení podmínek pro konání zkráceného přípravného řízení konkrétnější a užší.²⁰⁰

Zkrácené přípravné řízení se s odchylkami užije i v řízení v trestních věcech mladistvých podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže (srov. § 1 ods. 1, 3 ZSM).

Pro konání zkráceného přípravného řízení stanoví trestní řád v § 179a odst. 1 jako základní podmínku to, že TČ, o němž se má řízení konat, náleží v prvním stupni do příslušnosti okresního soudu a T

Z na tento TČ stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje 5 let. Má jít tedy o typově méně závažné činy.

Kromě toho musí být alternativně splněn alespoň jeden z těchto předpokladů:

- *podezřelý byl přistižen při činu nebo bezprostředně poté* [§ 179a odst. 1 písm. a)]
- v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti, jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možno *nejpozději do dvou týdnů ode dne*, kdy policejní orgán sdělil podezřelému, že spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký TČ je v tomto skutku spatřován (sdělení podezření), *postavit před soud* [§ 179a odst. 1 písm. b)].

Z výše uvedeného vyplývá, že zkrácené přípravné řízení se koná při splnění dvou podmínek. První podmínkou je *závažnost činu*. Druhou podmínkou jsou dvě alternativně vymezené okolnosti a to, že podezřelý byl přistižen při činu nebo bezprostředně poté nebo v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti, jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání, a lze očekávat, že podezřelého bude možné ve lhůtě stanovené § 179b odst. 4 TrŘ postavit před soud.²⁰¹ Tyto předpoklady jsou splněny zpravidla u *skutkově jednoduchých TČ*, u nichž se dá předpokládat, že jejich prokázání nebude činit žádná větší potíže.²⁰² Dikce ustanovení § 179a odst. 1 TrŘ nasvědčuje tomu, že při splnění stanovených podmínek věc ve zkráceném

---

²⁰⁰ FRYŠTÁK, M. Smysl a význam zkráceného přípravného řízení z hlediska jeho rychlosti. *Trestněprávní revue*, č. 10, 2012, s. 235.

²⁰¹ Tamtéž

²⁰² ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 548 – 549.

řízení projednána být musí a není tedy na orgánu činném v trestním řízení, zda v takovém případě bude vést zkrácené přípravné řízení nebo vyšetřování.²⁰³²⁰⁴

V této souvislosti je vhodné poukázat na Stanovisko trestního kolegia NS ČR ze dne 25. září 2014 sp. zn. Tpjn 303/2014 (č. 52/2014 Sb. rozh. tr.), jež se zabývalo nejednotnými postupy soudů nižších stupňů při výkladu ustanovení § 314c odst. 1 písm. c) TrŘ spočívají v tom, že některé soudy odmítají návrhy na potrestání s odůvodněním, že od počátku prověřování do sdělení podezření podezřelému uplynula dlouhá doba (v řádu měsíců), z čehož dovozují, že nebyla splněna podmínka obsažená v ustanovení § 179a odst. 1 písm. b) TrŘ. Argumentují tím, že zkrácené přípravné řízení by se mělo konat ve skutkově a důkazně jednoduchých věcech, které ani po právní stránce nejsou složité, a tomu by měla odpovídat délka zkrácenému přípravnému řízení předcházejícího prověřování. Dále argumentují tím, že obdobným postupem dochází ke krácení práv podezřelého oproti právům, jaké by podezřelý měl, kdyby byl v postavení obviněného. Nejvyšší soud k tomuto zaujal názor, že smyslu a účelu zkráceného přípravného řízení odpovídá, aby mezi dobou uplynuvší od počátku prověřování do sdělení podezření a lhůtou pro skončení zkráceného přípravného řízení ve smyslu § 179b odst. 4 TrŘ byla zachována přiměřená proporce.²⁰⁵

Trestní kolegium Nejvyššího soudu tak dospělo k závěru, že zkrácené přípravné řízení se koná ve skutkově, právně a důkazně jednoduchých věcech. Tomu by měla odpovídat i délka prověřování předcházejícího zkrácenému přípravnému řízení. Podmínky uvedené v ustanovení § 179a odst. 1 písm. b) TrŘ, tzn. prověřováním trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání zjištění skutečnosti, jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání, včetně samostatně posuzované doby prověřování a očekávání, že podezřelého bude možné ve lhůtě uvedené v § 179b odst. 4 TrŘ postavit před soud,

---

²⁰³ Srov. ZEMAN, P. Právní úprava zkráceného řízení z perspektivy rekonstrukce trestního procesu. *Trestněprávní revue*, č. 10, 2008, s. 294.

²⁰⁴ Na podporu obligatorní povahy zkráceného přípravného řízení lze odkázat na náleží Ústavního soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. II. ÚS 317/04, v jeho odůvodnění se k dané otázce konstatuje: „*Orgány činné v trestním řízení jsou povinny postupovat v trestním řízení z úřední povinnosti, v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v zákoně a trestní věci projednávat co nejrychleji. Pakliže povaha věci umožňuje postupovat podle ustanovení o zkráceném přípravném řízení, jsou orgány činné v trestním řízení povinny tuto speciální úpravu řízení vedoucího k meritornímu rozhodnutí aplikovat. Orgány činné v trestním řízení nemají na výběr, neboť speciální úprava tohoto typu řízení má vždy přednost před obecnou úpravou. V opačném případě orgány činné v trestním řízení porušují svoje povinnosti, neboť jednat porušují základní práva obviněných, mezi něž patří i právo, aby jejich věc byla projednána v co nejkratší možné lhůtě, a dále i oprávněný zájem společnosti, aby byli pachatelé trestných činů podle zákona spravedlivě potrestáni.*“

²⁰⁵ Blíže Stanovisko trestního kolegia NS ČR ze dne 25. září 2014 sp. zn. Tpjn 303/2014 (č. 52/2014 Sb. rozh. tr.)

*zpravidla nebudou splněny, uplynula-li od počátku prověřování do sdělení podezření podle § 179b odst. 3 TrŘ doba podstatně převyšující dva týdny. V takovém případě samosoudce podle § 314c odst. 1 písm. c) TrŘ návrh na potrestání odmítne.*²⁰⁶

Dlužno dodat, že uvedené stanovisko se v roce 2015 výrazně projevovalo na poklesu podílu počtu případů řešených v této zjednodušené formě přípravného řízení to se odrazilo i v tom, že počet věcí, v nichž byl pravomocně soudem odmítnut návrh na potrestání, činil v roce 2015 již 149, tj. o plných 73 věcí více než v roce 2014 a o 113 věcí více než v roce 2013, (jedná se o nejvyšší absolutní hodnotu tohoto ukazatele za celé sledované období od roku 2002, tj. od zavedení zmiňovaného institutu novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb.).²⁰⁷

6.1.1 Uplatnění zkráceného přípravného řízení

Objevují se též poznatky, že v praxi bývá zkrácené řízení nadužíváno, a to i v řízeních, které nejsou pro tento typ řízení vhodné. V této souvislosti se jako velmi zajímavým a podnětným jeví expertní dotazníkové šetření mezi policisty, státními zástupci a soudci, kteří ve své praxi zkrácené přípravné řízení či zjednodušené řízení před samosoudcem provádějí či v něm vystupují. Nezměnitelným faktem je, že se česká trestní justice potýká s vysokým nápadem bagatelní kriminality, přičemž většina respondentů se vyslovila pro řešení tohoto druhu kriminality formou zjednodušeného řízení. Jeden z respondentů, soudce, jenž se přiklonil k zjednodušování trestního řízení, vyslovil myšlenku, kterou si zde dovolím citovat: *„Nelze však souhlasit s tezí, že vysoký nápad bagatelní trestné činnosti je problém pro fungování justice. Nápad těchto věcí je dlouhodobě konstantní, tudíž normální, a trestní justice má dnes podmínky pro to, aby ho řešila. Neklesající kriminalita je problémem spíše společnosti samotné. Pokud jde o způsoby řešení bagatelních věcí, tak za jedinou cestu považují maximální zkrácení doby mezi činem a trestem - jakékoliv zbytečné prodloužení fáze trestního řízení vede nutně k 1) nadbytečnému zatížení trestní justice a jejímu prodražení a 2) nižší efektivitě ukládaného*

---

²⁰⁶ Stanovisko trestního kolegia NS ČR ze dne 25. září 2014 sp. zn. Tpjn 303/2014 (č. 52/2014 Sb. rozh. tr.)

²⁰⁷ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2015, s. 7 [online]. [cit. dne 06.06.2016]. Dostupné z: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Zpravy_o_cinnosti/2015/Zprava_o_cinnosti_SZ_za_rok_2015_-_textova_cast.pdf

trestu. Z těchto důvodů by bagatelní (doznané a skutkově jednoduché) trestní věci měly být vždy řešeny ve zkráceném řízení se zadrženým podezřelým. Také preventivní účinek by byl mnohem vyšší. ²⁰⁸

Respondenti dále poukazovali na to, že u zkráceného řízení postrádají výchovný účinek klasických formálních postupů trestního procesu, kdy podezřelý je ušetřen nepříjemného sezení u soudu, není konfrontován s obětí apod. Například dotazovaný soudce přímo uvádí, že vyšší preventivní účinek pro obviněné spatřuje v působení soudu jako instituce.

Respondenti ze všech profesních skupin upozorňovali, že změny v právní úpravě přispěly k tomu, že se v současnosti v režimu zkráceného řízení projednávají i některé případy, jež nelze označit za bagatelní či skutkově a důkazně jednoduché, jak se při zavádění zkráceného řízení předpokládalo. „... nejprve se takto šetřily pouze skutkově jednoduché věci, kde byl pachatel zjištěn bezprostředně po spáchání nebo v krátké době po spáchání skutku a mohl být prakticky obratem postaven před soud. ... dnes se takto šetří drtivá většina případů, které splní podmínky výše trestní sazby a to nehledě na skutkovou složitost a délku prověřování... je rovněž vyvíjen tlak na řešení věcí odklonem...Závěrem zmíním zajímavý a oprávněný názor, jenž v průzkumu zazněl: „*Přemrštěná snaha policejního orgánu urychleně vyřizovat co největší počet věcí ve zkráceném přípravném řízení může vést k tomu, že není dostatečně kladen důraz na zjišťování další trestné činnosti podezřelého, resp. obviněného nebo jeho spolupachatelů.*“ ²⁰⁹

Pokud jde o praktické využití zkráceného přípravného řízení, tak lze uvést, že v roce 2015 byla tato forma předsoudního stadia trestního procesu uplatněna vůči podstatně nižšímu počtu osob oproti údaji za rok 2014 (v roce 2014 šlo o jen nevýrazný pokles oproti roku 2013, kdy se jednalo o absolutně nejvyšší počet osob za celou dobu existence zmiňovaného institutu). V roce 2015 bylo zkrácené přípravné řízení konáno vůči 47 747 osobám, -18 464 oproti roku 2014 (a dokonce -19 711 oproti roku 2013), tj. -27,89 %. Zkrácené přípravné řízení tedy ztrácí svůj charakter jako stále více převažující formy přípravného řízení, protože jeho podíl až do roku 2014 neustále narůstal, což se týkalo vývoje od zavedení tohoto institutu novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb. (touto formou

---

²⁰⁸ ZEMAN, P. a kol. Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity. Institut pro kriminologii a sociální prevenci: Praha, 2013, s. 94 – 117 [online]. [cit. dne 06.06. 2016]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/408.pdf>

²⁰⁹ Tamtéž

bylo v roce 2014 vyřízeno 63,9 % z celkového počtu všech osob, v roce 2013 63,7 %, avšak v roce 2015 52,1 %).²¹⁰

6.2 Podmíněné odložení návrhu na potrestání jako konečné vyřízení věci

Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání je obdobou podmíněného zastavení trestního stíhání, které je přizpůsobeno zvláštním rysům zkráceného přípravného řízení. Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání stejně jako podmíněné zastavení trestního stíhání je rozhodnutím *sui generis* pro svou jistou dočasnost, neboť trestní stíhání v případě takového rozhodnutí není vůbec zahájeno. Nejedná se tedy o rozhodnutí o vině, nýbrž o tzv. mezitímní rozhodnutí, proto není ani v rozporu se zásadou presumpce nevinny, neboť podezřelý s ním musí souhlasit.²¹¹

Původní úprava podmíněného odložení podání návrhu na potrestání byla poměrně strohá. Navzdory zřejmé podobnosti s institutem podmíněného zastavení trestního stíhání obsahovala oproti němu řadu zásadních odlišností, které nebyly opodstatněné a využitelnost tohoto postupu ve zkráceném přípravném řízení významně omezovaly. Oproti předpokladům podmíněného zastavení trestního stíhání dle § 307 TrŘ zde byla poněkud přísněji stanovena podmínka náhrady škody, kdy pro podmíněné odložení návrhu na potrestání nestačila dohoda o náhradě škody s poškozeným či jiné potřebné opatření k její náhradě, ale byla vyžadována přímo její úhrada, což mělo zřejmě odrážet skutečnost, že škoda způsobená TČ projednávaným ve zkráceném přípravném řízení bude patrně nižší.²¹² Jak se postupem času ukázalo, tento legislativní nedostatek způsobil omezené využívání podmíněného odložení podání návrhu na potrestání²¹³, což bylo napraveno novelou č. 459/2011 Sb. s účinností od 1. 1. 2012, jež modifikovala původní podmínku náhrady škody

---

²¹⁰ Zpráva o činnosti Nejvyššího státního zastupitelství za rok 2015, s. 13. [online]. [cit. dne 06.06.2016]. Dostupné z: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Zpravy_o_cinnosti/2015/Zprava_o_cinnosti_SZ_za_rok_2015_textova_cast.pdf

²¹¹ ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2380, § 179g.

²¹² ZEMAN, P. Právní úprava zkráceného řízení z perspektivy rekodifikace trestního procesu. *Trestněprávní revue*, č. 10, 2008, s. 295.

²¹³ Tato skutečnost vyplývá též ze Zprávy o činnosti státního zastupitelství za rok 2010. Nejvyšší státní zastupitelství s. 11 a násl. [online], [cit. dne 15. 10. 2015]. Dostupné z: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Zpravy_o_cinnosti/2010/Text2010.pdf Jako důvod poklesu počtu případů vyřizovaných odklony je uvedena nejednotná úprava podmínek pro podmíněné odložení podání návrhu na potrestání a podmíněného zastavení trestního stíhání.

či vydání BO tak, že nadále *postačuje i uzavření dohody s poškozeným o náhradě škody či vydání BO, resp. učinění jiného vhodného opatření k náhradě škody či vydání BO*, přičemž pro případ uzavření dohody o náhradě či vydání BO se podezřelému v rozhodnutí o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání uloží, aby škodu v průběhu zkušební doby nahradil či BO vydal, a splnění této povinnosti je podmínkou pro rozhodnutí o osvědčení.

6.2.1 Podmínky aplikace

Novelou TrŘ došlo k rozšíření možnosti aplikovat podmíněné odložení podání návrhu na potrestání též na případy TČ s horní hranicí trestní sazby do 5 let a srovnání podmínek aplikace podmíněného zastavení trestního stíhání a podmíněného odložení podání návrhu na potrestání, konkrétně možnost uzavřít dohodu s poškozeným o náhradě škody. Ustanovení § 179g odst. 1 TrŘ stanoví pět podmínek, při jejichž splnění lze rozhodnout o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání:

podezřelý se k činu doznal;

podezřelý nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, nebo učinil jiná vhodná opatření k její náhradě;

podezřelý vydal BO činem získané, nebo s poškozeným o jeho vydání uzavřel dohodu, nebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání;

vzhledem k osobě podezřelého, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně rozhodnutí o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání považovat za dostačující.

Stejně jako u podmíněného zastavení trestního stíhání se spolu s rozhodnutím o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání dle § 179c odst. 2 písm. h) TrŘ stanoví zkušební doba, a to v délce od šesti měsíců do dvou let; pokud však byla využita některé ze zvláštních variant podmíněného odložení podání návrhu na potrestání dle § 179g odst. 2 TrŘ, činí maximální délka zkušební doby až pět let.

Před účinností novely č. 459/2011 Sb., byla přitom nejvyšší možná přípustná délka zkušební doby pouze jeden rok, tímto tedy došlo k dalšímu právnímu sjednocení tohoto typu odklonu s úpravou podmíněného zastavení trestního stíhání. Podezřelému lze též uložit, aby ve zkušební době dodržoval přiměřené omezení a povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život (§ 179g odst. 6 TrŘ). Obdobně jako v případě podmíněného

zastavení trestního stíhání pak zákon v § 179g odst. 3 TrŘ stanoví, že podezřelému, který uzavřel s poškozeným dohodu o způsobu náhrady škody, se v rozhodnutí o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání uloží, aby škodu v průběhu zkušební doby nahradil. Ustanovení § 179h odst. 1 TrŘ pak jen navazuje na uloženou povinnost k náhradě škody ve zkušební době dle § 179g odst. 3 TrŘ, a to v případě rozhodování o osvědčení podezřelého, u kterého došlo k podmíněnému odložení podání návrhu na potrestání, kdy umožňuje osvědčení toliko za situace, kdy splní povinnost nahradit způsobenou škodu.²¹⁴

Jestliže podezřelý v průběhu zkušební doby vedl řádný život a vyhověl i dalším uloženým omezením, rozhodne státní zástupce, jenž podmíněně odložil podání návrhu na potrestání v prvním stupni, že se osvědčil. Jinak, a to i během zkušební doby, rozhodne o tom, že se podezřelý neosvědčil a pokračuje ve zkráceném přípravném řízení, tj. zpravidla podá návrh na potrestání (v případě zkráceného řízení se trestní stíhání zahajuje až doručením návrhu na potrestání soudu), ale v úvahu mohou přicházet i jiná rozhodnutí.²¹⁵ Proti uvedeným rozhodnutím může podat podezřelý a poškozený stížnost, jež má odkladný účinek (§ 179h odst. 4 TrŘ). Jestliže do jednoho roku od uplynutí zkušební doby nebylo učiněno rozhodnutí podle § 179h odst. 1 TrŘ, aniž na tom měl podezřelý vinu, má se za to, že se osvědčil. Skutečnost, že státní zástupce rozhodl o tom, že se podezřelý osvědčil, nebo že nastala fikce osvědčení se podezřelého, způsobuje, že nastávají účinky stanovené v ustanovení § 11a odst. 1 písm. b) TrŘ, tedy že vzniká překážka rei iudicatae (§ 179h odst. 3 TrŘ).

6.2.2 Závěr

Před účinností této novely (tj. do 31.12.2011) vykazovala právní úprava těchto dvou odklonů (tj. podmíněné zastavení trestního stíhání a podmíněné odložení podání návrhu na potrestání) významné odlišnosti ohledně možného způsobu náhrady škody způsobené TČ. Ustanovení § 179g TrŘ předpokládal jako jediný postup, *úplné uhrazení způsobené škody podezřelým*, zatímco ustanovení § 307 odst. 1 písm. b) TrŘ připouští, též *možnost uzavření dohody* mezi obviněným a poškozeným o její náhradě, resp. učinění jiných potřebných opatření k její náhradě. Výtky byly vyslyšeny, a proto došlo k nápravě tohoto „nedůvodného“ rozdílu a následnému sjednocení podmínky náhrady škody u obou

²¹⁴ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 108.

²¹⁵ Tamtéž.

odklonů tak, že podmínky stanovené v § 307 TrŘ budou aplikovatelné i ve zkráceném přípravném řízení.²¹⁶ Uvedené pojetí se promítlo i do dalších legislativních počínů, které zasáhly do právní úpravy odklonů v trestním řízení, a to konkrétně v podobě novely č. 193/2012 Sb. Ta totiž zavedla nejen zvláštní varianty podmíněného zastavení trestního stíhání (§ 307 odst. 2 TrŘ), ale též naprosto stejně koncipované zvláštní varianty podmíněného odložení podání návrhu na potrestání. Podle ustanovení § 179g odst. 2 TrŘ tak státní zástupce může v odůvodněných případech podmíněně odložit podání návrhu na potrestání pouze tehdy, když se podezřelý zavázal, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil TČ, anebo pokud podezřelý složil na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního předpisu, není-li tato částka zřejmě nepřiměřená závažnosti TČ. Společnou podmínkou i zde je závěr státního zástupce o tom, že vzhledem k osobě podezřelého, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující. V podrobnostech tak lze odkázat na kapitulu zabývající se zdržením se určité činnosti v rámci podmíněného zastavení trestního stíhání.²¹⁷

Lze shrnout, že novela č. 193/2012 Sb. s účinností od 1. 9. 2012 tak proces sblížování úprav obou institutů dovršila do té míry, že v současnosti se liší pouze prvky, jež vyplývají ze specifík podmíněného odložení podání návrhu na potrestání jako postupu, využitelného pouze ve zkráceném přípravném řízení.

Jak je vidno, tak záměrem zákonodárce je oba instituty maximálně sblížovat, přičemž po provedených novelách je úprava těchto odklonů prakticky shodná. Naprostá shoda u obou alternativních postupů je u *doznání a souhlasu obviněného, resp. podezřelého, jakožto zákonem definovaných předpokladů jejich aplikace*. K jejich vzájemnému vztahu lze zmínit nedávné rozhodnutí Nejvyššího soudu, který se zabýval možností využití doznání obviněného v procesním postavení podezřelého a jeho souhlasu s

---

²¹⁶ VICHEREK, R. Co je nového v trestním řádu od 1.1.2012 - III. část In: *epravo.cz*. [online]. [cit. dne 8.7.2016]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/co-je-noveho-v-trestnim-radu-od-112012-iii-cast-80514.html>

²¹⁷ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 107.

podmíněným odložením podání návrhu na potrestání ve smyslu § 179g TrŘ pro účely případného pozdějšího rozhodování soudu o podmíněném zastavení trestního stíhání.²¹⁸

Nejvyšší státní zástupce v podaném dovolání proti usnesení Krajského soudu v Brně, jímž byla zamítnuta stížnost proti podmíněnému zastavení trestního stíhání namítal, že pro takový postup soudu absentovaly základní podmínky předvídané v ustanovení § 307 odst. 1 TrŘ. Takovým chybějícím předpokladem mělo být doznání, které v dané věci učinil obviněný pouze v procesním postavení podezřelého v rámci své výpovědi, přičemž po poučení souhlasil s postupem ve smyslu § 179g TrŘ. Podle nejvyššího státního zástupce podmíněné odložení podání návrhu na potrestání představuje zásadní jiný institut než podmíněné zastavení trestního stíhání, a v důsledku toho absentovalo doznání obviněného jako první podmínka pro použití tohoto odklonu.

Nejvyšší soud však nepovažoval za správnou dovolací námitku o rozdílnosti podmíněného odložení návrhu na potrestání podle § 179g a násl. TrŘ a podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 a násl. Konstatoval, že při porovnávání obou institutů trestního řádu upravujících odklon od standardního řízení a umožňujících jiný způsob ukončení trestního řízení než vyslovení viny je nutné zkoumat především jejich smysl. Jak vyplývá z charakteristiky obou těchto institutů, mají stejný účel, tj. poskytnout pachateli přečinu možnost prokázat, že není nutné přistoupit k vyslovení viny a trestu, resp. vůbec zahájit trestní stíhání. Jsou proto určeny pro takové případy, v nichž je vhodné klást větší důraz na výchovný účel před represí a upřednostnit nahrazení škody poškozenému před výkonem trestu pachatele. Oba způsoby alternativního řízení tudíž preferují nápravu škodlivých následků protiprávního jednání před represivním trestním postihem pachatele. Rovněž při srovnání zákonných podmínek, za nichž je možné použití těchto zvláštních způsobů řízení, není zjevný podstatný rozdíl, naopak ustanovení § 179g odst. 1 TrŘ které bylo do trestního řádu zavedeno později (až novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 283/2004 Sb.), má od doby účinnosti zákona č. 459/2011, jež nabyl účinnosti 1. ledna 2012, prakticky shodné znění jako § 307 TrŘ.²¹⁹

Nejvyšší soud tak dospěl k závěru, že z hlediska jejich smyslu jsou oba instituty do značné míry shodné, takže není vyloučeno, aby splnění podmínek pro použití jednoho z nich současně naplňovalo podmínky druhého z těchto institutů. Proto v případě, že

---

²¹⁸ blíže viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 05.09.2012, sp.zn. 5 Tdo 859/2012-19

²¹⁹ blíže viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 05.09.2012, sp.zn. 5 Tdo 859/2012-19

obviněný souhlasil s možností postupu podle § 179g a násl. TrŘ, avšak státní zástupce přesto podal u soudu návrh na potrestání, může soud považovat takový souhlas za dostačující pro postup podle § 307 TrŘ.²²⁰

---

²²⁰ ZEMAN a kol. Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity. Institut pro kriminologii a sociální prevenci: Praha, 2013, s. 53 – 55 [online]. [cit. dne 7-8-2015]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/408.pdf>

7 Odklony uplatňované v řízení ve věcech mladistvých

7.1 Stručná charakteristika řízení v trestních věcech mladistvých

V této kapitole se budu zabývat problematikou využití odklonů v řízení ve věcech mladistvých coby specifického řízení, a to zejména rozdíly těchto institutů a jejich užití ve věcech mladistvých pachatelů. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (zák. č. 218/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů) totiž obsahuje speciální úpravu vztahující se k řízení proti mladistvým, a to včetně podmínek pro uplatňování odklonů v tomto zvláštním řízení. Trestní řád v ustanovení § 291 dvacáté hlavy v případě řízení v trestních věcech mladistvých odkazuje na zvláštní zákon a stanoví vztah mezi obecnou úpravou a úpravou speciální jako vztah *lex specialis*, tedy pokud zvláštní zákon stanoví něco jiného než norma obecná, postupuje se podle něj, v opačném případě se užije obecná norma.

Mladistvým je ten, kdo v době spáchání provinění dovršil čtrnáctý rok věku a nepřekročil osmnáctý rok věku (§ 2 odst. 1 písm. c/, 42 a násl. ZSM), tzn., že trestní odpovědnost nastává v den, který následuje po dni čtrnáctých narozenin a mladistvým je osoba ještě v den svých osmnáctých narozenin. Zde je rovněž upraven zvláštní druh odklonu označený jako „odstoupení od trestního stíhání“, který je určen speciálně pro mladistvé obviněné. ZSM se snaží maximálním způsobem posílit výchovný vliv na mladistvé osoby. V rámci toho zákonodárce usiloval i o širší využití odklonů v řízení ve věcech mladistvých, jakožto zvláštního způsobu vyřízení věci.²²¹

Řízení v trestních věcech mladistvých lze charakterizovat jako zákonem upravený postup orgánů činných podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže a ostatních subjektů, jakož i osob zúčastněných na řízení v trestních věcech mladistvých. Takto stanovený postup směřuje k naplnění účelu zákona o soudnictví ve věcech mládeže a účelu trestního řádu.²²²

Celé řízení v trestních věcech mladistvých je oproti řízení v trestních věcech dospělých pachatelů charakterizováno spoluprací orgánů činných v řízení ve věcech mládeže s úředníky Probační a mediační služby, orgány sociálně právní ochrany dětí,

---

²²¹ TERYNGEL, J. Zvláštní způsoby řízení (2. část). *Trestní právo*, č. 5, 2009, s. 27.

²²² Tamtéž.

zájmovými sdruženími občanů a s osobami realizujícími probační programy, vše s cílem výchovného působení na mladistvého (§ 40 ZSM).²²³

7.2 Odklony od standardního řízení ve věcech mladistvých

Jak státní zástupce v přípravném řízení, tak soudce mládeže v řízení před soudem jsou zákonem nabádáni využívat ve všech vhodných případech alternativních způsobů řízení, tzv. odklonů od standardního řízení. Dle ustanovení § 69 ZSM lze ve věcech mladistvých použít podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 69 písm. a) ZSM, a to způsobem uvedeným v § 307 a § 308 TrŘ, narovnání podle § 69 písm. b) ZSM, a to způsobem uvedeným v § 309 až 314 TrŘ a odstoupení od trestního stíhání (§ 70 a 71 ZSM). Výčet zvláštních druhů řízení dle § 69 ZSM není úplný a týká se pouze odklonů v trestním řízení. Navíc vzhledem k neuzavřenému výčtu obsaženému v § 69 ZSM je rovněž možné v řízení proti mladistvému využít i nejnovější druh odklonu, a to podmíněné odložení podání návrhu na potrestání dle § 179g a 179h TrŘ coby zvláštní varianty podmíněného zastavení trestního stíhání určenou pro zkrácené přípravné řízení. Společnou podmínkou pro aplikaci jakéhokoliv ze shora uvedených alternativních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých je splnění podmínek stanovených kumulativně v § 68 ZSM.²²⁴

Ustanovení § 68 ZSM obsahuje obecné podmínky pro využití zvláštních způsobů řízení, tj. odklonů, v řízení proti mladistvým:

1. podezření ze spáchání provinění se jeví na základě dostatečného objasnění skutkového stavu zcela důvodným;
2. mladistvý je připraven nést odpovědnost za spáchaný čin, vypořádat se s jeho příčinami a přičinit se o odstranění škodlivých následků provinění.

Jako fakultativní podmínka je pak stanovena:

3. možnost na mladistvém požadovat, aby se zavázal k chování omezujícímu možnosti spáchání dalších provinění.

²²³ TERYNGEL, J. Zvláštní způsoby řízení (2. část). *Trestní právo*, č. 5, 2009, s. 29.

²²⁴ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 145.

7.3 Zvláštnosti uplatnění alternativních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých

Jak již bylo výše uvedeno, tak kromě obecně uplatnitelného podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání rozšířil ZSM paletu odklonů o další možnost, kterou představuje institut odstoupení od trestního stíhání (§ 70 ZSM). Společnou podmínkou pro aplikaci jakéhokoli z těchto tří alternativních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých je splnění podmínek stanovených kumulativně v § 68 ZSM viz výše. V ustanovení § 68 ZSM jsou tak deklarovány specifické požadavky týkající se výslovně mladistvých, čímž zákonodárce vyjadřuje i odlišnou trestně-politickou strategii při řešení kriminality mladistvých a hledání účinných způsobů prevence její recidivy. To se týká především požadavku připravenosti mladistvého nést odpovědnost za spáchaný čin, vypořádat se s jeho příčinami přičinit se o odstranění jeho škodlivých následků.²²⁵

7.3.1 Důvodnost podezření ze spáchání provinění

Výchozím předpokladem pro uplatnění všech tří typů odklonů je důvodné podezření mladistvého ze spáchání určitého provinění. Důvodnost podezření ze spáchání provinění nepředstavuje nikterak specifickou podmínku uplatňovanou pouze v řízení ve věcech mladistvých, tato rovněž platí i u uplatňování odklonů v řízení proti dospělým obviněným, kdy rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, narovnání či podmíněném odložení podání návrhu na potrestání nepřichází v úvahu, pokud dosavadní objasnění skutkového stavu neodůvodňuje oprávněnost trestního stíhání.

Důvodnost podezření mladistvého ze spáchání stíhaného činu a jeho právní kvalifikaci (provinění) musí průběžně dokázat posoudit i mediátor zprostředkující a usměrňující jednání mezi mladistvým a poškozeným. Pro účely samotného rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, o odstoupení od trestního stíhání nebo o schválení narovnání přitom musí být objasněny též všechny otázky, které se vztahují ke splnění podmínek pro postup dle § 307 odst. 1 TrŘ, § 309 odst. 1 TrŘ a § 70 odst. 1 a 3 ZSM, včetně okolností týkajících se náhrady škody, pokud byla proviněním způsobena škoda. Okruh okolností, které bude nutné objasňovat v konkrétním řízení, a to jak z hlediska předmětu, tak i

---

²²⁵ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 648.

z hlediska rozsahu opatřování důkazů, je v každé trestní věci individuální a závislý na skutečných podmínkách a okolnostech projednávaného případu.²²⁶

Závěr o tom, že takové důvodné podezření je v konkrétním případě dáno, lze učinit jen na základě náležitého vyhodnocení skutkového stavu věci.²²⁷

7.3.2 Přípravenost mladistvého nést odpovědnost za svůj čin a vypořádat se s jeho příčinami a přičinit se k odstranění škodlivých následků

Na rozdíl od podmínek pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání a narovnání v trestním řízení proti dospělým obviněným vyžaduje ZSM navíc také určitý, z hlediska zájmů společnosti pozitivní, vnitřní postoj mladistvého k jeho činu, jakož i jeho příčinám a následkům. Tato podmínka se vztahuje nejen k odstoupení od trestního stíhání, kde se její splnění logicky vzato očekává, neboť se jedná o nejmírnější druh odklonu, ale také na podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání.

Požadavek připravenosti mladistvého vypořádat se s příčinami spáchaného provinění není vyjádřen přímo v žádném ze základních zákonných předpokladů pro podmíněné zastavení trestního stíhání, schválení narovnání ani odstoupení od trestního stíhání, proto je třeba o něj tyto předpoklady rozšířit. Ve vztahu k odklonům upraveným v trestním řádu je tedy uvedený požadavek vyplývající z § 68 ZSM zpřísněním a potenciálním omezením pro jejich aplikaci. Ve vztahu k možnosti narovnání či podmíněného zastavení trestního stíhání musí mladistvý na rozdíl od dospělých obviněných nejen vyvinout trestním řádem specifikovanou aktivitu ve vztahu k náhradě škody způsobené jeho činem, ale měl by být připraven i k odstranění škodlivých následků.

Další význam této specifické podmínky tkví ve vztahu k odstoupení od trestního stíhání, kdy její splnění do určité míry nahrazuje nutnost doznání se mladistvého, resp. jeho prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán, tedy podmínku vyžadovanou TrŘ vždy pro podmíněné zastavení trestního stíhání, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání či schválení narovnání – rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání totiž není výslovně podmíněno doznáním mladistvého či jeho prohlášením o spáchání stíhaného

---

²²⁶ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H.; SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 2. vydání. Praha. C. H. Beck, 2007, § 68, 1199 s.

²²⁷ SOTOLÁŘ, A. K některým specifikům uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých. *Trestněprávní revue*, č. 6, 2004, s. 171.

skutku. Nicméně právě doznání mladistvého by mělo být základním projevem připravenosti nést odpovědnost za svůj čin a předpokladem vypořádání se s jeho příčinami. Nedozná-li mladistvý, že provedl určité jednání a tím způsobil určitý následek, nelze zásadně mluvit o jeho připravenosti nést za takové jednání odpovědnost. Doznání spočívá v takové výpovědi mladistvého, v níž potvrzuje, že se dopustil toho, co se mu v rámci trestního stíhání klade za vinu, tedy spáchání skutku, pro nějž je stíhán. Po obsahové stránce se musí doznání vztahovat na celý skutek, musí tedy zahrnovat všechny skutkové okolnosti naplňující zákonné znaky daného provinění, tzn. i zavinění a protiprávnost, není však třeba, aby šlo do všech podrobností. Mladistvý zde uznává, že se skutek stal, a to v podobě, které se mu klade za vinu, že právě on je jeho pachatelem a že se jej dopustil v zákonem předpokládané formě úmyslu či nedbalosti (srov. R 45/1995)²²⁸

Konkrétní podoba takové připravenosti mladistvého nést odpovědnost za spáchaný čin bude v každém individuálním případě vypadat odlišně, nicméně například podle Sotoláře samotné formální přihlášení se k odpovědnosti za spáchaný čin a na něj navazující projev lítosti, pokud k nim dojde, samy o sobě nestačí. Zpravidla je nutné aktivní jednání, například podniknutí kroků k odčinění nebo alespoň zmírnění způsobené újmy, omluva poškozenému, odstranění nebo zmírnění jiných škodlivých následků činu, vyvinutí aktivit směřujících k odstranění příčin trestné činnosti apod., přičemž všechny tyto skutečnosti je třeba důsledně a komplexně hodnotit.²²⁹

7.3.3 Přípravenost mladistvého vypořádat se s příčinami své trestné činnosti

Ve smyslu § 68 musí mladistvý též projevit vypořádat se s příčinami své trestné činnosti, tedy svým způsobem napravit sebe sama, což lze učinit buď na základě vlastní iniciativy, nebo za pomoci okolí, tj. rodinných příslušníků, probačních úředníků, zástupců příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí. V praxi se může jednat o zanechání škodlivých návyků, přerušování kontaktů s osobami dopouštějícími se trestné činnosti nebo podrobení se léčbě závislosti na návykových látkách. Z hlediska dlouhodobější perspektivy však toto zpravidla nepostačí, neboť nemusí vést u mladistvého k celkové konsolidaci sociálních poměrů, tedy je zde riziko, že se vrátí k předchozímu životnímu

---

²²⁸ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H.; SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 2. vydání. Praha. C. H. Beck, 2007, § 68, s. 555.

²²⁹ Blíže viz SOTOLÁŘ, A. K některým specifikům uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých. *Trestněprávní revue*, č. 3, 2004, s. 68.

stylu. Z hlediska využití odklonů je pak důležité, aby mladistvým sám vyvinul potřebnou aktivitu směřující k řešení příčin své trestné činnosti.²³⁰

7.3.4 Přípravenost mladistvého k nápravě škodlivých následků spáchaného činu

Škodlivé následky spáchaného činu mohou mít různorodou podobu a na jejich povaze a závažnosti také závisí formy jejich překonání a odstranění. Předně spáchání takového činu negativně poznamená psychiku poškozeného, přičemž spáchaným činem mohou být postiženy i další osoby z jeho sociálního okolí. Konečně, jde o různé podoby majetkových škod a BO, jež bývají nejnárodněji definovatelné, avšak pro mladistvého vzhledem k jeho aktuální majetkové situaci obtížně reparaovatelné. Mladistvý však musí – chce-li dosáhnout ukončení trestního stíhání určitým alternativním způsobem – dát dostatečně najevo připravenost odčinit všechny tyto škodlivé následky činu, ať už majetkové nebo nemajetkové povahy. Není nezbytné, aby mladistvý zcela nahradil způsobenou škodu a vypořádal do všech důsledků všechny škodlivé následky činu, musí však dát svým konkrétním jednáním najevo, že to postupně chce učinit.²³¹

7.3.5 Závazek k chování omezujícím možnosti spáchání dalších provinění

Výlučně v trestních věcech mladistvých se pak může při rozhodování o volbě alternativního způsobu řízení uplatnit i další požadavek upravený v § 68 ZSM. Shora zmíněný závazek dle druhé věty ustanovení § 68 ZSM umožňující v případě potřeby na mladistvém požadovat, aby se zavázal k chování omezujícím možnost spáchání dalších provinění, je velmi diskutabilní a váže se na ni několik problémů. Mladistvý by totiž měl vzhledem k příčinám své trestné činnosti přislíbit respektovat určité povinnosti nebo zákazy, které by měly zabránit v tom, aby u něj došlo k narušení principů řádného života. Převzaté závazky by měly být dostatečně konkrétní a cíleně zaměřené k dosažení určitého pozitivního výsledku.

Tím základním je otázka, jaký závazek lze ke splnění tohoto účelu vyžadovat. První možností je, že závazek by mohl mít určitou deklaratorní formu, např. slib mladistvého, že

---

²³⁰ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H.; SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 2. vydání. Praha. C. H. Beck, 2007, § 68, s. 556.

²³¹ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H.; SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 2. vydání. Praha. C. H. Beck, 2007, § 68, s. 557.

se v budoucnu vyvaruje dalších protiprávních jednání, zejména pak dalších provinění. Vyžadování takového slibu by však nebylo zřejmě příliš účelné, když jednou z obligatorních podmínek pro uplatnění odklonů v řízení proti mladistvým je připravenost mladistvého vypořádat se s příčinami svého provinění. Druhou možností by byl závazek mladistvého k určitým povinnostem či omezením směřujícím k odstranění možných kriminogenních faktorů v jeho dalším životě. Mladistvý by se tak mohl například zavázat, že se podrobí léčbě závislosti na alkoholu a jiných návykových látkách, že zaplatí určitou peněžní částku ve prospěch obecně prospěšného zařízení nebo na pomoc obětem trestné činnosti apod. V této souvislosti má zcela zásadní význam působení probačních úředníků, kteří mohou mladistvému zprostředkovat vhodné mediační programy a pomoci tak urovnat konfliktní stav spojený s takovým činem.²³²

Určité závazky mohou mít povahu výchovného opatření dle § 15 a násl. ZSM, zejména pak výchovných povinností a omezení (§ 18 a § 19 ZSM). Lze tedy usoudit, že aplikace odklonu by v takovém případě musela být doprovázena uložením některého výchovného opatření. Se souhlasem mladistvého pak lze výchovná opatření ukládat v průběhu trestního řízení, však nejdéle do jeho pravomocného skončení (§ 15 odst. 3 ZSM). V rámci této problematiky je nutné odlišit, kdy je výchovné opatření ukládáno při schválení narovnání nebo odstoupení od trestního stíhání, a případy uložení výchovných opatření v rámci podmíněného zastavení trestního stíhání nebo odložení trestního stíhání.²³³

Při ukládání výchovného opatření v rámci podmíněného zastavení trestního stíhání a podmíněného odložení trestního stíhání by bylo potřeba postupovat dle § 15 odst. 3 ZSM, tj. vyžádat si souhlas mladistvého s aplikací výchovných opatření, neboť v těchto případech nelze hovořit o pravomocném skončení trestního stíhání. Nicméně i s podmíněným zastavením trestního stíhání a podmíněným odložením podání návrhu na potrestání musí obviněný souhlasit, tudíž v těchto případech by se souhlas mladistvého vztahoval také právě na uložení výchovných opatření.

Mladistvého lze pak na rozdíl od dospělých obviněných, podrobit v průběhu zkušební doby dohledu ze strany probačního úředníka – v ZSM je dohled probačního úředníka

---

²³² ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 114.

²³³ Tamtéž.

samostatným typem výchovného opatření (§ 16 ZSM), pokud udělí mladistvý souhlas, je tedy možné, aby v průběhu zkušební doby probíhal dohled.²³⁴

Lze tedy uzavřít, že požadavek, aby se mladistvý zavázal k chování omezujícímu možnost páčání dalších provinění, je realizovatelný prostřednictvím uložení výchovných opatření, přičemž takový postup má největší smysl u odklonů spojených se stanovením zkušební doby, tj. u podmíněného zastavení trestního stíhání a podmíněného odložení podání návrhu na potrestání. U narovnání a odstoupení od trestního stíhání by uložené výchovné opatření či jiný závazek převzatý mladistvým byly účelné jen za existence důvodného předpokladu, že je mladistvý bude dodržovat dobrovolně, neboť v případě jejich porušení by nebylo možné z této skutečnosti vyvozovat žádné následky.

Právo požadovat na mladistvém převzetí závazku ve smyslu § 68 náleží soudu pro mládež a v přípravném řízení státnímu zástupci specializovanému na věci mládeže.

Takový závazek by pak měl povahu výchovného opatření (§ 15 a násl. ZSM), zejména pak výchovných povinností a výchovných omezení (§ 18 a § 19 ZSM). V takovém případě by pak aplikace odklonu musela být doprovázena uložení některého výchovného opatření.²³⁵

7.4 Podmíněné zastavení trestního stíhání v řízení ve věcech mladistvých

Podstata podmíněného zastavení trestního stíhání ve věcech mladistvých je stejně jako u dospělých pachatelů odklad konečného rozhodnutí na pozdější dobu. Dochází při něm k dočasnému zastavení probíhajícího trestního stíhání s tím, že vyhoví-li mladistvý stanoveným podmínkám po určitou zkušební dobu, bude jeho trestní stíhání zastaveno definitivně. V řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání se tedy nerozhoduje o tom, zda mladistvý provinění spáchal nebo nespáchal a neukládá se žádné trestní opatření, ale zvažuje se pouze to, zda má jeho trestní stíhání bez dalšího nadále pokračovat nebo zda ho lze na zkušební dobu zastavit, a v případě, že dojde k jeho podmíněnému zastavení na takovou zkušební dobu, zda lze vyslovit, že se v ní osvědčil nebo je nezbytné dále v jeho trestním stíhání pokračovat, neboť se v ní nechoval řádně a nesplnil stanovené podmínky.

---

²³⁴ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 115.

²³⁵ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H.; SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 2. vydání. Praha. C. H. Beck, 2007, § 68, s. 558.

V takovém dalším řízení může být pak mladistvý podle okolností odsouzen nebo i zproštěn viny, a v případě odsouzení mu může být uloženo jakékoli zákonem předpokládané trestní opatření.²³⁶

Prostor pro uplatnění tohoto odklonu v trestních věcech mladistvých značně rozšiřuje možnost spojit rozhodnutí s užitím celé škály výchovných opatření. Tato lze v souvislosti s podmíněným zastavením trestního stíhání užít jak samostatně, tak v nejrůznějších vzájemných kombinacích. Při podmíněném zastavení trestního stíhání lze postupem podle § 15 odst. 1 druhá věta ZSM uložit výchovné opatření nejdéle na dobu současně stanovené zkušební doby, která může činit šest měsíců až dva roky. To v zásadě platí ohledně všech výchovných opatření s výjimkou napomenutí s výstrahou, k jehož výkonu dojde samotným vytknutím mladistvému protiprávnosti jeho činu a jeho upozorněním na konkrétní důsledky, jež mu hrozí v případě, že by v budoucnu páchal další trestnou činnost (§ 20 odst. 1 ZSM).

Výrok o uložení určitého výchovného opatření je součástí výroku usnesení, jímž bylo podmíněně zastaveno trestní stíhání. Tento výrok musí být formulován dostatečně určitě, aby bylo možné opatření vykonat a kontrolovat tak, aby poskytovala mladistvému dostatečnou záruku jasného vymezení zásahů do svobody.²³⁷

V rámci tohoto způsobu řízení je možné se na mladistvém dožadovat, aby se zavázal k určitému chování omezujícím možnost spáchání dalších provinění (srov. § 68). Soud pro mládež nebo v přípravném řízení státní zástupce pak může spojit rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání s povinností dodržet převzatý závazek, a to v případě v kombinaci s vhodným výchovným opatřením.²³⁸

Oproti užití podmíněného zastavení v trestních věcech dospělých pachatelů, má u mladistvých značný význam způsob jednání s mladistvým, kdy je potřeba přihlídnout k jeho věku, duševní vyspělosti a postupovat tak, aby byla co nejméně omezena jeho stigmatizace a narušení jeho psychiky.

---

²³⁶ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 116.

²³⁷ Tamtéž.

²³⁸ Tamtéž.

7.4.1 Rozhodování o podmíněném zastavení trestního stíhání

Co se týče rozhodování o podmíněném zastavení trestního stíhání, tak rozhodnout tímto způsobem lze shodně jako u dospělých pachatelů již v přípravném řízení nebo až v řízení před soudem pro mládež prvního stupně. Opět se jedná o odklon fakultativní povahy, kdy na tento způsob vyřízení věci není právní nárok a soud pro mládež nebo státní zástupce se proto nemusí obligatorně zabývat splněním podmínek pro jejich využití. Podmíněné zastavení trestního stíhání je spojeno s podmíněným zastavením trestního stíhání, které se týká vždy určitého, přesně specifikovaného skutku, pro který se toto stíhání vede. Pokud je mladistvý stíhán ve společném řízení nebo v samostatném řízení pro dva či více samostatných skutků, lze o každém z nich samostatně rozhodnout. Vzhledem k tomu může přicházet v úvahu i kombinace rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, o odstoupení od trestního stíhání nebo o narovnání s jinými typy rozhodnutí, pokud každé z nich bude řešit jiný skutek. Forma a povaha rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání je totožná jako v trestním řízení vedeném proti dospělým, proto zde odkazují na pojednání o podmíněném zastavení trestního stíhání u dospělých pachatelů.²³⁹

7.5 Východiska uplatnění institutu odstoupení od trestního stíhání

7.5.1 Odstoupení od trestního stíhání jako specifická forma odklonu v trestních věcech mladistvých

Podstatou odstoupení od trestního stíhání je zastavení trestního stíhání vzhledem k neúčelnosti jeho dalšího pokračování pro nedostatek veřejného zájmu na trestněprávním postihu mladistvého. Stejně jako v případě schválení narovnání jde o definitivní meritorní řešení věci. Vzhledem k tomu, že se jedná o specifický typ odklonu uplatňovaný pouze ve vztahu k mladistvým provinilcům, je tento institut upraven výlučně v ZSM, a to v ustanovení § 70 ve spojení s § 68 ZSM. Odstoupit od trestního stíhání je mladistvého je možné jak v řízení před soudem, ve kterém rozhoduje soud pro mládež, tak i v přípravném řízení, kde rozhodnutí činí státní zástupce.

Odstoupení od trestního stíhání je specifickým případem trestněprávní reakce na provinění mladistvého, který přichází v úvahu pouze v případech, kdy naplnění účelu

---

²³⁹ SOTOLÁŘ, A. K některým specifikům uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých. *Trestněprávní revue*, č. 3, 2004, s. 68.

zákona o soudnictví ve věcech mládeže již bylo dosaženo jinou cestou než projednáním věci ve standardním hlavním líčení a rozhodnutím o vině a o užití trestního opatření (např. dobrovolným odčiněním újmy způsobené mladistvým a urovnáním jeho vztahů s poškozeným, realizací určitého výchovného opatření, apod.). Základním východiskem pro uplatnění této alternativní formy řešení trestné činnosti je tedy důvodný předpoklad, že již bylo dosaženo účelu zákona o soudnictví ve věcech mládeže a speciálně účelu řízení vedeného podle něho, případně že tohoto účelu bude dosaženo současně s rozhodnutím o odstoupení od trestního stíhání.²⁴⁰

Odstoupení od trestního stíhání představuje společně s instituty podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání jednu z výjimek ze zásad legality a oficiality vymezených v § 2 odst. 3 a 4 TrŘ. Tyto zásady platí pro všechny stadia trestního řízení a vyjadřují požadavek neprodleného trestního stíhání odhalených trestněprávně postižitelných činů. Výjimky z nich - včetně možnosti odstoupení od trestního stíhání, odrážejí skutečnost, že za určitých skutečností může pominout veřejný zájem na postihu mladistvého za spáchání určitého provinění a další trestní stíhání se stane neúčelným, byť trestnost spáchaného činu sama o sobě nezanikne.²⁴¹

Odstoupení od trestního stíhání je fakultativní možností ukončení trestního stíhání. Ani soud ani státní zástupce nejsou povinni zvolit toto řešení, přičemž fakultativní povaha tohoto řešení trestní věci je zároveň výrazem práva na spravedlivý proces, neboť mladistvému nelze toto řešení nikdy vnutit. Tak je tomu proto, že zákonná úprava mu poskytuje v souladu s požadavkem Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod právo domoci se ústního projednání svého případu před soudem a v rámci něho plně uplatnění práva na spravedlivý proces.²⁴² Na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 TrŘ je odstoupení od trestního stíhání definitivním řešením trestní věci, jež není podmíněno splněním žádných skutečností. Oproti tomu rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání má povahu svého druhu mezitímního rozhodnutí a definitivní skončení trestního stíhání je vázáno až na to, zda mladistvý ve stanovené zkušební době splní veškerá přijatá opatření.²⁴³

---

²⁴⁰ SOTOLÁŘ, A. K některým specifikům uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých. *Trestněprávní revue*, č. 6, 2004, s. 170.

²⁴¹ Tamtéž.

²⁴² Tamtéž.

²⁴³ SOTOLÁŘ, A. K některým specifikům uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých. *Trestněprávní revue*, č. 3, 2004, s. 68.

7.5.2 Zákonné předpoklady odstoupení od trestního stíhání

Pro odstoupení od trestního stíhání vyžaduje zákon splnění následujících *předpokladů*:

Jde o řízení o provinění, na které TrZ stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta, a podezření ze spáchání tohoto provinění se jeví na základě dostatečného objasněného skutkového stavu zcela důvodným (§ 70 odst. 1, § 68 ZSM),

Mladistvý je připraven nést odpovědnost za spáchaný čin a vypořádat se s jeho příčinami (§ 68 ZSM),

Mladistvý je připraven přičinit se o odstranění škodlivých následků svého provinění (§ 68 ZSM),

Potrestání není nutné k odvrácení mladistvého od páchaní dalších provinění (§ 70 odst. 1 písm. b) ZSM),

Neexistuje veřejný zájem na dalším stíhání mladistvého (§ 70 odst. 1 ZSM),

Takové rozhodnutí lze důvodně považovat dostačující a další trestní stíhání mladistvého za neúčelné (§ 70 odst. 1 písm. a) ZSM).

Podmínkou pro odstoupení od trestního stíhání sice výslovně v zákoně nevyjádřenu, ale z logiky věci vyplývající, je zjištění, že takové řešení v souladu s účelem zákona o soudnictví ve věcech mládeže a specificky v souladu s účelem řízení proti mladistvým.

Všechny tyto předpoklady musí být stanoveny kumulativně, přičemž k odstoupení od trestního stíhání může dojít kdykoliv v přípravném řízení a v řízení před soudem prvního stupně, jakmile je dovršeno splnění všech zákonných předpokladů. Z jejich výčtu je zřejmé, že se svou povahou v mnoha směrech blíží předpokladům pro podmíněné zastavení trestního stíhání a pro schválení narovnání. Nejsou však s nimi identické, což otevírá možnost prohloubení individualizace přístupu řešení trestních věcí mladistvých delikventů.²⁴⁴

Vzhledem k výše uvedenému se jeví jako velmi důležitý postoj mladistvého k jeho provinění, přičemž v něm by měl projevit snahu po nápravě. V souladu s tím § 70 ZSM stanoví, že odstoupit od trestního stíhání lze zejména v případě, jestliže mladistvý již

---

²⁴⁴ SOTOLÁŘ, A. K některým specifikům uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých. *Trestněprávní revue*, č. 6, 2004, s. 171.

úspěšně vykonal probační program, byla úplně nebo alespoň částečně nahrazena škoda a poškozený s takovým odškodněním souhlasil, nebo bylo úplně či alespoň částečně vráceno bezdůvodné obohacení získané proviněním a poškozený s takovým rozsahem vrácení bezdůvodného obohacení souhlasil, anebo bylo mladistvému vysloveno napomenutí s výstrahou a takové řešení lze z hlediska účelu řízení považovat za dostatečné. Přes shora uvedené však souhlas poškozeného není podmínkou pro rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání mladistvého ve smyslu § 70 odst. 1 ZSM. Projevený nesouhlas poškozeného však může orgánům činným v trestním řízení signalizovat pochybnosti o tom, zda jsou všechny předpoklady pro postup dle § 70 odst. 1 ZSM skutečně splněny. Proto je třeba vždy pečlivě zjišťovat příčiny nesouhlasu poškozeného zejména z hlediska podmínky chybějícího veřejného zájmu na dalším stíhání mladistvého.²⁴⁵

7.5.3 Způsob rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání

Rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání má formu usnesení (§ 70 odst. 1,2 ZSM ve spojení s § 119 TrŘ). Toto usnesení na prvním místě obsahuje výrok o tom, že se od dalšího trestního stíhání mladistvého ustupuje, a to s odkazem na ustanovení § 70 odst. 1 ZSM, případně i § 70 odst. 3 ZSM. Druhým obligatorním výrokem tohoto rozhodnutí je výrok o zastavení trestního stíhání pro skutek, pro který se trestní stíhání vede. Vedle těchto dvou výroků může toto rozhodnutí obsahovat fakultativně též výrok o uložení výchovného opatření a o uložení povinnosti splnit to, k čemu se mladistvý zavázal. Výrok o zastavení trestního stíhání v rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání je důsledkem toho, že s tímto rozhodnutím je spojeno definitivní skončení dané trestní věci. Proto také představuje zastavení trestního stíhání hned po právní moci takového rozhodnutí *překážku věci rozhodnuté* (rei iudicatae). S ohledem na to musí výrok o zastavení trestního stíhání v usnesení o odstoupení trestního stíhání obsahovat přesný popis skutku, pro který se trestní stíhání zastavuje. Přesný popis skutku je důležitý též proto, že podstatou rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání je zastavení trestního stíhání vedeného právě pro tento skutek. Zastavení trestního stíhání se totiž týká vždy skutku a nikoli jen jeho právního

---

²⁴⁵ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 117.

posouzení. Vymezení skutku je přitom významné pro dosah právní moci rozhodnutí, zejména pak zmíněné překážky věci rozhodnuté.²⁴⁶

Vynesení rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání není vázáno na podání návrhu ani podnětu žádné z procesních stran či jiné osoby. Možností samozřejmě zůstává, aby takový podnět dala určitá osoba (např. mediátor, mladistvý, jeho zákonný zástupce, apod.). Soud či státní zástupce může odstoupit od trestního stíhání ze své vlastní iniciativy. Naproti tomu, navrhne-li některá ze stran nebo jiná osoba odstoupení od trestního stíhání a státní zástupce nebo soud návrh neakceptuje, nevydává negativní rozhodnutí a v trestním stíhání je pokračováno standardním způsobem. Tento mechanismus vyplývá z toho, že mladistvý ani nikdo jiný nemá právní nárok domáhat se rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání – jde totiž o odklon od standardního řízení fakultativní povahy. Proti rozhodnutí, jímž bylo rozhodnuto o odstoupení od trestního stíhání, může mladistvý podat stížnost, a tím se domoci řádného průběhu procesu, případně i zproštění obžaloby. Oproti dospělým pachatelům se v řízení ve věcech mladistvých rozšiřuje okruh osob, jež mohou podat stížnost ve prospěch mladistvého, přičemž právo podat stížnost mohou podat i další osoby, kterých se usnesení o odstoupení trestního stíhání přímo dotýká. V praxi může jít např. o školu či výchovné zařízení, naopak zákon jako s přímo dotčenou osobou nepočítá s poškozeným, byť v řízení předcházejícímu odstoupení od trestního stíhání je dle § 68 ZSM náležitě zohledňovat zájmy poškozeného.²⁴⁷

Na mladistvého je třeba i poté, co rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání nabylo právní moci, nadále pohlížet jako na nevinného. Dané rozhodnutí totiž neřeší otázku viny. Na tom nemění nic ani to, že se odstoupení od trestního stíhání zaznamenává do evidence Rejstříku trestů.²⁴⁸

---

²⁴⁶ SOTOLÁŘ, A. K některým specifikům uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých. *Trestněprávní revue*, č. 6, 2004, s. 180.

²⁴⁷ SOTOLÁŘ, A. K některým specifikům uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých. *Trestněprávní revue*, č. 6, 2004, s. 181.

²⁴⁸ Tamtéž.

8 Rakouská úprava odklonů

8.1 Úvod

Oblast trestního práva je oproti jiným právním odvětvím specifická snahou zachovat si vlastní „originalitu“, z čehož plyne i neochota k europeizaci trestního práva. Tento přístup je přirozeně daný skutečností, že každý stát si střeží vlastní svrchovanost v oblasti trestání a práva trestat a velmi obezřetně činí v této citlivé oblasti ústupky. Nahlédneme-li tedy do střeoevropských trestních kodexů, zaujme nás každý svým rozmanitým přístupem k trestání pachatele. Avšak ne vždy je třeba úpěnlivě lpět na vlastní „originalitě“, proto se domnívám, že studium trestních kodexů zemí, jež nás obklopují, může být obohacující a inspirativní zkušeností i pro naše trestní právo procesní. Jelikož české právo pojí s právem rakouským (trestního práva nevyjímaje) stejné kořeny, rozhodla jsem se v části mé práce věnovat rakouské právní úpravě odklonů.

Rakouská úprava odklonů mě zaujala především využitím institutů, jež naše trestněprocesní úprava bohužel nezná. Tato právní úprava obsahuje jak společné, tak odlišné prvky, tudíž jednoznačně představuje inspirativní zdroj poznání i pro českou trestněprocesní úpravu. Úvodem zmíním obecné podmínky pro odstoupení od trestního stíhání, poté se zaměřím na jednotlivé formy odstoupení od trestního stíhání a na závěr učiním celkové srovnání s českou právní úpravou odklonů propojené úvahami de lege ferenda ve vztahu k české úpravě odklonů.

V nejobecnější rovině se pod pojmem odklon (diversion) v Rakousku rozumějí všechny formy státní reakce na TČ postrádající provedení klasického trestního řízení a vynesení výroku o vině a trestu.²⁴⁹ Vídeňský komentář k rakouskému trestnímu řádu definuje odklon jako skončení trestního řízení bez vyslovení viny a formální uložení sankce obviněnému. Stejně jako u nás je rakouská právní úprava odklonů včleněna do trestního řádu, tedy v trestním řádu z roku 1975 (zák. č. 631/1975 Strafprozessordnung – dále jen „StPO“). Jednotlivé druhy odklonů byly do rakouského StPO zařazeny v roce 1999 spolkovým zákonem č. 55 BGBl s účinností od 1. 1. 2000 (§ 90a- 90m StPO). Tyto tvořily samostatnou hlavu IXa rakouského trestního řádu. Daleko dříve a oproti České republice můžeme směle říci s notným předstihem, byl přijat určitý druh odklonu v rámci

---

²⁴⁹ SOTOLÁŘ, A., DOUBRAVOVÁ, D. K nové rakouské právní úpravě odklonů od standardního trestního řízení a k rakouskému modelu uplatnění mediace v trestních věcech. *Právní rozhledy*, č. 3, 2000, s. 93.

zákona soudnictví ve věcech mládeže (Jugendgerichtsgesetz – JGG), a to s účinností od 1.7.1988. Takto se pomalými krůčky „vplížily“ prvky restorativní justice do rakouského trestního práva. S ohledem na fakt, že takové pojetí justice zaznamenalo úspěch, dočkali se rozšíření odklonů i dospělí pachatelé v rámci nastartované reformy trestního řádu. Odlišně od české právní úpravy, rakouský StPO zná pouze jeden základní typ odklonu, který je označován jako odstoupení od trestního stíhání (Rücktritt von der Verfolgung), jež má potom čtyři varianty. Tento tzv. „balík“ odklonů (*Diversion*) čítá následující instituty:

Uložení zaplacení peněžité částky (*Zahlung eines Geldbetrages*)

Nařízení vykonání obecně prospěšných prací (*Gemeinnützige Leistungen*)

Zkušební doba (*Probezeit*)

Mimosoudní narovnání (*Tatausgleich*)

Zakotvením odklonů rovněž i u dospělých pachatelů, došlo ke sjednocení úpravy mezi mladistvými a dospělými pachateli. Přirozeně mladiství požívají další mírnější procesní postupy a odchylky, jež jim prospívají z titulu nižšího věku (*Obecně se v případě mladistvých postupuje dle hlavy 11. StPo, avšak tento postup je modifikován ust. § 7 rakouského zákona ve věcech mladistvých („JGG“*). Pro upřesnění uvádím, že mladistvý se v rakouském trestním právu rozumí osoba starší 14 let a mladší 18 let. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže představuje i nadále speciální právní úpravu ve vztahu k trestnímu řádu. Do současnosti doznala právní úprava odklonů změn pouze systematických v rámci trestního řádu, tj. s účinností od 1.1.2008 jsou odklony upravené v ustanoveních § 198 – 208 samostatné hlavy 11 rakouského trestního řádu pod titulem odstoupení od trestního stíhání (Rücktritt von der Verfolgung) a v oddílu třetím rakouského zákona o soudnictví nad mládeží.

8.2 Obecné podmínky pro odstoupení od trestního stíhání

Jako slovo úvodem bych ráda zmínila, že Rakousko zvolilo při zavádění procesních alternativ odlišnou strategii než Česká republika. Jednak přistoupilo nejprve k „testování“ těchto nástrojů před jejich vlastním zařazením do trestního řádu a jednak před přijetím obecné právní úpravy zavedlo odklony nejprve v trestním právu nad mládeží (Jugendgerichtsgesetz). Konečná podoba odklonů v Rakousku zavedená tzv. novelou trestního procesu z roku 1999, představuje pozoruhodný komplex alternativ k řádnému

trestnímu procesu, kdy jsou zde zdárně propojeny prvky jak retributivní, tak restorativní justice.

Odklon od standardního řízení je možný jak v přípravném stadiu řízení, tak i v řízení před soudem. Preferováno je jeho využití ještě před formálním sdělením obvinění podezřelé osobě, ale může se stát prakticky kdykoliv před vyhlášením meritorního rozhodnutí soudem.²⁵⁰ Základní podmínky pro možné využití odklonů jsou vymezeny v ustanovení § 198 a 199 StPO. O jejich aplikaci přitom může rozhodnout jednak státní zástupce (§ 198 odst. 1 StPO) a po podání obžaloby pro TČ z moci úřední také soud, a to až do okamžiku skončení hlavního líčení (§ 199 StPO). Nabídka na vyřízení věci odstoupením od trestního stíhání ani samotné schválení odklonu není podmíněno souhlasem státního zástupce, resp. lze takto postupovat i proti jeho vůli²⁵¹. Státní zástupce však může proti usnesení o schválení odklonu podat stížnost (§ 209 odst. 2 StPO). Státní zástupce či soud přitom může aplikovat pouze jeden ze čtyř výše uvedených druhů odklonů. Jejich kombinace tedy není možná.²⁵²

Podle § 198 odst. 1 může státní zástupce postupovat podle této hlavy a odstoupit od trestního stíhání, pokud z dostatečně zjištěného skutkového stavu vyplývá, že nepřichází v úvahu zastavení řízení podle § 190 až 192 StPO, ale zároveň není nezbytné ani potrestání, aby byl obviněný odrazen od páchání trestné činnosti, **a k tomu, aby se trestného jednání zdržely i jiné osoby**, a to s ohledem na: zaplacení peněžité částky (§ 200), provedení obecně prospěšných prací (§ 201), určení zkušební doby eventuálně ve spojení s dohledem probační služby a plněním povinností (§ 203), nebo narovnání (§ 204). Dalšími podmínkami pro použití odklonů jsou případy, kdy TČ nepatří do příslušnosti Zemského soudu s přisedícími (Landesgericht) nebo porotního soudu (Schöffengericht nebo Geschworenengericht), vinu podezřelého nelze považovat za závažnou a čin neměl za následek smrt člověka.²⁵³

Ze znění obecné normy (§ 198 - § 199) vyplývá *právní nárok na odklon*.²⁵⁴ Justiční orgány jsou při splnění zákonných podmínek povinny obviněnému zaslat návrh na odklon,

---

²⁵⁰ SOTOLÁŘ, A., DOUBRAVOVÁ, D. K nové rakouské právní úpravě odklonů od standardního trestního řízení a k rakouskému modelu uplatnění mediace v trestních věcech. *Právní rozhledy*, č. 3, 2000, s. 93.

²⁵¹ ŠČERBA, F. Rakouská právní úprava odklonů v trestním řízení. *Trestní právo*, 2010, č. 14, č. 12, s. 24.

²⁵² ŠČERBA, F. Rakouská právní úprava odklonů v trestním řízení. *Trestní právo*, 2010, č. 14, č. 12, s. 25.

²⁵³ Tamtéž.

²⁵⁴ Podle § 198 a § 199 StPO: „Státní zastupitelství od stíhání TČ odstoupí (zurücktreten)

případně iniciovat činnost probační služby. Tento postup je právně vynutitelný opravnými prostředky a zakládá důvod pro odvolání či zmateční stížnost, nepostupoval-li soud podle § 199 StPO.²⁵⁵

Základní, resp. obecné podmínky pro aplikaci odklonů vyplývající z ustanovení § 198 StPO lze tedy vymezit následovně:

Dostatečně zjištěný skutkový stav;

Nejsou splněny podmínky pro zastavení trestního stíhání;

Pro odrazení obviněného a jiných osob od páchání trestné činnosti není třeba ukládat trest;

Vina obviněného není závažná ve smyslu § 32 StGB

Činem nebyla způsobena smrt.

Základním předpokladem uplatnění tohoto postupu je tedy dostatečné zjištění skutkového stavu věci, odklon by logicky neměl být aplikován v případě komplikované důkazní situace. Postačí však, aby následná obžaloba s vyšší pravděpodobností vedla k vyslovení viny a odsouzení. Vídeňský komentář k StPO výslovně uvádí, že podezření z TČ na podání obžaloby nemusí postačit, nadto se vyžaduje vysoká pravděpodobnost, že by došlo k odsouzení pachatele, tzv. *hohe Verurteilungswahrscheinlichkeit*. Hodno zdůraznění je skutečnost, že rakouská úprava na rozdíl od české *nevyžaduje doznání pachatele k činu*.²⁵⁶

Naopak se v rakouské právní úpravě setkáváme s aspektem tzv. generální prevence, jež se odráží v podmínce spočívající v závěru, že k odrazení obviněného **a dalších osob** (tj. odlišných od obviněného) od páchání trestné činnosti není třeba potrestání obviněného (kombinace speciální a generální prevence). Je na škodu, že česká právní úprava s aplikací odklonu nijak generálně-preventivní hledisko nespojuje, pouze zohledňuje speciálně-preventivní aspekt, kdy český trestní řád aplikaci odklonů podmiňuje tím, že daný způsob vyřízení věci je dostatečný vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho

---

²⁵⁵ PALOVSKÝ, T. *Odklony (v trestním řízení) ve středoevropské srovnávací perspektivě (se zaměřením na Polsko, Slovensko a Českou republiku)*. Brno, 2001. Disertační práce. Právnická fakulta Masarykovy Univerzity. Katedra trestního práva.

²⁵⁶ SCHROLL, H., FUCHS, H., RATZ, E. *Wiener Kommentar zur Strafprozessordnung*. 70. Lieferung. Wien: Manz, s. 34, § 198.

dosavadnímu životu a okolnostem případu (srov. § 307 odst. 1 písm. b) a § 179g odst. 1 TrŘ.²⁵⁷

Teorie obecně shrnuje, že o těžkou vinu jde tehdy, pokud protiprávní jednání, protiprávní následek a zavrženíhodnost, při současném ohledu na všechny ostatní pro výměru trestu relevantní okolnosti činu a při komplexním celkovém posouzení, dosahují takové míry, kvůli níž je nápadně a nevyhnutelně potřebné na čin reagovat trestem. Vliv na posouzení může mít i jednání pachatele po činu, zejména napravení následku, přispění k objasnění věci atp. Stanovení přesného měřítka však možné není, zákonodárce to ani nepředpokládá. Mezi okolnostmi, které naznačují těžkou vinu, lze s ohledem na bohatou judikaturu zařadit napadení z chuligánství a bez jakékoliv příčiny (u těžké loupeže mladistvého), mimořádné ponížení oběti (u pokusu zločinů vydírání a těžkého ublížení na zdraví), plánovitou přípravu a život ohrožující provedení činu (u loupeže mladistvého) apod.²⁵⁸

Vyřídít věc odklonem podle hlavy 11. StPO, lze pouze na základě souhlasného prohlášení obviněného, čímž je vyjádřen aspekt dobrovolnosti všech odklonných opatření.

8.3 Odklon od stíhání po zaplacení peněžité částky

Podmínky pro odstoupení od trestního stíhání po zaplacení peněžité částky (*Zahlung eines Geldbetrages*) upravuje ustanovení § 200 StPO. Dospěje-li státní zástupce již před sdělením obvinění k závěru, že v daném případě je na místě využít tohoto odklonu, sdělí podezřelému, že se proti němu připravuje vedení trestního řízení za určitý TČ, avšak k tomuto řízení by nedošlo, pokud by uhradil stanovenou peněžní částku a případně napravil způsobenou škodu (§ 200 odst. 4 StPO). Zaplacení peněžité částky má v podstatě stejný efekt jako uhrazení peněžitého trestu (v tomto ohledu je zvýrazněn sankční prvek), ale není s ním spojen tak difamující účinek. Soudní řízení neproběhne a řešení trestní věci tímto odklonem se nezaznamenává v rejstříku trestů.²⁵⁹

---

²⁵⁷ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 367.

²⁵⁸ PALOVSKÝ, T. *Odklony (v trestním řízení) ve středoevropské srovnávací perspektivě (se zaměřením na Polsko, Slovensko a Českou republiku)*. Brno, 2001. Disertační práce. Právnická fakulta Masarykovy Univerzity. Katedra trestního práva.

²⁵⁹ SOTOLÁŘ, A., DOUBRAVOVÁ, D. K nové rakouské právní úpravě odklonů od standardního trestního řízení a k rakouskému modelu uplatnění mediace v trestních věcech. *Právní rozhledy*, č. 3, 2000, s. 94.

Výši peněžité částky přitom státní zástupce, resp. soud musí stanovit tak, aby nepřesahovala obnos, který odpovídá peněžitému trestu ve výši 180 denních sazeb navýšený o částku odpovídající nákladů trestního řízení, jejíž zaplacení je obviněnému ukládáno v případě odsouzení. Výše částky se v každém konkrétním případě stanovuje v závislosti na závažnosti spáchaného TČ a také na příjmech a majetkových poměrech obviněného (§ 200 odst. 2 StPO).²⁶⁰ Pokud tomu nebrání závažné důvody, má být odstoupení od trestního stíhání po zaplacení peněžité částky podmíněno také tím, že obviněný nahradí škodu způsobenou trestným činem, a to během stanovené lhůty (§ 200 odst. 3 StPO). Zaplacením peněžité částky a popř. též nahrazením škody obviněný zároveň konkludentně vyjadřuje svůj souhlas s aplikací tohoto druhu odklonu.²⁶¹ Existuje však možnost pro obviněného jak svůj nesouhlas s vyřízením věci vyjádřit a případně tak dosáhnout klasického trestního řízení před soudem, a to tak, že peněžitou částku ve lhůtě jednoduše nezaplatí.

Hlavní okruh trestných činů, na který by měl být tento postup využíván, jsou drobné krádeže a především krádeže v obchodě, jak uvádí i důvodová zpráva k novele zavádějící institut odstoupení od trestního stíhání do rakouského trestního řádu.²⁶²

Skutečnost, že částku určuje orgán, který má odklon uplatnit, zvyšuje šance na jeho skutečnou aplikaci, pokud k ní bude i obviněný ochoten. Tento typ odklonu tak lze využít zejména u masové kriminality, kde není nutné narovnání a napravení následků je stěží představitelné, a kde uložení takové reakce vůči dosud bezúhonnému obviněnému dostičuje z hlediska individuální prevence. Bude se jednat například o nedbalostní ublížení na zdraví (při dopravních deliktech), bagatelní krádeže v obchodech, ohrožení zdraví osob, ale také třeba nedbalostní způsobení úpadku.²⁶³

---

²⁶⁰ SCHROLL, H., FUCHS, H., RATZ, E. *Wiener Kommentar zur Strafprozessordnung*. 70. Lieferung. Wien: Manz, s. 1, § 200.

²⁶¹ ŠČERBA, F. Rakouská právní úprava odklonů v trestním řízení. *Trestní právo*, 2010, č. 14, č. 12, s. 28.

²⁶² SOTOLÁŘ, A., DOUBRAVOVÁ, D. K nové rakouské právní úpravě odklonů od standardního trestního řízení a k rakouskému modelu uplatnění mediace v trestních věcech. *Právní rozhledy*, č. 3, 2000, s. 94.

²⁶³ Blíže např. PALOVSKÝ, T. *Odklony (v trestním řízení) ve středoevropské srovnávací perspektivě (se zaměřením na Polsko, Slovensko a Českou republiku)*. Brno, 2001. Disertační práce. Právnická fakulta Masarykovy Univerzity. Katedra trestního práva.

8.4 Odklon od stíhání po vykonání obecně prospěšných prací

Jako inspirace pro českou právní úpravu slouží odklon, dle něhož je možné postihnout obviněného uložením povinnosti odpracovat obecně prospěšné práce ve stanovené míře. Jak je vidno rakouská právní úprava odstoupení od trestního stíhání využívá de facto všech klasických sankčních prvků. Dle § 201 odst. 1 StPO může státní zástupce odstoupit od trestního stíhání, jestliže obviněný výslovně prohlásí, že je připraven po stanovenou dobu nejvýše šest měsíců bezúplatně provést obecně prospěšné práce (Gemeinnützige Leistungen). Souhlas obviněného s výkonem obecně prospěšných prací by měl vyjádřit jeho ochotu odpovídat za TČ.²⁶⁴

Specifikum tohoto odklonu tkví v tom, že závažně zasahuje do života obviněného tím, že postihuje nejen jeho volný čas, ale odčerpává tím tak i část jeho možných příjmů (výkon prospěšných prací musí být proveden *bezplatně*). Lze tak říci, že tento odklon má v sobě nejvíce sankčních prvků, resp. že naplňuje některé účely, které jsou spjaty s tresty.²⁶⁵

Státnímu zástupci je též umožněno požádat osobu se zkušenostmi se sociální prací, aby obviněnému sdělila informace týkající se tohoto typu odklonu a podle § 29b zákona č. 146/1969, o probační službě (Bewährungshilfegesetz), obecně prospěšné práce zprostředkovala (tzv. Vermittler). Tento sociální pracovník pak může působit i při samotném výkonu obecně prospěšných prací, což zahrnuje i poradenství a podporu při snaze obviněného odčinit újmu způsobenou trestným činem.²⁶⁶

Obecně prospěšné práce nesmí být stanoveny v rozsahu větším než 8 hodin denně, 40 hodin týdně a 240 hodin celkem. Při určování rozsahu prací přitom musí být zohledněno vzdělávání, získávání kvalifikace a výkon povolání obviněného (§ 202 odst. 1 StPO). Práce jsou vykonávány ve volném čase obviněného, a to u vhodného zařízení (nejčastěji se bude jednat o práce, jež prospívají obecnému, kulturnímu, mravnímu blahu), s nímž je provádění prací sjednáváno (§ 201 odst. 2 StPO). Výkon určitých prací však nelze vykonávat u takového zařízení, které vyjádřilo svůj nesouhlas s takovým postupem.²⁶⁷ V případě úspěšného vykonání obecně prospěšných prací obviněným ve stanoveném rozsahu a lhůtě

²⁶⁴ SCHROLL, H., FUCHS, H., RATZ, E. *Wiener Kommentar zur Strafprozessordnung*. 70. Lieferung. Wien: Manz, s. 1, § 201.

²⁶⁵ Tamtéž

²⁶⁶ SCHROLL, H., FUCHS, H., RATZ, E. *Wiener Kommentar zur Strafprozessordnung*. 70. Lieferung. Wien: Manz, s. 2, § 201.

²⁶⁷ SCHROLL, H., FUCHS, H., RATZ, E. *Wiener Kommentar zur Strafprozessordnung*. 70. Lieferung. Wien: Manz, s. 2, 3, § 201.

a bylo-li mu to rovněž uloženo, odčiní následky svého činu, státní zástupce, resp. soud rozhodne o definitivním odstoupení od trestního stíhání (§ 201 odst. 5 StPO). V opačném případě je třeba v trestním stíhání pokračovat (§ 205 odst. 2 StPO). Pokud se bude v trestním řízení pokračováno a dojde k odsouzení pachatele, již provedené práce se přiměřeně do uloženého trestu započítají.

Jak již bylo uvedeno, odklon tohoto typu zatěžuje obviněného nejvíce, proto se jeho užití jeví jako vhodné pro závažnější činy či pro pachatele se sklonem k recidivě. Odklon tohoto typu je využíván zejména pro postih majetkových deliktů; rovněž může být pojímán jako vhodná a symbolická reparace v případech, kdy TČ bylo poškozeno například veřejné zařízení (sprejerství). Další oblastí pro využití skýtá násilná trestná činnost, nedbalostní ublížení na zdraví, ale také TČ proti životnímu prostředí, kdy například obviněnu stíhanému pro týrání zvířat lze uložit práce ve prospěch ZOO, vandalům lze přikázat práce spočívající v úklidu veřejného prostranství apod.²⁶⁸

8.5 Odklon od stíhání po skončení zkušební doby

Jak česká, tak i rakouská právní úprava nepomíná typ odklonu, jenž je charakteristický svoji mezitímní, podmíněnou povahou a sledováním obviněného v průběhu zkušební doby (Probezeit). Právní úprava zde rozlišuje dva způsoby, prostou zkušební dobu a zkušební dobu naplněnou určitými povinnostmi a/nebo dohledem probačního pracovníka, přičemž pro obviněného je zkušební doba nejméně zatěžujícím odklonem. Jeho smysl spočívá v hrozbě dalšího stíhání. Tento typ odklonu je upraven v § 203 StPO. Postup při aplikaci je takový, že státní zástupce obviněnému oznámí, že obžalobu proti němu pro daný TČ ve zkušební době nepodá a poučí ho ve smyslu § 207. Případně obviněnému rovněž oznámí, že toto předběžné (podmíněné) odstoupení od trestního stíhání je podmíněno i tím, že obviněný výslovně prohlásí, že je připraven na sebe převzít stanovené povinnosti a podrobit se péči probačního úředníka.²⁶⁹

Lze se tedy v určitých případech spokojit pouze se stanovením zkušební doby (pro obviněného je taková forma odklonu nejméně zatěžující), zákon takový postup nikterak nevylučuje, avšak obvyklou podmínkou pro odstoupení od trestního stíhání by mělo být výslovné prohlášení obviněného o připravenosti podrobit se v průběhu zkušební doby

²⁶⁸ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 370.

²⁶⁹ ŠČERBA, F. *Rakouská právní úprava odklonů v trestním řízení*. *Trestní právo*, 2010, č. 14, č. 12, s. 30.

uloženým povinností nebo se podrobit působení probačního úředníka (tzv. Bewährungshelfer) podle § 203 odst. 2 StPO. Zákon jednoznačně preferuje zkušební dobu vyplněnou určitou činností či sociální prací, prostá zkušební doba je možná tam, kde následky byly již napraveny a ze zvláštních důvodů se nejeví jako nutné užít výše citovaná opatření. Minimálně má místo tam, kde hrozí (nepravá) recidiva či sociální vyloučení, je zřejmá neschopnost obviněného jednat s úřady, jeho nedostatečná motivace atp.²⁷⁰

Povinnostmi, k jejichž dodržování se obviněný zavazuje, se rozumí výhradně příkazy či zákazy, mohou jimi být tzv. pokyny (Weisungen) ve smyslu ustanovení § 51 rakouského trestního zákona - StGB. Jde o určitou dobu přiměřených omezení a povinností, se kterými počítá české trestní právo. Typickým příkladem povinnosti je dle § 203 odst. 2 StPO povinnost k náhradě škody či jinak odčinit následky TČ. Logickým indikátorem k vyslovení povinnosti podrobit se péči probačního úředníka obviněným jsou jednak okolnosti případu, jednak osoba obviněného, jeho předchozí život, sociální prostředí, v němž se pohybuje, nevyzrálost, atd.²⁷¹

Veškeré výše uvedené povinnosti nelze obviněnému autoritativně uložit, naopak obviněný se musí k dodržování povinností, resp. podrobení se působení probačního úředníka sám a dobrovolně zavázat. V rámci odklonu totiž nelze obviněnému ukládat žádnou formu sankce proti jeho vůli. Po uplynutí zkušební doby a splnění případných povinností státní zástupce, resp. soud podle ustanovení § 203 odst. 4 StPO buď od trestního stíhání definitivně odstoupí, anebo v případě, že obviněný neplní převzaté povinnosti nebo se trvale vyhýbá působení probačního úředníka, rozhodne o pokračování v trestním stíhání (§ 205 odst. 3 StPO). Využitelnost tohoto odklonu spatřována především v TČ souvisejících s nedostatky obviněného v rovině vědomostí, způsobu jednání či jeho postojů, jež mohou být odstraněny v průběhu zkušební doby. Například se tak doporučuje postupovat v některých případech nedbalostního těžkého ublížení na zdraví, vydírání, lehkého úmyslného ublížení na zdraví, ale také při určitých hospodářských deliktech, jako třeba v závažnějších případech nedbalostního úpadku.²⁷²

---

²⁷⁰ Blíže např. PALOVSKÝ, T. *Odklony (v trestním řízení) ve střeoevropské srovnávací perspektivě (se zaměřením na Polsko, Slovensko a Českou republiku)*. Brno, 2001. Disertační práce. Právnická fakulta Masarykovy Univerzity. Katedra trestního práva.

²⁷¹ ŠČERBA, F. Rakouská právní úprava odklonů v trestním řízení. *Trestní právo*, 2010, č. 14, č. 12, s. 30.

²⁷² ŠČERBA, F. Rakouská právní úprava odklonů v trestním řízení. *Trestní právo*, 2010, č. 14, č. 12, s. 31.

8.6 Odstoupení od trestního stíhání na základě narovnání

Stejně jako v českém trestním řádu, tak i v rakouském je zohledněna skutečnost, že se obviněnému s poškozeným podařilo dosáhnout narovnání, a proto tento poslední typ odklonu (§ 204 StPO) spočívá právě v odstoupení trestního stíhání na základě narovnání (Tatausgleich) – dříve tzv. mimosoudní narovnání (aussergerichtlicher Tatausgleich: ATA).²⁷³

Tento typ odklonu v sobě zahrnuje několik prvků, jedná se zejména o prvek restorativní (vyřešení TČ), prvek retrospektivně-emocionální (obnova pokojného stavu mezi viníkem a poškozeným) a přirozeně prvek preventivní (přípravenost vypořádat se s příčinami spáchaného TČ a do budoucna se podobné činnosti vyvarovat). Poškozený je tak ideálně vzato konfrontován se všemi důsledky spáchaného protiprávního jednání, kdy účelem výše uvedeného institutu je právě vypořádání se spáchanou trestnou činností, přičemž lze říci, že narovnání ze všech zmíněných odklonů nejvíce zatěžuje obviněného, jehož je často konfrontován se svoji obětí, jež může celý postup zhatit neudělením souhlasu s takovým postupem.²⁷⁴

Podstata tohoto řešení tkví v tom, že pokud je obviněný připraven nést následky za svůj čin a vypořádat se s nimi (prvek retrospektivně-emocionální), může soud, resp. státní zástupce za níže uvedených podmínek odstoupit od trestního stíhání. Zejména je v této souvislosti vhodné upozornit na podmínku spočívající v tom, že narovnání je omezeno pouze na případy, kdy TČ byly bezprostředně poškozeny zájmy určité osoby. Tímto je rakouským zákonodárcem výslovně zdůrazněna povaha a účel narovnání, neboť tento typ odklonu z logiky věci není aplikovatelný na případy, kdy neexistoval žádný konkrétní poškozený, např. při TČ proti životnímu prostředí. U tohoto druhu odklonu lze spatřovat podobně jako u české právní úpravy narovnání posílené postavení poškozeného.²⁷⁵

Ustanovení § 204 odst. 2 StPO předpokládá zapojení poškozeného do snahy dosáhnout mimosoudního narovnání, ale zejména vyžaduje souhlas poškozeného pro aplikaci narovnání. Zohledňovat oprávněné zájmy poškozeného ve smyslu § 206 StPO je v rámci dosažení narovnání na prvním místě. Problematickým momentem, na nějž

---

²⁷³ SCHROLL, H., FUCHS, H., RATZ, E. *Wiener Kommentar zur Strafprozessordnung*. 70. Lieferung. Wien: Manz, s. 5, § 204.

²⁷⁴ Tamtéž.

²⁷⁵ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 151.

poukazuje i odborná rakouská literatura je skutečnost, že tento typ odklonu není bezpodmínečně závislý na souhlasu poškozeného, neboť tento může přirozeně svůj souhlas odepřít, avšak nikoli na základě důvodů, které nelze v trestním řízení zohledňovat (§ 204 odst. 2, druhá věta). Takovými irelevantními důvody by mohly být například odepření souhlasu z pomsty či ve snaze dosáhnout vyšší náhrady škody.²⁷⁶ I přes autonomii oběti zde totiž musí zůstat dominance státu coby garanta práva. V tomto smyslu pak může být pro pachatele tento typ odklonu „náročnější“ v tom smyslu, že je zde nucen k opětovné konfrontaci s obětí a se svým činem. Od pachatele se zde mimo jiné očekává, že se bude na řešení činu aktivně podílet, a to i s pomocí mediátora. Co se týče problematiky (ne)udělení souhlasu poškozeného s aplikací institutu narovnání, ztotožňuji se s názorem, že tato možnost aplikace bez souhlasu poškozeného by měla být vykládána velmi restriktivně. Jedině tak lze zohlednit funkci narovnání, jež má v první řadě spočívat v satisfakci poškozeného. Nelze přeci poškozeného trestat, že vůči obviněnému cítí zášť a nedokáže mu spáchání TČ odpustit, takové jednání dle mého soudu skutečně nelze kvalifikovat jako pomstu jako ze strany poškozeného.²⁷⁷

Zákon preferuje jako napravení následků činu především náhradu škody, připouští však i jiné varianty se stejným výsledkem. Zohledňují se zde osobní poměry a kapacita obviněného. Placení škody v penězích lze tedy nahradit pracemi pro poškozeného, nedisponuje-li obviněný příslušnou finanční částkou, ale i nepřímé napravení následku pracemi pro třetí osobu, kterou oběť určí. Významnou roli sehrává omluva, vyřčená v rámci mediátorem řízeného dialogu a následné odpuštění.²⁷⁸

Státní zástupce, resp. soud může požádat mediátora tzv. Konfliktregler, aby poškozenému i obviněnému poskytl potřebné poučení ve smyslu §§ 206 a 207 StPO a aby je instruoval a podporoval v jejich snaze o dosažení narovnání (§ 204 odst. 3 StPO). Zde se sluší uvést, že ustanovení § 206 StPO vyjadřuje práva a zájmy oběti TČ, jichž je nutno v hlavě 11. StPO dbát v co největší míře a o těchto obětí řádně poučit a informovat. Úkolem mediátora je následně státního zástupce, resp. soud informovat o průběhu

---

²⁷⁶ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 152.

²⁷⁷ ŠČERBA, F. *Rakouská právní úprava odklonů v trestním řízení*. *Trestní právo*, 2010, č. 14, č. 12, s. 32.

²⁷⁸ Blíže např. PALOVSKÝ, T. *Odklony (v trestním řízení) ve středoevropské srovnávací perspektivě (se zaměřením na Polsko, Slovensko a Českou republiku)*. Brno, 2001. Disertační práce. Právnická fakulta Masarykovy Univerzity. Katedra trestního práva.

narovnání a dozorovat jeho plnění, což slouží státnímu zástupci, resp. soudu k představě, zda věc je reálně vyřídit narovnáním (viz § 204 odst. 4 StPO).²⁷⁹

Obsahem i smyslem narovnání je především řešit trestní věci, kde určitý konflikt mezi pachatelem a obětí vyústil v trestnou činnost; ideální je tedy pro ublížení zdraví či nebezpečná vyhrožování.

8.7 Rakouská právní úprava odklonů jako inspirace pro českou právní úpravu

Oproti české právní úpravě zná rakouské trestní právo procesní celkem čtyři varianty odstoupení od trestního stíhání použitelných v jakémkoli druhu trestního řízení, kdy tato rovněž vyčerpává všechny základní sankční prvky (nespojené s odnětím svobody). Výsledkem je, že státní zástupce či soud mají při úvaze o uplatnění odklonu podobný výběr jako při alternativním trestání v hmotněprávní rovině, tedy, zda v rámci odklonu postihnou obviněného majetkově, na volném čase (odstoupení od trestního stíhání po vykonání obecně prospěšných prací), formou kontroly během zkušební doby (podmíněné odstoupení), anebo zda mírnější postup v podobě odklonu podloží dosaženým narovnáním mezi obviněným a poškozeným.²⁸⁰

Naopak český trestní řád v rámci narovnání kumuluje dva z těchto prvků, neboť tento odklon podmiňuje jak dosažením narovnání mezi obviněným a poškozeným, tak složením peněžité částky. Tato vyšší míra iniciativy obviněného je obhajitelná tím, že důsledkem schváleného narovnání je definitivní zastavení trestního stíhání. Na druhou stranu je těžko pochopitelné, že české trestní právo zcela opomíjí možnost odklonu na základě provedení obecně prospěšných prací, byť by tento typ odklonu byl pro řadu viníků mnohem vhodnější než postížení v majetkové sféře. V tomto ohledu by bylo nanejvýš vhodné se rakouskou právní úpravou inspirovat a tento typ odklonu *de lege ferenda* do českého trestního práva zakomponovat.

Dle mého názoru nesporné pozitivum rakouské právní úpravy je, že státní zástupce má klíčovou úlohu v realizaci odklonů v trestním řízení. Soud i státní zástupce jsou povinni zabývat se v každé jednotlivé věci podmínkami pro využití odklonů od

---

²⁷⁹ SCHROLL, H., FUCHS, H., RATZ, E. *Wiener Kommentar zur Strafprozessordnung*. 70. Lieferung. Wien: Manz, s. 5, § 204.

²⁸⁰ ŠČERBA, F. Rakouská právní úprava odklonů v trestním řízení. *Trestní právo*, 2010, č. 14, č. 12, s. 36.

standardního řízení, a jestliže jsou splněny podmínky, využít tohoto postupu. V tomto směru se rakouská právní úprava výrazně odlišuje od naší, neboť v českých právních poměrech jsou tyto procesní alternativy fakultativními způsoby řešení trestních věcí, na jejichž využití *není právní nárok*.

Dle českého trestního práva má totiž obviněný ze zákona právo na řádný proces, nikoliv však právo na to, aby věc byla vyřízena odklonem od takového procesu, jímž je mimo jiné podmíněné zastavení trestního stíhání, a proto ani v rámci dovolání nelze s úspěchem namítat, že soud nepostupoval podle § 307 odst. 1 TrŘ byt' by k takovému postupu byly skutečně splněny všechny zákonné podmínky.²⁸¹

Postavení rakouského státního zástupce aktivně nabízející odklon je tak s ohledem na shora uvedené ve značném kontrastu k státnímu zástupci českému, který poněkud pasivně rozhoduje. Ze srovnání rakouské a české právní úpravy však vyháží ta česká lépe ohledně postavení poškozeného a jeho práv. Na ochraně práva poškozeného je nutno za všech okolností setrvat. Proto i ustanovení § 206 StPO přikazuje zohledňovat zájmy poškozeného a zaručuje poškozenému důležitá práva v souvislosti s uplatňováním odklonů. Nicméně zatímco u tří ze čtyř českých odklonů zákon na obviněném obligatorně vyžaduje určitou formu náhrady škody poškozenému, rakouská právní úprava obsahuje instrukci (u odstoupení od trestního stíhání po zaplacení peněžité částky, po provedení obecně prospěšných prací a při podmíněném odstoupení od trestního stíhání), podle které neuložení povinnosti nahradit způsobenou škodu musí být podloženo závažnými důvody, tedy jinak řečeno náhrada škody poškozenému se nepovažuje za obligatorní podmínku. Jde o projev toho, že primárním důvodem uplatňování odklonů nejsou zájmy poškozeného, nýbrž principy přiměřenosti a spravedlnosti trestního postihu, při repetování zásady *ultima ratio*.²⁸²

U čtvrtého druhu odklonu odstoupení od trestního stíhání, tj. u narovnání, je sice nahrazení škody nutnou podmínkou pro aplikaci tohoto postupu, avšak postavení poškozeného je do určité míry oslabeno skutečností, že je zde ponechán prostor pro provedení narovnání i bez souhlasu poškozeného. A konečně dalším zajímavým aspektem rakouské právní úpravy zůstává nepřiznání práva poškozeného podat stížnost proti aplikaci odklonu.

---

²⁸¹ blíže viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13.04.2004, sp.zn. 5 Tdo 347/2004

²⁸² ŠČERBA, F. Rakouská právní úprava odklonů v trestním řízení. *Trestní právo*, 2010, č. 14, č. 12, s. 36.

Lze tedy shrnout, že v otázce postavení a práv poškozeného přiznává česká právní úprava daleko širší možnost uplatnění a tímto není rakouská úprava pro naši příliš inspirativní. Lze jen spekulovat, do jaké míry je česká právní úprava odklonů zbytečně formalizována a zatěžuje tak pružnost trestního řízení. Například Palovský zastává zcela jednoznačné stanovisko, že česká právní úprava odklonů je zbytečně formalizovaný proces a domnívá se, že právní úpravu lze učinit pružnější tím, aby bylo státnímu zástupci či soudu umožněna škála oprávnění vůči obviněnému. Lze souhlasit, že naši úpravu odklonů tíží celá řada nedostatků viz zmíněná problematická úprava doznání obviněného u podmíněného zastavení trestního stíhání, jenž je v komparaci s našimi sousedy neobvyklá. Jak bylo zmíněno tak rakouská právní úprava doznání nevyžaduje vůbec a slovenští sousedé se spokojili s „pouhým“ prohlášením o spáchání skutku, přičemž o takovém prohlášení nejsou pochybnosti, že bylo učiněno svobodně, vážně a srozumitelně. Je tak nasnadě, že českou úpravu podmíněného zastavení trestního stíhání zbytečně sužuje přepjatý formalismus vztahující se k podmínce doznání, což tak do jisté brání pružnějšímu využití tohoto institutu. S Palovským lze souhlasit, že vypuštěním doznání za užití „prohlášení viny“ by odpadly otázky co vše má procesně účinné doznání obsahovat, jakož i otázky aplikace podmíněného zastavení tam, kde má pachatel na čin amnézii a není shledán nepřičetným.

I přes výše uvedené, je vždy třeba důsledně dbát na ochranu práv poškozeného, jehož ochrany nelze bez určitých formalit dosáhnout. V neposlední řadě se domnívám, že k dosažení vyššího počtu vyřízení věcí odklonem je nezbytné zavést do trestního řádu takové prvky, které z odklonů vytvoří obligatorní procesní postupy, tak je to zavedeno i u našich rakouských sousedů.

ZÁVĚR

Procesní alternativy k standardnímu trestnímu řízení tzv. odklony charakterizují vývoj moderního trestního práva, neboť jsou spojeny s atributy jako racionalizace trestní justice, dekriminlizace, depenalizace, rychlost trestního řízení (zkracování doby trestního řízení) a mnohými dalšími výhodami, jak pro případného pachatele, tak oběť TČ (poškozeného). V zemích s vyspělou právní kulturou se alternativy stávají stále významnější součástí trestního systému. České trestní právo skýtá s ohledem na svůj vývoj poměrně bohatou škálu odklonů, přičemž jak již bylo uvedeno, nosné téma práce představuje institut podmíněného zastavení trestního stíhání.

Cílem rigorózní práce byla zejména analýza, hlubší popis a zhodnocení platné právní úpravy v oblasti podmíněného zastavení trestního stíhání. Výzkum institutu podmíněného zastavení trestního stíhání v úvodních teoretických částech nejprve přináší obecný pohled na historický vývoj trestní politiky s důrazem na postupné rozšíření využití odklonů v trestním řízení. Snahy o umožnění rychlejšího vyřizování alespoň některých trestních řízení lze pozorovat již od 90. let 20. století, zejména počátkem roku 1993, kdy byly zahájeny intenzivní práce na rekonstrukci trestního řádu.

Další část práce je v tomto smyslu věnována konceptu restorativní justice a jejímu vlivu na klasické trestněprávní systémy, neboť pochopení uvedeného myšlenkového proudu je zásadní pro stávající systém trestního práva potažmo odklonů. Byť restorativní justice představuje protipól retributivní justice, její současné směřování napovídá tomu, že by měla klasický systém trestního práva obohacovat a doplňovat jej. Jako příklad lze uvést zákon o obětech trestných činů, který přinesl do českého trestního práva z restorativního pohledu zásadní změnu ve vztahu k obětem TČ, dále například v rámci ukládání přiměřenosti trestních sankcí je zákonodárcem vyžadováno, aby byl brán ohled na zájmy poškozeného, ve věcech zprostředkování řešení konfliktů spojených s trestnou činností, jakož i výkonu alternativních trestů hraje nezastupitelnou roli Probační a mediační služba.

Zásadní význam pro předkládanou práci představuje pojem odklon a jeho realizace v českém trestním právu podle stávající právní úpravy. Vzhledem k tomu, že odklon (ang. i franc. „diversion“) není řešen zákonnou úpravou, nacházíme v odborné literatuře různé názory na jeho typologizaci. Po analýze dostupné literatury je patrné, že názory na formy a pojetí odklonu se lišily v závislosti na vývoji trestního práva. Obecně lze říci, že v české

odborné literatuře bývá nejčastěji odklon pojímán jako *odchylka od typického, pravidelného průběhu trestního řízení*, alternativa ke standardním postupům. Možnost aplikace však musí být podmíněna zákonnou úpravou podmínek, jež musí být naplněny, přičemž tyto se liší podle jednotlivých alternativních druhů řízení. Logicky se tak nabízí otázka, jaké formy odklonů vlastně skýtá české trestní právo. Nalézt odpověď na takovou zdánlivě jednoduchou otázku nebylo snadné, neboť odborná veřejnost je v tomto směru nejednotná. Lze uvést, že teprve novelou trestního řádu, provedenou zákonem č. 292/1993 Sb., která nabyla účinnosti od 1.1.1994, byly zavedeny dva nové procesní instituty, které představují procesní alternativu ke standardnímu trestnímu řízení. Byl obnoven institut trestního příkazu a dále vytvořen zcela nový institut podmíněného zastavení trestního stíhání. Další novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 152/1995 Sb. došlo k zakotvení institutu narovnání, který je koncipován především pro TČ mající povahu sporu mezi obviněným a poškozeným. Není sporu o tom, že poslední dvě zmíněné alternativy mají povahu odklonu, nicméně ohledně řazení trestního příkazu mezi odklony nepanuje shoda. Byť při jeho vydání dochází k odchýlení od standardní podoby trestního řízení, nelze odhlédnout od toho, že trestním příkazem je formálně vyslovena vina pachatele a může mu být udělen i poměrně vysoký trest. V této práci je tedy odklon chápán v užším smyslu, tj. jako opatření vyplývající z principů restorativní justice, jehož aplikace je spojena jednak s okamžitým či podmíněným upuštěním od trestního stíhání, ale také s určitou formou výchovného působení na osobu, vůči níž je vedeno. Na základě těchto úvah jsou pod odklony v trestním řízení řazeny podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, podmíněné odložení návrhu na potrestání a odstoupení od trestního stíhání mladistvých.

Podmíněnému zastavení trestního stíhání je věnována nosná část práce, neboť lze uvést, že podmíněné zastavení trestního stíhání představuje základní typ odklonu a pojí se tak k němu poměrně bohatá judikatura. Systematicky je v trestním řádu zařazen v hlavě XIX. mezi zvláštní způsoby řízení (§ 307 a násl. TrŘ). Statistiky hovoří zcela jednoznačně a v průběhu let svého vývoje se podmíněné zastavení trestního stíhání stává v trestním řízení stabilním procesním institutem. Ač lze podmíněné zastavení trestního stíhání hodnotit jako zdařilou procesní alternativu, jsou v této práci zmíněny legislativní nedostatky i subjektivní důvody bránící flexibilnějšímu využívání jmenovaného odklonu. Narážím tím zejména na problematickou právní úpravu doznání, která je v komparaci s našimi sousedy neobvyklá. Například rakouská právní úprava doznání nevyžaduje vůbec a slovenští sousedé se

spokojili s „pouhým“ prohlášením o spáchání skutku, přičemž o takovém prohlášení nejsou pochybnosti, že bylo učiněno svobodně, vážně a srozumitelně. Lze doporučit, že vypuštěním doznání za užití „prohlášení viny“ by odpadly otázky co vše má procesně účinné doznání obsahovat. V této souvislosti je nutno poznamenat, že zatímco předpokladem pro podmíněné zastavení trestního stíhání je *doznání* obviněného, v případě narovnání postačí jeho *prohlášení*, že spáchal skutek, pro který je stíhán.

Součástí výzkumu zaměřeného na podmíněné zastavení trestního stíhání, byla i analýza dotazníkového šetření, jehož cílem bylo zjistit aktuální postoje a názory soudců a státních zástupců, jimž zákon svěřil rozhodování o podmíněném zastavení trestního stíhání. Jako jedna z podnětných připomínek z řad státních zástupců a soudců se pak jeví zajistit větší informovanost obviněného o možnostech trestního řízení, resp. odklonů. De lege ferenda by zřejmě bylo vhodné zakotvit povinnost obviněného seznámit se s možnostmi aplikace odklonů a zjistit tak jeho stanovisko, aby právní úprava podmíněného zastavení trestního stíhání lépe odpovídala požadavkům a potřebám praxe.

V další části práce (konkrétně subkapitole 4.10) jsou mimo jiné dokumentovány kvalifikované (zprísňené) podmínky u podmíněného zastavení trestního stíhání. Záměrem zákonodárce bylo orgánům činným v trestním řízení poskytnout rovnocenný nástroj působící obviněnému obdobnou újmu jako trest zákazu činnosti. Vzhledem k tomu došlo novelou č. 193/2012 Sb. k rozšíření institutu podmíněného zastavení trestního stíhání a podmíněného odložení podání návrhu na potrestání tak, aby jejich aplikaci bylo možné podmínit i dobrovolným slibem obviněného (podezřelého), že se po zkušební dobu zdrží určité činnosti (např. zákaz řízení motorových vozidel), nebo složením peněžité částky určené státu na pomoc obětem trestné činnosti. Popisované změny normativní dikce umožňují § 307 TrŘ umožňují rozšířit okruh závažnějších přečinů pomocí odklonu, přičemž za nejpřínosnější lze považovat zavedení závazku zdržet se řízení motorových vozidel, jehož je v hojně míře využíváno u deliktů spáchaných v dopravě. Novou právní úpravu však doprovází nedomyšlenost spočívající v tom, že se obviněnému nezapočítává doba, po kterou mu již bylo před právní mocí usnesení dle § 307 odst. 2 písm. a) TrŘ mocensky zabráněno, aby činnost nevykonával.

Obsahem další části práce je pak využití odklonů ve zkráceném řízení v rámci novely trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. Tato novela napravila nedostatek právní úpravy spočívající v nemožnosti uplatňovat v průběhu tohoto typu řízení odklony,

tedy prostředky umožňující rychlejší vyřizování trestní věci. V rámci zkráceného řízení je tak v hojné míře využíván institut podmíněného odložení podání návrhu na potrestání, jenž je obdobou podmíněného zastavení trestního stíhání přizpůsobený zvláštním rysům zkráceného přípravného řízení. Že se jednalo o správný a pozitivní krok dokazují statistické přehledy v kapitole 7, z nichž plyne, že po zavedení možnosti podmíněného odložení podání návrhu na potrestání v polovině roku 2004 se absolutní počty případů podmíněného zastavení trestního stíhání snižovaly, a to právě ve prospěch podmíněného odložení podání návrhu na potrestání.

Za účelem komplexního pohledu na formy odklonů je osmá kapitola této práce věnována alternativním formám řešení trestních věcí mladistvých, neboť ZSM výrazně rozšířil možné formy reakce na trestnou činnost mladistvých provinilců mimo rámec standardního trestního řízení. V novém systému soudnictví ve věcech mládeže tak lze odklonem od klasického řízení rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání mezi mladistvým a osobou poškozenou a o odstoupení od trestního stíhání mladistvého. Zatímco první dva typy odklonu lze uplatnit s určitými modifikacemi i ve vztahu k dospělým obviněným, odstoupení od trestního stíhání představuje specifický případ trestněprávní reakce na provinění mladistvého [viz § 70 a § 71 ZSM ve spojení s § 68 a § 69 písm. a) ZSM]. Odstoupení od trestního stíhání spolu s narovnáním a podmíněným zastavením trestního stíhání představuje jednu z výjimek ze zásad legality a oficiality, tak jsou vymezeny v § 2 odst. 3 a 4 TrŘ.

Závěrečná část práce je za účelem zhodnocení české právní úpravy odklonů *de lege lata* věnována analýze rakouské právní úpravy procesních alternativ, neboť tyto mohou představovat vhodný zdroj inspirace pro české trestní právo. Oproti české právní úpravě zná rakouské trestní právo procesní celkem čtyři varianty odstoupení od trestního stíhání použitelných v jakémkoli druhu trestního řízení, kdy tyto rovněž vyčerpávají všechny základní sankční prvky (nespojené s odnětím svobody). Je na škodu, že česká právní úprava zcela opomíjí možnost odklonu na základě provedení obecně prospěšných prací, byť by tento typ odklonu byl pro řadu viníků mnohem vhodnější než postižení v majetkové sféře. Další pozitivum rakouské právní úpravy je, že státní zástupce má klíčovou úlohu v realizaci odklonů v trestním řízení, neboť je povinen se v každé jednotlivé věci podmínkami pro využití odklonů od standardního řízení zabývat, a jestliže jsou splněny podmínky, využít tohoto postupu. Zde lze spatřit další značný rozdíl oproti české právní

úpravě, neboť ukončení trestního řízení odklonem je fakultativní čili soud ani státní zástupce nejsou povinni toto řešení zvolit. Jak je vidno, rakouská právní úprava zdařile využívá všech sankčních prvků, přičemž státní zástupce či soud mají při úvaze o uplatnění odklonu podobný výběr jako při alternativním trestání v hmotněprávní rovině, tedy, zda v rámci odklonu postihnou obviněného majetkově, na volném čase (odstoupení od trestního stíhání po vykonání obecně prospěšných prací), formou kontroly během zkušební doby (podmíněné odstoupení), anebo zda mírnější postup v podobě odklonu podloží dosaženým narovnáním mezi obviněným a poškozeným.

Jak je vidno, problematika tzv. odklonů představuje širokou materii, která hlubším zkoumáním a komparací s blízkými právními úpravami vzbuzuje mnohé další otázky a podněcuje úvahy *de lege ferenda*. Cílem předkládané práce tak nebylo vyčerpat veškerou tematiku procesních alternativ, ale soustředit se na výzkum institutu podmíněného zastavení trestního stíhání jako alternativy ke standardnímu procesnímu postupu a jeho realizaci v českém trestním právu podle stávající úpravy i z pohledu historického vývoje. Práce podává podrobný přehled právní úpravy podmíněného zastavení trestního stíhání včetně judikatury a zkoumá možnosti *de lege ferenda* ve srovnání s rakouskou právní úpravou procesních alternativ.

SUMMARY

The thesis deals with the topic of diversions in criminal proceedings with an emphasis on the conditional discontinuance of criminal proceedings as the most widely used alternative to a conditional sentence. The new concept of the Criminal Code is based on the fact that the increase of crime cannot be dealt by conventional forms of criminal repression; on the contrary, it is necessary to count with a wide range of so-called diversions from the standard procedure so that the less serious and factually and legally simple issues can be handled outside the standard of a case in main trial. This would create the conditions to pay an attention to serious and factually complex things. To what extent was/is the above-mentioned idea accomplished the substantial part of this thesis is devoted. First is noted that the crime rate and prison overcrowding cannot be solved by further criminal repression, but for this purpose a wide range of alternatives to imprisonment should be applied. These ideas are largely based on a theory of justice called as a restorative justice, which aims to engage appropriately the victim and offender into the mutual solution to the conflict. This kind of interaction between victims and offenders is the basis of restorative justice. It is obvious that this aspect cannot be applied to all crimes committed, but for petty crimes making up a considerable part of the crime rate this kind of solution is regarded as being effective and economical. Need of relief overburdened judiciary and reducing the scope of imprisonment has been proclaimed in many international congresses, whose conclusions were also reflected in international documents and recommendations. Subsequently, in the Czech legal environment the conditions for diversion application have been created as well and the most applied type of diversion entitled as conditional discontinuance of criminal proceeding could come into existence. Given that the concept of diversion is not defined anywhere in the legal provisions, it was necessary to define it and analyse, moreover if the legal community has become conscious of inconsistencies in using and defining thereof. Diversion as simply understood means an option of the public prosecutor or judge to divert the cases away from the standard criminal proceeding on the grounds of depenalization and decriminalization.

The main topic hereof, however, is itself conditional discontinuance of criminal proceeding, which is according to available statistics the most common type of diversion. This is particularly so because of the relatively successful legislation and extensive case law that goes with it, nevertheless when applied you can come across the shortcomings of

the legislation or excessive formality of certain provisions, which may cause insufficient use of this institute. We can mention a questionable procedural rules confession, whose analysis and relevant case law is mentioned in a relevant part hereof.

For completeness the minor part of the thesis is devoted to the use of diversions or conditional discontinuance of criminal proceeding towards the youthful offenders. The use of alternative methods to prison are enacted broadly, since the juveniles still have a good chance to correction in cooperation with the Probation and Mediation Service and other social and interest bodies.

Finally, there is mentioned an Austrian criminal justice system with the focus on diversion process. Austria has recently developed a remarkable and inspiring package of diversions, which could be considered as a motivating influence compared to the Czech criminal law. In view of that fact, the different type of diversions in Austria has been analysed and subsequently compared with the Czech criminal regulation. The result is that the Austrian prosecutor or the court have a larger set of diversion measures when considering the alternative method, i.e. the offender could be affected to property (diversion fine), to free time (community service) through checks during the probationary period, or a more moderate approach could be applied within a settlement reached between the accused and the victim. It should be noted that the prosecuting authorities in every single case shall consider whether the present criminal case could be under the law diverted, in other words the using of diversion is obligatory unlike the Czech system.

It can be concluded that the Czech Criminal Procedure Code has still gaps that prevent broader application of diversions; nevertheless the abovementioned Austrian system could represent an inspiring matter from the point of view *de lege ferenda*.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MONOGRAFIE A OSTATNÍ PUBLIKACE

HENDRYCH a kol. Právní slovník. 3. vydání. In: Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck.

KOTULAN, P. Výzkum institutu podmíněného zastavení trestního stíhání. *Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci*, 1996, 81 s.

MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. vydání. C. H. Beck: Praha, 2007, 1166 s.

PALOVSKÝ, T. *Odklony (v trestním řízení) ve středoevropské srovnávací perspektivě (se zaměřením na Polsko, Slovensko a Českou republiku)*. Brno, 2001. Disertační práce. Právnická fakulta Masarykovy Univerzity. Katedra trestního práva.

SCHROLL, H., FUCHS, H., RATZ, E. § 198 – 208 StPO. *Wiener Kommentar zur Strafprozessordnung*. 70. Lieferung. Wien: Manz Verlag Wien, 2011, 4320 s.

VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, 1072 s.

ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl*. 6. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, 3632 s.

ŠÁMAL, P. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. 3477 s.

ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. NOVOTNÝ, F., DOUCHA, J. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C. H. Beck, 1997, 991 s.

ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., A KOL. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1053 s.

ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4072 s.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H.; SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, 1199 s.

ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, 416 s.

ŠČERBA, F., a kolektiv. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, 128 s.

ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 464 s.

ODBORNÉ ČLÁNKY

DRAŠTÍK, A. Odklon v českém trestním procesu (de lege lata). *Časopis pro právní vědu a praxi*, č. 4, 1994, s. 187-194.

FILIPOVÁ, M. Dohoda o vině a trestu jako nový zvláštní způsob trestního řízení. Sborník Dny práva. Brno: MU, 2012, s. 1376 - 1398.

FRYŠTÁK, M. Smysl a význam zkráceného přípravného řízení z hlediska jeho rychlosti. *Trestněprávní revue*, č. 10, 2012, s. 235.

HULMÁKOVÁ, J., ROZUM, J. Aktuální trendy sankční politiky. *Trestněprávní revue* 2012, č. 11

JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 10, s. 19 - 25.

- KARABEC, Z. Možnosti sankční politiky. *Kriminalistika*, č. 3, 2001, s. 161-174.
- KUCHTA, J., ZEZULOVÁ, J.: „K vybraným problémům alternativních způsobů řízení v českém trestním právu.“ *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 5, č. 4, 1997, s. 553 - 567.
- NEZKUSIL, J. K problematice alternativ k trestu odnětí svobody. *Trestní právo*, č. 7-8, 2009, s. 7 -18.
- NEZKUSIL, J. K uplatnění principu oportunity v trestním právu. *Trestní právo 2009*, č. 5, s.
- NEZKUSIL, J. Narovnání jako forma odklonu v českém trestním řádu. *Právník*, č. 10, 2007, s. 1095-1109.
- NEZKUSIL, J. Odklon v trestním řízení. *Karlovarská právní revue*, č. 2, 2005, s. 33-62.
- PALOVSKÝ, T. Rakouská právní úprava odklonů jako vzor pro právní úpravu českou? *Státní zastupitelství*, 2007, č. 7 - 8, s. 55-60.
- RIZMAN, S., ŠÁMAL, P., SOTOLÁŘ, A. K problematice zvláštních alternativních druhů trestního řízení. *Trestní právo*, č. 12, 1996, s. 4-8.
- SOTOLÁŘ, A., DOUBRAVOVÁ, D. K nové rakouské právní úpravě odklonů od standardního trestního řízení a k rakouskému modelu uplatnění mediace v trestních věcech. *Právní rozhledy*, č. 3, 2000, s. 95.
- SOTOLÁŘ, A., VÁLKOVÁ, H. Trestní spravedlnost na přelomu tisíciletí. *Právní rozhledy*, č. 12, 1999, s. 617 - 624.
- SOTOLÁŘ, A. K některým specifikům uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých. *Trestněprávní revue*, č. 3, 2004, s. 65 – 74.
- SUCHÝ, O.: Odklon v trestním řízení. *Právník*, 1991, č. 3, s. 248 – 255.

ŠABATA, K. Pohled na uplatnění odklonů v trestním řízení. *Státní zastupitelství*, č. 4, 2005, s. 5 – 7.

ŠÁMAL, P.: Úvahy nad zjednodušenými formami trestního řízení (diversion) de lege ferenda. *Časopis pro právní vědu a praxi*, č. 4, 1994, s. 120-129.

ŠČERBA, F. Rakouská právní úprava odklonů v trestním řízení. *Trestní právo*, 2010, č. 14, č. 12, s. 24-37.

TERYNGEL, J. K některým otázkám podmíněného zastavení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*, č. 9, 1995, s. 24.

VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. Restorativní justice – trestní politika pro 21. století? *Trestní právo*, č. 1, 2000, s. 4-10.

VANTUCH, P. K možnosti sjednat dohodu o vině a trestu po podání obžaloby. *Trestní právo*, č. 9-10, 2013, s. 9 – 16.

VANTUCH, P.: Podmíněné zastavení trestního stíhání a možnosti jeho využití. *Bulletin advokacie*, č. 8, 1994, s. 23.

VANTUCH, P. Narovnání v trestním řízení a právo na obhajobu. *Právní rozhledy*, 1998, č. 8, s. 393 - 403.

ZŮBEK, J. Kvalifikované (zpřísněné) podmínky u podmíněného zastavení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*, č. 5., 2016, s. 15 - 17.

ZŮBEK, J. Úvaha k institutu narovnání a jeho budoucnosti. *Trestněprávní revue*, 2015, č. 1, s. 1 - 6.

JUDIKATURA

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR, sp.zn. 7 To 14/79, [R 6/1980 tr.]

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 2.1994, sp. zn. 4 To 117/94

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 5. 1994, sp. zn. 3 To 380/94

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. 10. 1994, sp. zn. 4 To 693/94

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 11. 1994, sp. zn. 4 To 831/94

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 1995, sp. zn. 2 Tzn. 25/95

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 10. 1. 1996, sp. zn. 3 To 952/95

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 1. 1997, sp. zn. 4 To 22/97

Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 31. 7. 1997, sp. zn. 9 To 429/97

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 9. 1997 sp. zn. 4 To 770/97

Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 7. 2. 2001, sp. zn. 6 To 83/2001

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2001, sp. zn. 5 Tz 148/2001

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27.02.2003, sp. zn. 4 To 120/2003

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. listopadu 2003, sp. zn. 4 Tz 156/2003

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13.04.2004, sp. zn. 5 Tdo 347/2004

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 5. 2005, sp.zn. 4 To 383/2005

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 16.1.2008, sp.zn. 14 To 1/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12.3.2008, sp.zn. 3 Tdo 263/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2008, sp. zn. 7 Tdo 916/2008

Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2012, sp. zn. 15 Tdo 1198/2012

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 05.09.2012, sp.zn. 5 Tdo 859/2012-19

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13.08.2014, sp. zn. 7 Tdo 906/2014

Stanovisko trestního kolegia NS ČR ze dne 25. září 2014 sp. zn. Tpjn 303/2014 (č. 52/2014 Sb. rozh. tr.)

INTERNETOVÉ ZDROJE

DANDURAND, Y. *Handbook on Restorative Justice Programs OSN*. United Nations, New York, 2006. [online]. [cit. dne 15.06.2015]. Dostupné z: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/06-56290_Ebook.pdf

JAMBOROVÁ, L. Perspektivy dalšího využívání trestního příkazu jako tradiční procesní alternativy. *Sborník Dny práva*. Brno: MU, 2012, s. 1466 – 1467 [online]. [cit. dne 05.10.2016]. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravniaalternativy/JamborovaLenka.pdf

JELÍNKOVÁ, T. Podmíněné zastavení trestního stíhání dle § 307 TrŘ. In: epravo.cz [online]. [cit. dne 21.4.2015]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/podminene-zastaveni-trestniho-stihani-dle-307-tr-radu-95119.html>

JELÍNEK, M. a kol. Manuál dobré praxe pro české i mezinárodní využití Probační a mediační služba, Asociace občanských poraden, London probatik trust. [online]. [cit. dne 14.07.2015]. Dostupné z: http://www.restorativnijustice.cz/images/Ke_stazeni/009_Manual%20dobre%20praxe_zalomeni_CZ_final%20mail.pdf

KOČINA, J. Narovnání v trestním řízení [online]. [cit. dne 05.05.2015]. Dostupné z: [http://dvp.sehnalek.cz/files/prispevky/01_aktualni/Kocina_Jan_\(4359\).pdf](http://dvp.sehnalek.cz/files/prispevky/01_aktualni/Kocina_Jan_(4359).pdf)

ŠČERBA, F. In: Trestněprávní revue. *Odklon jako sankční opatření* [online]. [cit. dne 05.10.2015]. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_5781/odklon-jako-sankcni-opatreni.aspx

VICHEREK, R. In: epravo.cz. *Co je nového v trestním řádu od 1.1.2012 - III. část* [online]. [cit. dne 8.7.2016]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/co-je-noveho-v-trestnim-radu-od-112012-iii-cast-80514.html>

ZEMAN, P. Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013, s. 10 [online]. [cit. dne 08.10.2016]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/408.pdf>.

ZŮBEK, J. Trestní příkaz vydaný bez ohledu na zjištěný skutkový stav. *Sborník Dny práva*. Brno: MU, 2012, s. 1626 [online]. [cit. dne 10.05.2016]. Dostupné z https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravniaalternativy/ZubekJan.pdf

Závazný pokyn policejního prezidenta ze dne 21. dubna 2009 o plnění úkolů v trestním řízení [online]. [cit. dne 08.09.2015]. Dostupné z: <http://www.pecina.cz/files/pokyn2.pdf>

Doporučení Rady Evropy č. R (99) 22 a jeho příloha ze dne 30.09.1999 týkající se přeplněnosti věznic [online]. [cit. dne 23.04.2015]. Dostupné z: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2622553&SecMode=1&DocId=412108&Usage=2>

Tisková zpráva Nejvyššího soudu ze dne 26.05.2016 [online]. [cit. dne 05.01.2016]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/web/Proverejnostamedia~TiskovezpravyNejvyssihosoudu~Tiskova_zprava_Nejvyssi_soud_k_delce_trvani_zavazku_obvineneho_zdrzet_se_urcite_cinnosti_napr_rizeni_motorovych_vozidel_v_zavislosti_na_delce_zkusebni_doby_obvineneho~?openDocument&lng=CZ

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2015, s. 7 [online]. [cit. dne 06.06.2016]. Dostupné z: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Zpravy_o_cinnosti/2015/Zprava_o_cinnosti_SZ_za_rok_2015_-_textova_cast.pdf

Statistická ročenka Vězeňské služby, s. 114 [online]. [cit. dne 05.06.2016]. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Rocenka_2014.pdf

ABSTRAKT

Předmětem této práce je analýza odklonů v českém trestním právu se zaměřením na podmíněné zastavení trestního stíhání, jež představuje nejvýznamnější fakultativní alternativu ke standardnímu hlavnímu líčení. Myšlenka procesních alternativ ke klasickému trestnímu řízení se stala významnou zejména po roce 1989, kdy i do českého právního prostředí začaly proudit myšlenky restorativní justice a s ní i nové způsoby rozhodnutí v trestním řízení.

Vzhledem k tomu, že trestní politika je zejména ovládána principy restorativní a retributivní justice, bylo nutné v úvodu práce tyto dva myšlenkové proudy definovat a analyzovat. Zásadní se v tomto smyslu jevílo dostatečně vymezit pojem odklon, neboť tento není právně uchopen, ba definován. Za pomoci této deduktivní metody pak bylo možné přejít k jednotlivým druhům odklonů a následně se zaměřit na samotný institut podmíněného zastavení trestního stíhání. Za účelem komplexního náhledu na možné alternativní postupy byla část práce věnována i mladistvým pachatelům, u nichž se v rámci trestání uplatňují speciální instituty a principy. Závěrečná část práce je věnována analýze rakouské právní úpravě odklonů, které mohou pro českého zákonodárce představovat podnětný zdroj poznání. V tomto ohledu jsou v práci zdůrazněny klady rakouského pojetí odklonů a jejich potencionální zakotvení do českého trestního řádu v rámci úvah de lege ferenda.

ABSTRACT

The object hereof is the analysis of diversions in the Czech Criminal Law with a focus on conditional cessation of prosecution, which represents the most significant facultative alternative to the standard trial. The idea of procedural alternatives to traditional criminal procedure has become relevant in Czech legal system especially after 1989, when the ideas of restorative justice have begun to resonate also with the general public along with its new ways of decisions in criminal proceedings.

Given that criminal policy is mainly controlled by the principles of restorative and retributive justice, it was necessary, in the introduction of this thesis, these two social movements define and analyse. In this sense was crucial to define the concept of diversion

sufficiently, because is not legally handled, even defined. Using the deductive method was then possible to proceed to individual types of diversions and then to focus on the institute of conditional discontinuance of criminal proceeding. For the purpose of comprehensive view of possible alternative procedures, the part of thesis was devoted to juvenile offenders, where special institutes and principles are applied. The final part is devoted to the analysis of the Austrian legislation diversions that might represent an inspiring source of knowledge for the Czech legislature. In this regard the positives of Austrian concept of diversions are emphasised as well as its potential incorporation into the Czech Penal Code in the context of the considerations *de lege ferenda*.

Klíčová slova

Odklony, restorativní justice, podmíněné zastavení trestního stíhání, trestný čin.

Key words

Diversions, Restorative Justice, Conditional Discontinuance of Criminal Proceeding, Crime.